

Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA

MASTEROPPGAVE

Studieprogram: Lektorutdanning for trinn 8-13 Fordypning i historie og historiedidaktikk	Vårsemesteret, 2022 Åpen
Forfatter: Henrik Ørke Wendelborg	
Veileder: Peder Roberts	
Tittel på masteroppgaven: Fra utnyttelse til beskyttelse – En analyse av Norges tilnærming og prioriteringer til forhandlingene om selkonvensjonen i Antarktis. Engelsk tittel: From exploitation to protection – An analysis of Norway's approach and priorities in the negotiations for the Convention for the Conservation of Antarctic Seals.	
Emneord: Antarktis, selkonvensjonen, CCAS, selfangst, norsk utenrikspolitikk, environmental authority, miljømessig autoritet.	Antall ord: 27459 + vedlegg/annet: 29080 Stavanger, 18.05.22.

Forord

Etter fem års studier settes nå et punktum med innleveringen av denne masteroppgaven. Historie har gjennom alle mine år som elev og student vært et fascinerende fag. Denne oppgaven har gitt meg muligheten til å utforske faget på en veldig lærerik og utfordrende måte. Selv om en masteroppgave for et år siden opplevdes som et utfordrende fjell å klatre, har prosessen vært overraskende morsom og nærmest tilfredsstillende. I mitt fremtidige yrke som lektor vil jeg se tilbake på dette året med glede og en viss grad av stolthet.

En stor takk går til min veileder Peder Roberts som helt fra starten har vært en uvurderlig støttespiller. Min interesse for polarområdene ble vekket av Peder høsten 2020 og siden den gangen var det klart at min masteroppgave ville rette søkelyset mot nettopp polarområdene. Ved å alltid være tilgjengelig og med grundige kommentarer har jeg vært i trygge hender og jeg er veldig takknemlig for at våre veier krysset hverandre.

Min utrolige familie fortjener også takk for å støtte meg gjennom alle år. Spesielt pappa, mamma og mine to brødre, Aksel og Mikael, er fantastiske og jeg er heldig som har dere som min familie.

Stavanger, mai 2022

Henrik Ørke Wendelborg

Sammendrag

Denne masteroppgaven vil behandle et stykke av norsk historie som ikke har blitt behandlet i nevneverdig grad tidligere. I oppgaven undersøker jeg Norges rolle i fremforhandlingen av selkonvensjonen i 1972 og de årene som ledet opp til undertegnelsen. Selfangst var en historisk viktig næring som hadde potensielle fangstmuligheter i Antarktis. Oppgaven har perspektiver på norsk utenrikspolitikk, Norges prioriteter i Antarktis og hva som førte til en endring i disse prioritetene. Ved hjelp av empiri fra Fiskeridepartementet og Utenriksdepartementet har jeg utforsket hvordan det teoretiske begrepet miljømessig autoritet har vært et verktøy og mål i seg selv for Norge i forhandlingsprosessen.

Analysedelen i oppgaven vil hovedsakelig være kronologisk oppbygget, der Antarktistraktatens konsultative møter danner viktige rammer for forhandlingene. Argumentet i oppgaven vil innebære at norske kommersielle interesser i flere år var en hovedprioritet for norske myndigheter, men at Norge etter hvert går fra utnyttelse til beskyttelse. Mot slutten vil de varierte årsakene til dette skiftet drøftes og vurderes før en konklusjon avslutter oppgaven.

Abstract

This thesis will deal with a piece of Norwegian history that has not been investigated until now. In this thesis I investigate Norway's role in the negotiation of the Convention of the Conservation of Antarctic Seals in 1972 and the preceding years. Sealing was a historically important economic activity for Norway and in this period, Antarctica was a potential catch area. The thesis contains perspectives on Norwegian foreign policy, Norway's priorities in Antarctica and what led to a change in these priorities. The archives of Fiskeridepartementet (Ministry of fisheries) and Utenriksdepartementet (Ministry of foreign affairs) has formed the basis of the empirical evidence with which I have considered how the term environmental authority has been a tool and goal for Norway in the negotiations.

The analysis will mainly be chronological, with the Antarctic Treaty's consultative meetings forming an important setting for the negotiations. I argue that Norwegian commercial interest was a main priority for Norwegian authorities, but also that Norway, during the negotiations, changes its position from exploitation to protection. Towards the end, I will consider the array of causes for this change before a conclusion completes the thesis.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	1
Oppgavens hensikt og problemstilling	2
Historiografiske perspektiver	3
Norsk Antarktispolitikk	7
Norsk selfangst og selfangstekspedisjon i Antarktis	8
Oppgavens oppbygging	9
2. Bakgrunn.....	10
Aktører.....	13
Teori og metode	15
Empiri.....	17
3. Analysekapittel – Hvordan spilte kommersielle fangstinteresser en rolle for norske synspunkt i forhandlingene om selkonvensjonen i Antarktis?.....	19
Det tredje konsultative møtet – norske prioriteringer.....	20
Det tredje konsultative møtet – resultater	27
Oppsummering – det tredje konsultative møtet.....	27
Det fjerde konsultative møtet	28
SCAR-møtet i 1966.....	32
Det fjerde konsultative møtet - resultater	39
Oppsummering.....	40
Det femte konsultative møtet	41
Oppsummering.....	45
Det sjette konsultative møtet.....	46
Skiftende tider	50
Konferanse for selkonvensjon for Antarktis.....	53
Oppsummering.....	60
Aktuelle og potensielle selfangstinteresser.....	61
Oppsummering.....	66
4. Fra utnyttelse til beskyttelse?	67
5. Konklusjon	73
Kilder.....	76
Offentlige rapporter og dokumenter	77
Lovverk	77
Litteratur.....	78

1. Innledning

Selfangst har i norsk sammenheng vært en kilde til økonomisk utbytte over flere århundrer. Selv om selfangsten i dag ikke er av samme størrelse som tidligere, er det fortsatt en næring med en svært rik historie. Antarktis har en fortid som et interessant fangstområde for norske sjømenn, der både hvalfangst og selfangst har vært lønnsomme beskjeftigelser. Det er hvalfangsten som har utgjort den største kommersielle innsatsen fra et norsk ståsted. Norsk selfangst i Antarktis utviklet seg ikke til å bli en viktig del av norsk selfangstindustri. «The Convention for the Conservation of Antarctic Seals», er avtalen som innførte en streng regulering og hindret i realiteten mulighetene for storstilt norsk selfangst i Antarktis. Det norske navnet er konvensjonen for bevaring av antarktiske selarter eller eventuelt forkortet via den engelske forkortelsen som CCAS. Norge var et av landene som hadde stor økonomisk interesse av konvensjonens utforming, spesielt i starten av en forhandlingsprosess som startet i 1964 og ikke ble avsluttet før i 1972. I løpet av denne perioden er det mulig å finne en endring i den norske holdningen til selfangst og regulering av denne fangsten der Norge går fra utnyttelse til beskyttelse. Jeg har som hensikt å utforske og å forklare denne endringen i oppgaven.

Avtalen blir betraktet som særskilt fordi den iverksatte reguleringer for en industri som ikke var iverksatt i området avtalen regulerte. Selv om selkonvensjonen ble inngått i 1972, tredde den ikke i kraft før i 1978, da alle medlemslandene i Antarktistraktatsystemet hadde ratifisert avtalen. Siden den gang har det ikke utviklet seg en selfangstindustri i Antarktis med unntak av en enkelt sovjetisk forsøksekspedisjon i 1986/1987 som ikke videreutviklet seg.¹ Selv om selkonvensjonen i realiteten aldri ble satt på prøve er den et interessant studieobjekt. Dette er et interessant tema fordi det er mulig å stille spørsmål ved hvilke motivasjoner som til enhver tid hadde størst prioritet for Norge. Økonomiske interesser og dyrevernhensyn er to sider som begge er viktige faktorer som er med på å forklare norske synspunkt og endringen av disse synspunktene. Oppgaven vil belyse norske synspunkter og politikk i en periode der «grønne» politiske mål etter hvert inntok agendaen. I tillegg vil oppgaven utforske hvordan Norge har handlet som et medlem av Antarktistraktaten og også hvordan Norge har brukt denne internasjonale arenaen til å fremme sin politikk og sine interesser.

---

¹ Robert J. Hofman, «Sealing, Whaling and Krill Fishing in the Southern Ocean,» *Polar Record* 53, 1 (2017): 89. <https://doi.org/10.1017/S0032247416000644>

Oppgavens hensikt og problemstilling

Hensikten med denne oppgaven er å utforske de norske synspunkt og posisjoner i forhandlingene som førte frem til selkonvensjonen. I denne anledningen ønsker jeg å se nærmere på noen utvalgte perspektiver som utforsker hvilke synspunkt som var prioriterte eller nedprioriterte i disse forhandlingene. I tillegg sikter jeg på å svare på hvorfor akkurat disse synspunktene ble vektlagt, eventuelt ikke vektlagt. Oppgaven vil presentere utviklingen av disse synspunktene og konteksten for dem med utgangspunkt i arkivene til Fiskeridepartementet og Utenriksdepartementet. Med dette som bakgrunn vil jeg videre presentere oppgavens problemstilling og delproblemstilling.

Problemstillingen er som følger:

Hvorfor gikk Norge fra utnyttelse til beskyttelse i spørsmålet om selfangst og vern av sel i Antarktis i forbindelse med forhandlingene om selkonvensjonen?

Som problemstillingen tilsier kommer jeg til å argumentere for at det er mulig å se en tydelig endring i Norges tilnærming til vern av selen i Antarktis som gikk fra å være opptatt av muligheter for den norske selfangstindustrien til å vektlegge selens behov for vern og regulering. Oppgaven vil bli ytterligere avgrenset ved å granske en delproblemstilling som belyser hovedproblemstillingen.

Delproblemstillingen er som følger:

Hvordan spilte kommersielle fangstinteresser en rolle for norske synspunkt i forhandlingene om selkonvensjonen i Antarktis?

Med kommersielle fangstinteresser forstås norske selfangstselskaper, noe som vil bli belyst senere i oppgaven. Oppgaven vil se på i hvilken grad disse kommersielle fangstinteressene indirekte og direkte la føringer på de norske synspunktene i forhandlingene som ledet frem til en selkonvensjon. I denne anledningen vil jeg også vurdere hvordan statlige myndigheter oppfattet sin rolle. Som et ledd i svaret på dette spørsmålet kommer jeg også til å utforske hvilken innflytelse dyrevernhensyn hadde på norske perspektiver. Bakgrunnen for denne delproblemstillingen er at det kan gi svar på i hvilken grad økonomiske hensyn prioriteres på bekostning av dyrevernhensyn.

Dette er spørsmål som ikke nødvendigvis har enkle forklaringer. Istedenfor er svarene sammensatte og inneholder flere faktorer som er med på å besvare spørsmålene.

Delproblemstillingen har som funksjon å spisse og å avgrense oppgaven. I tillegg vil jeg understreke at denne undersøkelsen vil fokusere på perioden 1964 frem til og med 1972 ettersom forhandlingene startes og avsluttes i denne perioden.

Historiografiske perspektiver

Når det gjelder aktuell litteratur i oppgaven vil utvalget være basert på et mål om å inkludere perspektiver fra polar- og miljøhistorie. Dette begrunnes med at de ulike tradisjonene begge har interessante innfallsvinkler som bidrar til å belyse oppgavens tema. CCAS er ikke et tema som er bredt behandlet innenfor noen av disse tradisjonene, i det minste ikke fra et norsk ståsted. Oppgaven har som hensikt å plassere seg som en polarhistorisk fortelling som benytter seg av miljøhistoriske perspektiv. Empirien jeg tar utgangspunkt i ble utarbeidet i norske forhandlingsrom og reflekter norsk politikk i Antarktis og også politiske synspunkt i spørsmålet om fangst og vern av sel. Oppgaven kan derfor også leses som et bidrag til norsk historie og norsk utenrikspolitikk. Uansett vil disse rammene ikke være bindende i den forstand at de utelukker relevante perspektiv. Temaet som behandles er variert og som en konsekvens av dette vil det samme gjelde for de perspektivene som presenteres og drøftes.

I sin bok *The Greening of Antarctica – Assembling an International Environment* forteller polarhistorikeren Alessandro Antonello om prosessen der Antarktis ble et kontinent som ble beskyttet av avtaler som på ulike måter hensyntok miljøet. Et av hovedargumentene i boken er at perioden mellom 1960-1980 er en tid der Antarktis blir konseptualisert på en ny måte «[...] from a cold, abiotic, and sterile wilderness, a lifeless and inert stage for geopolitical competition, into a fragile environment and ecosystem demanding international control and protection».² Denne nye konseptualiseringen får konsekvenser ved Antarktistraktatens forhandlingsbord. CCAS, eller selkonvensjonen er en av de mellomstatlige avtalene som springer ut av Antarktistraktaten som Antonello utforsker. Her presenteres forhandlingene i årene frem mot avtalens undertegnelse i 1972. Et viktig funn som drøftes er hvordan en endring av selve navnet på avtalen reflekterte endrede prioriteter. I starten av forhandlingene var navnet «Draft Convention for the regulation of Antarctic Pelagic Sealing», mens da avtalens undertegnelse nærmet seg gikk medlemslandene inn for «a Convention for the Conservation of Antarctic Seals».³ Navneendringen reflekterte flere viktige aspekter. Som en konsekvens av at selfangst som industri ikke virket sannsynlig i nær fremtid, åpnet det for å utelukke en avtale som i stor grad hensyntok muligheten for selfangst. I tillegg så førte en endret forståelse av selen og dens plass i verden til et skifte i den offentlige opinionen. Selen hadde i løpet av forhandlingsårene gått fra å være et dyr som i stor

---

² Alessandro Antonello, *The Greening of Antarctica: Assembling an International Environment* (New York, NY: Oxford University Press, 2019), 4.

³ Antonello, *The Greening of Antarctica*, 70

grad ble forstått som en ressurs, til å bli et dyr med følelser og egenverdi utover det økonomiske.⁴ Dette er ideer som også vil bli utforsket senere ettersom de utgjør en del av forklaringen på Norges synspunkter og prioriteter.

Navneendringen i seg selv er et godt eksempel på realitetene som forhandlingspartene måtte forholde seg til. En annen viktig konklusjon er at Antarktistraktaten i utgangspunktet var forsiktige med å engasjere seg i det frie hav, i frykt for å stride imot det gjeldene internasjonale lovverket på frie hav. En økning i nasjonale krav på verdensbasis angående havområder hadde på 1950-tallet ledet frem til UNCLOS 1 som regulerte lover og regler på internasjonale farvann. Som en konsekvens av at Antarktistraktaten la territorialkravene på is, kunne ingen land gjøre krav på havområdene tilknyttet Antarktis ettersom det ikke var noe land å gjøre kravene ut ifra.⁵ Sørishavet, havet rundt Antarktis, var altså ikke underlagt Antarktistraktaten, men ble regulert av UNCLOS 1. Ved undertegnelsen av CCAS i 1972 så engasjerte Antarktistraktatpartene seg også utenfor traktatens opprinnelige geografiske område, i lys av ønsket om å effektivt bevare selen. Med bakgrunn i CCAS, og ønsket om å bevare selen så ekspanderte Antarktistraktaten i realiteten sin innflytelsesfære.⁶

Antonello tar forståelig nok utgangspunkt i engelskspråklige kilder, med enkelte henvisninger til Norge som et av landene som i en periode betraktes som en av de mest sannsynlige deltakerne i en eventuell selfangst i Antarktis. Dette skyldes at Norge var et av få land som drev med selfangst i en viss skala. I tillegg kan det nevnes at norsk hvalfangst var en industri som hadde Antarktis som fangstområde.⁷ Selfangst og hvalfangst var næringer med en antarktisk fortid, selv om de ikke var like aktuelle på midten av 60-tallet sammenlignet med tidligere år. Denne erfaringen, sammen med erfaringen fra selfangst i arktiske farvann gjorde at Norge var en av de mest aktuelle selfangstnasjonene i Antarktis. Norge var et av de landene som hadde en særlig historie i Antarktis, der de over tid hadde utnyttet levende ressurser i havet. Forhandlingene som ledet frem til CCAS tok for seg en ressurs som Norge hadde utnyttet i lang tid også i andre farvann. Sel- og hvalfangst var viktige næringer for Norge der norske kommersielle interesser hadde hatt reell historie og næring. Andre traktaparter, som selvfølgelig også bidro i forhandlingene om en potensiell selkonvensjon, hadde ikke nødvendigvis den samme reelle tilknytningen til Antarktis som fangstområde for

---

⁴ Antonello, *The Greening of Antarctica*, 57

⁵ Joanna Mossop, «Marine Mammals in the Antarctic Treaty System,» i *The Law of the Sea and the Polar Regions: Interactions Between Global and Regional Regimes*, red. Erik J. Molenaar, Alex G. Oude Elferink og Donald R. Rothwell (Leiden: Brill | Nijhoff, 2013), 268.

⁶ Antonello, *The Greening of Antarctica*, 76

⁷ Johan N. Tønnessen og Arne O. Johnsen, *The History of Modern Whaling*. (Hurst & Company : Australian National Univ. Press, 1982).

sel. I tillegg til den økonomiske delen, var sel- og hvalfangsten representanter for norsk historie og kultur. Sammen dannet dette en viktig kontekst for avtalens forhandlinger. CCAS og forhandlingene om CCAS er altså ikke bare en del av antarktisk historie, men også norsk historie. Ikke bare er CCAS en del av norsk historie, den belyser også noen sentrale aspekter ved den norske tilnærmingen til fangst og vern.

Av samme forfatter finner jeg det også interessant å nevne Antonellos artikkel «Nature conservation and Antarctic diplomacy, 1959–1964». Et av hans overgripende argument som dekker polarhistorisk forskning generelt er at fremtidig forskning i større grad må fokusere på perioden traktaten har blitt «[...] given life through enacting it, arguing about it, and talking about it after 1959».⁸ Traktatens dannelselse i seg selv er ikke en automatisk forklaring på det som har skjedd i kraft av avtalen. Istedenfor har traktaten blitt forstått og tolket på nye måter etter traktatens inngåelse. Artikkel IX i Antarktistraktaten inneholder blant annet hva medlemslandene skal forhandle om på det første konsultative møte i Canberra og ved videre anledninger. Det viktigste av innholdet i artikkelen er at den nevner bevaring og konservering av levende ressurser som et fokusområde i artikkel IX paragraf 1f. Dette er Antarktistraktatens eneste henvisning til de levende deler av det antarktiske miljøet. Antarktistraktaten i seg selv fastsetter altså ikke noen bestemmelser for bevaring og konservering av dyreliv, men åpner for at traktatens medlemsland kan utarbeide bestemmelser innenfor dette området. Paragrafen er altså så åpen og diffus at den i stor grad kan tillegges mening. Traktatpartenes agenda blir på ingen måte hindret av artikkelen, tvert imot gjør potensialet for vid tolkning at det er et stort spillerom for å vedta nye avtaler som springer ut ifra paragraf 1f i artikkel IX. Det skjer blant annet med AMCAFF (Agreed Measures for the Conservation of Antarctic Fauna and Flora) og CCAS.

AMCAFF spiller en viktig rolle i kontekst av forhandlingene om CCAS. Forut for forhandlingene om en selkonvensjon finnes forhandlingene om AMCAFF. En av de viktige konsekvensene ved AMCAFF er at forhandlingene belyste behovet for en separat konvensjon for bevaring av selarter. AMCAFF ble utarbeidet innenfor traktatens geografiske rammer, som innebar at dyrelivet ble beskyttet på land, men ikke i havet. Artikkel VI i Antarktistraktaten etablerer at traktatens retningslinjer skal gjelde sør for 60° breddegrad, med følgende unntak «[...]nothing in the present Treaty shall prejudice or in any way affect the rights, or the exercise of the rights, of any State under international law with regard to the

---

⁸ Alessandro Antonello, «Nature Conservation and Antarctic Diplomacy, 1959-1964» *The Polar Journal* 4, 2 (2014): 336. DOI: [10.1080/2154896X.2014.954882](https://doi.org/10.1080/2154896X.2014.954882).

high seas within that area».⁹ Det er altså en begrensning på avtalens geografiske område som hadde store konsekvenser for muligheten for vern av sel ettersom flere selarter oppholdt seg i havet, et hav som ikke kunne reguleres under traktatens bestemmelser. Det er flere selarter i Antarktis, der Weddellselen og pelselen er to arter som til en viss grad oppholder seg i områder dekket av traktaten og AMCAFF.¹⁰ Disse artene kunne altså i realiteten beskyttes av AMCAFF, til en viss grad, ettersom de delvis oppholdt seg i traktatens geografiske område og derav slapp en potensiell juridisk kamp i internasjonale domstoler om retten til det frie hav. Krabbeetsel, leopardsel, elefantsel og Ross-sel er selarter som hovedsakelig holdt til i havet og derfor ikke hadde beskyttelse ifølge Antarktistraktatens bestemmelser.

AMCAFFs geografiske gyldighetsområde var illustrerende for behovet for en egen selkonvensjon som dekket antarktiske farvann. I tillegg beskriver Antonello hvordan AMCAFF «[...] represented the beginnings of a new conceptual force about nature and the environment».¹¹ Denne endrede forståelsen av naturen og miljøet satte føringer på Antarktistraktatsystemet fremtidige handlinger. Tolkningene av artikkel IX, paragraf 1f hadde resultert i AMCAFF, som rettet et stort fokus mot et skjørt miljø. Dette fokuset ble viderebrakt i de senere avtalene, der CCAS var en av dem. For oppgaven kommer forhandlingene om AMCAFF og hovedsakelig CCAS være utgangspunktet for mine analyser.

Avtalenes innhold kommer ikke som en automatisk konsekvens av Antarktistraktaten. Tvert imot, avtalene er resultater av bevisste valg. Antonello skiller i denne sammenhengen mellom begrepene «reinterpretation» og «development». Han mener at «reinterpretation» samstemmer med AMCAFF mens «development» tyder på en planlagt intensjonell utvikling. Antonello hevder da at AMCAFF og senere avtaler tilknyttet Antarktistraktaten ble styrt av en konstant utvidet og fornyet forståelse av artikkel IX og ikke at det var en automatisk prosess som gikk fra artikkel IX frem til AMCAFF. Antonellos artikkel fokuserer på AMCAFF, men argumenterer for at en liknende forståelse gir grunnlag for å utforske Antarktistraktatens liv etter dens undertegnelse. Dette vil være til inspirasjon for meg og min oppgave.

Antonello nevner en endret forståelse av natur og miljø som innebærer føringer på fremtidige handlinger. Denne utviklingen fant sted i forhandlingene om AMCAFF og de senere avtalene som ble utformet innenfor Antarktistraktatsystemet. Denne utviklingen var også en del av en større, global utvikling på 60-tallet og senere. Den globale utviklingen satte

---

⁹ Secretariat of the Antarctic Treaty, «The Antarctic Treaty», Hentet 11.05.22 fra <https://www.ats.aq/e/antarctictreaty.html>

¹⁰ Antonello, *The Greening of Antarctica*, 58.

¹¹ Antonello, «Nature Conservation and Antarctic Diplomacy, 1959-1964» 336.

sine spor i forhandlingsrommene med representanter fra medlemslandene i Antarktistraktaten. I sin bok *A History of Environmental Politics since 1945* utforsker Samuel P. Hays blant annet denne globale utviklingen. Her hevder han at økende interesse i et variert plante- og dyreliv førte til et søkelys på artenes faktiske og mulige utryddelse. 1964 er året hvor USAs første lovverk til beskyttelse av utrydningstruede arter ble vedtatt.¹² Et offentlig fokus og press fasiliterte denne utviklingen. For å forklare den offentlige opinionens økte fokus på natur og miljø er det vanskelig å komme utenom Rachel Carsons *Silent Spring* i 1962.¹³ Fokuset i boken var på hvordan DDT var en farlig kjemikalie med dystre konsekvenser for naturen og mennesket. Boken er sett på som en av tekstene som la grunnlaget for miljøvernbevegelsen slik vi kjenner den.¹⁴ Miljøvernbevegelsen utviklet seg i USA, men også globalt. Denne globale utviklingen fant også sted nasjonalt, der naturvern i starten av 1960-tallet fikk et gjennombrudd i samfunnet og den generelle opinionen.¹⁵ Selfangst skulle vise seg å bli et tema for miljøvernbevegelsen. Dette vil jeg illustrere senere i oppgaven ved hjelp av empirien fra arkivene.

Norsk Antarktispolitikk

Selfangst og ikke minst hvalfangst var økonomiske beskjeftigelser som rettet et fokus mot det sørligste kontinentet. I tillegg til dette har Roald Amundsens sydpolekspedisjon også vært med på å skape en norsk tilstedeværelse i Antarktis. Dette er noen av flere medvirkende faktorer som sammen har bidratt til at Antarktis har vært en viktig utenrikspolitisk arena for Norge.

De norske regjeringene har ikke kommet med en stadfesting av norsk politikk i Antarktis før «Norske interesser og politikk i Antarktis» ble vedtatt i 2015.¹⁶ Olav Schram Stokke foretok noen betraktninger i 1996. Der fremlegger han fire forskjellige rammer for norsk politikk i Antarktis.¹⁷ Økonomiske interesser var i høysete frem til hvalfangstens nedgang på midten av 1960-tallet. Synlighet og prestisje etterfulgte som viktige mål for norsk politikk. Den norske rollen innebar å være en moderator og mediator i diskusjoner. Den siste

---

¹² Samuel P. Hays, *A history of environmental politics since 1945* (Pittsburgh: University of Pittsburgh press, 2001), 42.

¹³ Rachel Carson, *Silent Spring* (London: Penguin Classics, 2012)

¹⁴ William Cronon, «Foreword», I *DDT, Silent Spring, and the Rise of Environmentalism: Classic Texts*, red. Thomas R. Dunlap (Seattle: University of Washington Press, 2008), x.

¹⁵ Bredo Berntsen, *Grønne linjer: Natur- og miljøvernets historie i Norge* (Oslo: Unipub, 2011) 133.

¹⁶ Meld. St. 32 (2014–2015). *Norske interesser og politikk i Antarktis*. Utenriksdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-32-20142015/id2415997/>

¹⁷ Olav Schram Stokke, «The making of Norwegian Antarctic policy,» I *Governing the Antarctic: the effectiveness and legitimacy of the Antarctic Treaty System*, red. Olav Schram Stokke og Davor Vidas (Cambridge: Cambridge University Press, 1996), 384.

rammen for norsk politikk i Antarktis bar preg av miljøvern hensyn påvirket av nasjonal og internasjonal oppmerksomhet på området på 1970-tallet. Denne betraktningen er i tråd med lignende konklusjoner som er nevnt tidligere, en endring i opinionen la føringer på politikken, både for Norge og andre medlemsland i Antarktistraktaten. Felles for alle disse politiske rammene er at i de fungerte som indirekte måter å hevde norsk suverenitet i Antarktis. De ulike rammene betraktes som ulike måter å vise tilstedeværelse. Disse rammene kan betraktes som ekstra viktige når man hensyntar at Norges krav på Dronning Maud land i Antarktis er frosset, men ikke oppgitt. De ulike rammene blir da ulike måter for den norske stat å vise tilstedeværelse og å indirekte gjøre krav på det landområdet som er frosset under traktatens bestemmelser.

Norsk selfangst og selfangstekspedisjon i Antarktis

Norges selfangstnæring har hovedsakelig holdt seg i nordlige fangstområder. I årene etter andre verdenskrig opplevde næringen vekst frem til midten av 60-tallet.¹⁸ Norsk selfangstindustri var kjent som den største i verden, selv om den også var på en nedadgående kurve.¹⁹ Ifølge statistisk sentralbyrå gikk antall fartøy ned fra 62 i 1964 til 42 i 1972. I samme årstall gikk antall fangede sel fra 253 537 til 113 465.²⁰ Det samme budskapet finnes i offisielle rapporter fra Fiskeridirektoratet.²¹ Sammen så viser dette realiteten for norsk selfangst i den aktuelle perioden, det var en næring som opplevde nedgang. Etter rovdrift i de tradisjonelle fangstområdene gikk selbestandene kraftig ned.²² Dette var en årsak til at norske myndigheter rettet fokuset sørover, mot antarktiske farvann for å utforske hvilke muligheter som fantes der.²³ En norsk forsøksekspedisjon i 1964 utforsket mulighetene for selfangst i Antarktiske havområder.²⁴ Selfangstekspedisjonen ble foretatt av G.C Rieber & Co A/S og Martin Karlsen A/S, to private selskaper.²⁵ Torger Øritsland fra Havforskningsinstituttet ble

---

¹⁸ Åsa Elstad og Bjørn-Petter Finstad, «Ein grådig fangstnasjon?» i *Norsk Polarhistorie: Rikdommene*, red. Einar-Arne Drivenes og Harald Dag Jølle (Oslo: Gyldendal, 2004), 371.

¹⁹ Antonello, *The Greening of Antarctica*, 56

²⁰ Statistisk sentralbyrå, «Selfangst. 1821-1999» Hentet 11. mai 2022 fra <https://www.ssb.no/a/histstat/aarbok/tab-2000-09-06-03.html>

²¹ Fiskeridirektoratet, *Selfangsten 1971-1976: Årsberetning vedrørende Norges fiskerier 1971-1976 NR. 10.* (Bergen: Fiskeridirektoratet, 1977). <http://hdl.handle.net/11250/118912>

²² «Elstad og Finstad, «Ein grådig fangstnasjon?» 371.

²³ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0004 - Selfangst. Antarktistraktaten, 3. konsultative møte. «Torger Øritsland, Report on Norwegian experimental sealing in Antarctic Waters in 1964.» Side 1.

²⁴ Antonello, *The Greening of Antarctica*, 56

²⁵ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0004 - Selfangst. Antarktistraktaten, 3. konsultative møte. «Torger Øritsland, Report on Norwegian experimental sealing in Antarctic Waters in 1964.» Side 1.

med båten *MS Polarhav* som en vitenskapelig observatør som i tillegg utførte forskning på sel. Ekspedisjonen kom til å spille en rolle i forhandlingene om en selkonvensjon som jeg vil utforske på et senere tidspunkt.

Oppgavens oppbygging

Oppgaven starter med et innledningskapittel og et bakgrunnskapittel som legger et grunnlag for de senere analysene. Gjennom hele analysen vurderer jeg i hvilken grad kommersielle interesser var av norsk prioritet og hvordan og hvorfor denne posisjonen endret seg over tid. I analysekapittelet har jeg hovedsakelig fulgt en kronologisk rekkefølge der Antarktistraktatens konsultative møter leder frem til undertegnelsen av selkonvensjonen i 1972. Analysekapittelet avsluttes med en undersøkelse av myndighetenes korrespondanse med et privat norsk selskap som undersøker mulighetene for selfangst i Antarktis. Et drøftingskapittel vil ta opp trådene fra analysekapittelet og vurdere årsakene til at Norges tilnærming endret seg, noe jeg har valgt å kalle et politikkskifte som gikk fra utnyttelse til beskyttelse. Avslutningsvis vil jeg konkludere og vurdere veier videre for fremtidig forskning.

2. Bakgrunn

Før oppgaven beveger seg grundigere inn i en analyse av arkivmaterialet vil det være passende med et kort bakgrunnskapittel som danner en kontekst for forhandlingene om selkonvensjonen og oppgaven i seg selv.

For det første vil det være nyttig å avklare hva Antarktistraktaten er, og hva den innebærer. Antarktistraktaten er selve grundokumentet som danner et internasjonalt rammeverk for forvaltningen av Antarktis. Antarktistraktatens gyldighetsområde er som tidligere nevnt sør for 60° breddegrad, med unntak av det frie hav. I oppgaven kommer jeg til å referere til Antarktis mangfoldige ganger. Når jeg gjør det, henviser jeg til land- og isområdene i tillegg til de omkringliggende havområdene sør for 60° breddegrad.

Opprinnelig ble avtalen undertegnet av de tolv nasjonene som hadde hatt en vitenskapelig virksomhet i forbindelse med «The International Geophysical Year» i perioden fra 1957 til 1958. Det har vært faglig debatt om i hvilken grad IGY var en prosess som direkte førte til Antarktistraktaten. Det vanlige synspunktet har støttet opp om denne tankegangen, men Rip Bulkeley har argumentert imot dette. Han hevder at det er en myte at etableringen av Antarktistraktaten var forhåndsbestemt som en konsekvens av IGY. Istedenfor, påstår han at det var en mangefasettert prosess som var «[...] complex, lengthy, partisan, flukey, vulnerable, and never wholly under the control of those who tried to shape them».²⁶ Bulkeley sin argumentasjon fokuserer på forbindelsen, eller fraværet av forbindelse, mellom IGY og Antarktistraktaten og hevder at IGY i seg selv ikke var en forklarende faktor til Antarktistraktaten. Denne konklusjonen kan sammenlignes med Antonellos betraktninger i sin artikkel om bevaring og konservering av levende ressurser tidlig i traktatens liv. Han hevder at prosessen fra artikkel IX, paragraf 1f i traktaten frem til AMCAFF, ikke er en selvforklarende og innlysende utvikling. Han vektlegger istedenfor hvordan den åpne paragrafen fikk liv av de som forhandlet om tema tilknyttet levende ressurser i Antarktis. Sammen så er de to artiklene eksempler på hvordan traktaten og AMCAFF ble etablert. Forfatterne avviser at det er en selvfølgelighet i deres tilblivelse, men beskriver istedenfor de kompliserte prosessene som ledet frem til avtalene.

Siden avtalens undertegnelse i 1959, og ikrafttredelse i 1961, har totalt 54 land tiltrådt avtalen. De 12 originale signaturlandene hadde konsultativ status. Det vil si de hadde rett til å delta i forhandlingene på konsultative møter og stemmerett på disse møtene. Polen var det

---

²⁶ Rip Bulkeley, «The political origins of the Antarctic Treaty,» *Polar Record* 46, 1 (2010): 11. <https://doi.org/10.1017/S0032247409990234>

første landet som fikk konsultativ status uten å være et signaturland i 1977, i etterkant av den aktuelle tidsperioden for denne oppgaven. Land med ikke-konsultativ status er med i traktaten, men har ikke medbestemmelsesrett. For å gå fra ikke-konsultativ til konsultativ status kreves et vesentlig varig vitenskapelig engasjement i Antarktis. Howkins er en av flere som har pekt på hvordan dette kravet i realiteten er ekskluderende overfor fattigere land, ettersom vedvarende vitenskapelig engasjement i Antarktis er kostbart.²⁷

Norge var et av syv signaturland som hadde gjort et territorielt krav på deler av Antarktis sitt landområde. Artikkel IV i traktaten sier at territoriale krav skal legges til side uten at det betyr at disse kravene er gitt opp. Samtidig sier artikkelen at nye krav heller ikke kan legges frem så lenge avtalen er i kraft.²⁸ «Norske interesser og politikk i Antarktis» er navnet på meldingen til Stortinget som Solbergregjeringen la frem i 2015.²⁹ Her beskrives spørsmålet om suverenitetskravene passende nok som «lagde på is».³⁰ Av andre viktige artikler i traktaten kan nummer en, to og tre nevnes, der den første stadfester at Antarktis utelukkende skal bli brukt til fredelige formål. Artikkel to og tre vektlegger vitenskapelig virksomhet og internasjonalt samarbeid. Traktaten fjernet altså, om enn midlertidig, debatten om suverenitetskravene i Antarktis og klargjorde at kontinentet skulle være et sted for vitenskap og fred. I tillegg kan det være på sin plass å påpeke at traktaten ble inngått under den kalde krigen, med Sovjetunionen og USA som signaturland. Sammen så danner dette et grunnlag for å forklare hvorfor avtalen i stor grad har blitt oppfattet som en suksesshistorie som kan være en inspirasjon til andre internasjonale avtaler.³¹ Samtidig, det er mulig å betrakte traktaten og Antarktistraktatsystemet fra et mer kritisk synspunkt. Klaus Dodds har i sin artikkel «Post-colonial Antarctica: an emerging engagement» vurdert Antarktistraktaten som en avtale som over tid har belønnet kolonialisme fra tiden før Antarktistraktatens undertegnelse. Medlemslandene har blitt betraktet som en eksklusiv klubb, som har gitt

---

²⁷ Adrian Howkins, «Melting Empires?». *Osiris*. 26, 1 (2011): 183.

²⁸ Secretariat of the Antarctic Treaty, «The Antarctic Treaty».

²⁹ Meld. St. 32 (2014–2015). *Norske interesser og politikk i Antarktis*. Utenriksdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-32-20142015/id2415997/>

³⁰ Meld. St. 32 (2014–2015) *Norske interesser og politikk i Antarktis*. Kapittel 4, folkerettslege rammer. Utenriksdepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-32-20142015/id2415997/?ch=4>

³¹ Neil Gilbert, «A continent for peace and science: Governance in Antarctica» I *Exploring the last continent: An introduction to Antarctica*, red. Daniela Ligett, Veronika Meduna, Yvonne Cook og Brian Storey (Cham: Springer, 2015): 327-360.

grunnlag for spørsmål om Antarktistraktatsystemet er en gyldig og passende måte å forvalte det sørligste kontinentet på.³²

Shirley V. Scott har også et kritisk blikk mot Antarktistraktaten i sin artikkel «Ingenious and innocuous? Article IV of the Antarctic Treaty as imperialism». Som navnet tilsier stiller hun spørsmål ved oppfattelsen av traktaten som *genial og ufarlig*. Hun hevder videre at USA, som liker å fremstille seg som en forkynner av frihet, i praksis bruker internasjonal lovgivning til å favorisere seg selv. I de tilfellene der internasjonale avtaler er mer inngripende enn USAs egne lover, velger de å ikke bli med i disse avtalene. Når det gjelder Antarktistraktaten, gjør artikkel IV at de har tilgang til hele kontinentet, uten at de trenger å forholde seg til territorialkrav og oppfattede grenser.³³ Før traktatens undertegnelse, var USA et av landene som ikke hadde territorialkrav, men forbeholdt seg retten til det. Scott mener at artikkel IV i praksis bidrar til et skjult hegemoni, der de «frøs» territorialkravene som i praksis tjener USA. Som Scott påpeker betyr ikke denne vinklingen at Antarktistraktatsystemet er dårlig.³⁴ Formålet er heller å nysansere hvordan traktaten blir betraktet, med en mer kritisk tilnærming. I tillegg til disse kritiske blikkene har det også blitt stilt spørsmål ved Antarktistraktaten som et kontinent for fred. Det har blitt gjort av Thomas Lord som tar opp definisjonen av begrepet fred i kontekst av Antarktistraktaten.³⁵

Antarktistraktaten står ikke alene i de avtalene og retningslinjene det har blitt enighet om i Antarktis. Det har blitt inngått flere beslektede, mellomstatlige avtaler som også forvalter Antarktis og de tilknyttede ressursene som finnes. Antarktistraktaten og de mellomstatlige avtalene refereres til som Antarktistraktatsystemet. Antarctic Treaty System (ATS) er det engelske begrepet. The Scientific Committee on Antarctic Research (SCAR) er en vitenskapelig organisasjon som befatter seg med ulike typer forskning i Antarktis. Deres oppgave er blant annet å koordinere forskning mellom de ulike traktatpartene. Deres forskning kan bli brukt som utgangspunkt for politiske avgjørelser tatt av medlemmene av traktaten. SCAR er altså ikke i utgangspunktet en politisk beslutningstaker, men kan utarbeide

---

³² Klaus Dodds, «Post-colonial Antarctica: an emerging engagement» *Polar Record*. 42, 1 (2006): 66-67. Debatten var på sitt mest intense når Malaysia i 1983 stilte spørsmål ved antarktissamarbeidet. De ønsket at forvaltningen av Antarktis skulle overlates til FN. For en utdypende beretning se Beck, 2004.

³³ Shirley V. Scott, «Ingenious and innocuous? Article IV of the Antarctic Treaty as imperialism» *Polar Journal*. 1, 1 (2011): 58.

³⁴ Scott, Ingenious and innocuous? 61.

³⁵ Thomas Lord, «The Antarctic Treaty System and the peaceful governance of Antarctica: the role of the ATS in promoting peace at the margins of the world» *The Polar Journal* 10, 1 (2020): 3-21. Lord forteller at positiv fred er et begrep som vektlegger gjensidig tillit, samarbeid, gjensidig avhengighet og delte verdier. Videre hevder han at disse rammene er bedre egnet for å forstå fremtidens utfordringer for Antarktistraktaten. Dette er en kontrast sammenlignet med negativ fred, som har vært den tradisjonelle forståelsen av fred i Antarktis.

forskning som politiske beslutninger tas på. Dette vil eksemplifiseres i oppgaven. Stian Bones har vist at Norge var positivt innstilt til SCAR og internasjonalt samarbeid innenfor polar naturvitenskap.³⁶

Naturressurser og utnyttelsen av dem ble ikke et tema for Antarktistraktaten utover det som er nevnt i artikkel IX paragraf 1f. For det første var det enighet om at det var ingen åpenbare eller umiddelbare økonomiske muligheter når det gjaldt utnyttelse av mineralressurser.³⁷ Dette hindret at temaet fikk særlig relevans. I tillegg ville spørsmålet om fordeling av naturressurser i Antarktis være et kontroversielt tema ettersom det ville medført at land gikk med på å gi fra seg ressurser i det de oppfattet som sitt eget landområde. Selv om de territoriale kravene ble frosset, var enkelte land sterkt imot at et regime under Antarktistraktaten skulle fordele og utnytte det de oppfattet som deres rettmessige ressurser.³⁸ Naturressurser ble ikke et tema i Antarktistraktaten fordi utsiktene tydet på at det ikke var aktuelt og at enkelte medlemsland sterkt var imot at andre nasjoner skulle få tilgang på ressurser i deres territorier. Hvalfangst var aldri en del av Antarktistraktatens rammer, på bakgrunn av at alle hvaler befant seg i havet der traktaten ikke var gyldig ifølge artikkel VI. IWC (International Whaling Commission) befattet seg uansett med vern av hval i de områder der medlemslandene fanget hval.

Aktører

I denne delen vil jeg avklare hvem som henvises til når jeg nevner «Norge», «norsk side» og «norske synspunkt», slik som i problemstilling og delproblemstillingen. Aktørene som hadde en rolle i prosessen for å komme frem til offisielle retningslinjer vil bli presentert her. I arkivene jeg har gjennomgått så er det ulike offentlige instanser som utgjør aktørene. De har alle en rolle å spille. Aktørene kan være enige eller uenige i drøftelser som leder frem til en posisjon. Som ved andre forhandlinger representerer drøftingene de ulike instansers posisjon. Resultatet av drøftelsene mellom de ulike instansene vil være retningslinjer, instruksjoner eller politiske synspunkt som vil være Norges offisielle standpunkt ved forhandlinger ved konsultasjonsmøtene. Disse retningslinjene, instruksene eller politikk vil i oppgaven henvises til som norske synspunkt, prioriteter eller lignende. Etter utarbeidelsen av

---

³⁶ Stian Bones, «SCAR as a Healing Process? Reflections on Science and Polar Politics in the Cold War and Beyond: The Case of Norway» I *Antarctica and the Humanities*, red, Peder Roberts, Lize-Marie Van der Watt og Adrian Howkins (London: Palgrave Macmillan, 2016).

³⁷ Antonello, «Nature Conservation and Antarctic Diplomacy, 1959-1964». DOI: [10.1080/2154896X.2014.954882](https://doi.org/10.1080/2154896X.2014.954882)

³⁸ Antonello, «Nature Conservation and Antarctic Diplomacy, 1959-1964». DOI: [10.1080/2154896X.2014.954882](https://doi.org/10.1080/2154896X.2014.954882)

instruksene vil disse bli overlevert til Norges delegasjon ved de konsultative møtene. Hvem som deltar i disse delegasjonene vil variere fra gang til gang, men det er vanlig at en av representantene er fra ambassaden i landet møtet avholdes i. I tillegg er fagekspertes en vanlig del av sammensetningen.

Fiskeridirektoratet er en instans som var underlagt Fiskeridepartementet og fungerte som et faglig organ. Dette innebar å være et faglig organ som i stor grad hensyntok fiskerinæringen og å ivareta deres interesser. Regulering er derfor et interessefelt for Fiskeridirektoratet. Som faglig organ har Fiskeridirektoratet mulighet til å åpne eller lukke fangstmulighetene i ulike områder og for ulike arter dersom de finner det forsvarlig. Rollen deres innebærer altså å ha ansvaret for hva norske selskaper kan fiske og fange. Dette er en oppgave som kan ha konsekvenser for de ulike næringene, dersom de stenger eller lukker enkelte viktige områder for fiskeri- og fangstnæringen. Fiskeridirektoratets valg kan ha store konsekvenser for økonomien i næringen, samtidig som mangel på regulering kan ha alvorlige konsekvenser for ulike bestander i havet. I slike tilfeller vil næringen også miste sitt inntektsgrunnlag. Det er altså en balansegang mellom økonomi og dyrenes beste som kan være vanskelig å finne, spesielt dersom norske selskaper legger et press på direktoratet. Det er Fiskeridepartementets arkiver som danner hovedgrunnlaget for oppgaven. Selve ordet fiskeri omfatter i denne sammenhengen også selfangst. Definisjonen av fiskeri er altså mer økonomisk enn biologisk.

Utenriksdepartementet var en sentral part i prosessene som dannet de norske synspunktene. Den norske politikken ble utviklet med utgangspunkt i en faglig og en utenrikspolitisk dimensjon, henholdsvis hovedsakelig fordelt på Fiskeridirektoratet og Utenriksdepartementet. De endelige instruksene, med informasjon om hvordan delegasjonene skulle handle, ble forfattet av Utenriksdepartementet. Faglige innspill fra Fiskeridirektoratet ble etterspurt da instruksene skulle lages. Det var også Utenriksdepartementet som ansvaret for å presentere forhandlingenes resultater til statsråd for godkjenning.

Norsk Polarinstittutt og Havforskningsinstituttet hadde begge funksjon som instanser som ble forespurt om innspill ettersom Antarktis og selfangst var en del av deres interesseområder. Polarinstittuttet hadde en vitenskapelig og prestisjeorientert tilnærming mens Havforskningsinstituttet fokuserte på forskning som i større grad var med på å legge et grunnlag for norsk politikk. Polarinstittuttet var også innblandet i logistikk og organisering tilknyttet Antarktis. Dets ledende figurer, deriblant Tore Gjelsvik, var også faglige representanter innenfor norsk polarpolitikk.

Polarinstituttet og Havforskningsinstituttets ulike roller har blitt utbrodert i Susan Barrs bok *Norway - A Consistent Polar Nation?* og Vera Schwachs *Havet, fisken og vitenskapen – fra fiskeriundersøkelser til havforskningsinstitutt 1860 - 2000* som utforsker henholdsvis Norsk Polarinstitutt og Havforskningsinstituttet.^{39 40} Ettersom oppgaven forholder seg til arkiver fra Fiskeridepartementet og Utenriksdepartementet vil jeg ikke gå dypere inn i rollene til Norsk Polarinstitutt og Havforskningsinstituttet.

Teori og metode

Det teoretiske rammeverket i oppgaven kommer til å fokusere på begrepet *environmental authority* benyttet av Adrian Howkins. I drøftingsdelen vil jeg også kort vurdere oppgavens funn i lys av Joseph S. Nye sitt begrep *soft power* uten at det er et begrep som vil bli brukt som et gjennomgående perspektiv i oppgaven. Til felles har begrepene at de er med på å forklare Norges valg og handlinger i forhandlingene om en selkonvensjon i Antarktis. De vil ikke stå alene som forklaringer, ettersom en fullstendig forklaring bare delvis inneholder disse teoretiske perspektivene. Teorien, spesielt *environmental authority*, er verktøy som bidrar i analysen uten at målet er at teorien alene skal besvare de spørsmål jeg stiller. I tillegg til et teoretisk perspektiv vil svarene på disse spørsmålene til en viss grad finnes inne i selve empirien og den historiske konteksten som representerer faktiske historiske forhold som påvirket forhandlingene.

Adrian Howkins sitt begrep *environmental authority* er et begrep som er vanskelig å presist oversette til norsk. Miljømessig autoritet er et dekkende forsøk. Meningen er uansett den samme, med mål om å definere en posisjon og eller holdning som blir inntatt ved at man bruker kunnskap om vitenskap og miljø til å fremstille seg selv i en fordelaktig posisjon. Dette har også ulike formål. Eksempelet Howkins bruker i sin artikkel «Melting empires», er hvordan britiske myndigheter brukte deres forskning på hvalfangst og deres forsøk på å regulere den som et argument i kampen om territorier i Antarktis.⁴¹ Britene ønsket å fremstille seg selv som en forvalter med miljømessig autoritet der motivet for å annektere deler av Antarktis var et ønske om å bevare Antarktis. Den miljømessige autoriteten ble brukt som argument og et verktøy for å fasilitere og å legitimere det britiske kravet på deler av det antarktiske kontinent. I dette eksempelet brukes miljømessig autoritet eksplisitt som et

---

³⁹ Susan Barr, *Norway, a consistent polar nation?: Analysis of an image seen through the history of the Norwegian Polar Institute* (Oslo: Kolofon, 2003).

⁴⁰ Vera Schwach, *Havet, fisken og vitenskapen. Fra fiskeriundersøkelser til havforskningsinstitutt 1860-2000* (Bergen: Havforskningsinstituttet, 2000).

⁴¹ Howkins, «Melting Empires?» 183-184.

argument for britiske territorialkrav. I oppgaven vil det være aktuelt å se på hvordan Norge benyttet seg av miljømessig autoritet som et verktøy for å fremme sine interesser. Jeg vil også vurdere i hvilken grad miljømessig autoritet kan være et mål i seg selv, ikke bare et verktøy for å oppnå en fordelaktig posisjon.

Innbakt i begrepet legger også Howkins en annen form for «environmental authority». Denne formen for miljømessig autoritet handler i større grad om hvordan ulike lands ekspedisjoner og aktivitet til de mest avsidesliggende områdene i seg selv er en form for miljømessig autoritet. Argumentet er at ved å vise at man klarer å håndtere de tøffeste strabaser i Antarktis så er det i seg selv en form for miljømessig autoritet. Værforholdene i Antarktis er såpass utfordrende at det å drive aktivitet der er en egen form for miljømessig autoritet. Oppgaven vil forholde seg til den første forståelsen av miljømessig autoritet, som går ut på hvordan forskning og reguleringsforsøk blir brukt som argument for et lands handlinger. Selv om britenes disputt om territorialkrav med Argentina og Chile ble lagt på is som en følge av Antarktistraktaten er begrepet et viktig teoretisk perspektiv i oppgaven. I forbindelse med at territorialkrav blir frosset, blir miljømessig autoritet en måte å vise tilstedeværelse, kontinuerlig aktivitet og engasjement som stadfester en nasjons plass i Antarktis. I tillegg kan det argumenteres for at denne formen for aktivitet og tilstedeværelse i seg selv viser at et land har de nødvendige ferdighetene og kunnskap til å utøve makt over det.

Joseph S. Nye sitt begrep *soft power* eller myk makt har i mange år vært et sentralt begrep i diskusjonen om internasjonale studier og makt.^{42 43} Myk makt defineres som evnen til å oppnå det man ønsker ved hjelp av «[...] attraction rather than coercion and payments».⁴⁴ For nasjoner så oppnås myk makt over tid ved at nasjonens politiske ideer, kultur og utenrikspolitikk blir oppfattet som legitime og riktige ifølge andre. Myk makt er med på å skape et fordelaktig bilde av en nasjon og dens handlinger. Ut av dette oppstår en slags prestisje og kreditt som innkasseres ved andre internasjonale arenaer.

Myk makt er en motsetning til hard makt som handler om tradisjonelle militære og økonomiske muskler som anvendes for å oppnå et ønsket utfall. Myk makt har oftest blitt brukt som et konsept for å forklare og å utforske USAs innvirkning på andre nasjoner og kulturer utover sine landegrenser, også i samspill med hard makt. Norge er et land i en mye

---

⁴² Ivan Bakalov, «Whither soft power? Divisions, milestones, and prospects of a research programme in the making». *Journal of Political Power* 12, 1 (2019): 129-151.

⁴³ Joseph S. Nye, «Soft power: the evolution of a concept» *Journal of Political Power* 14, 1 (2021): 196-208. <https://doi.org/10.1080/2158379X.2021.1879572>.

⁴⁴ Joseph S. Nye, *Soft power: the means to success in the world of politics* (New York: Public Affairs, 2004), x.

mindre skala med en begrenset evne, og vilje, til å utøve hard makt. Myk makt blir derfor en mer naturlig vei å gå for å få økt påvirkningskraft på internasjonale arenaer. Disse internasjonale arenaene kan være alt fra FNs sikkerhetsråd eller EU, og i oppgavens kontekst Antarktistraktaten. Norges ønske om å fremstå som en fredsnasjon er et kjent eksempel som kan knyttes til et ønske om større internasjonal innflytelse i form av myk makt. I sammenhengen med forhandlingene om selkonvensjonen i Antarktis kommer jeg kort til å vurdere hvorvidt Norge hensyntok potensiell myk makt som et argument for at Norge gikk i en mer dyrevernvennlig retning ettersom årene gikk. Hensikten med økt myk makt for Norge vil utforskes nærmere i drøftingskapittelet.

Angående metode kommer jeg til å ha en kildekritisk tilnærming med utgangspunkt i den empirien som er beskrevet tidligere. Med empiri fra offentlige arkiv kan det være naturlig å ha full tiltro til dokumentene og deres fortellinger. Jeg vil vektlegge at det ikke nødvendigvis er en selvfølgelighet at de dokumentene jeg tar utgangspunkt i forteller en komplett historie. Det kan for eksempel antas at den vinklingen som presenteres i arkivenes dokumenter ble til gjennom embetsmennesenes øyne. Deres forståelse og handlinger for 50 - 60 år siden legger føringer på hvordan selfangstspørsmålet ble håndtert og som en forlengelse av dette legger det også føringer på den tolkningen og analysen jeg foretar i oppgaven. I tillegg var det embetsmennene som organiserte arkivene så de dannet arkivenes struktur. Allikevel mener jeg at en analyse av dokumentene i arkivene gir et godt grunnlag for å utforske mine problemstillinger. Oppgaven vil være i samtale med litteraturen som blir presentert og samlet sett er formålet å gi en riktig og rettferdig fremstilling.

Empiri

Kildematerialet i denne oppgaven vil i all hovedsak være Fiskeridepartementets hovedarkiv og Utenriksdepartementets hovedarkiv, der brorparten vil stamme ifra førstnevnte arkiv. Fiskeridepartementet oppgir at arkivet dekker perioden 1965 – 1974, mens Utenriksdepartementet oppgir årstallene 1960 – 1979. Til orientering, så inneholder Fiskeridepartementets arkiv også dokumenter fra 1964. Begge arkivene har arkivkataloger som er søkbare på nett. Utenriksdepartementets arkivkatalog ble digitalisert i to omganger, i 2017 og 2019.

Fiskeridepartementets arkiv er delt inn etter konsultative møter der dokumentene er sortert etter temaet selfangst. Arkivets organisering etter konsultative møter er kronologisk. Dokumentene består av offentlig korrespondanse mellom ulike instanser, som Fiskeridirektoratet, fiskeridirektøren og Utenriksdepartementet. Som en del av den interne

korrespondansen er instruksene av svært høy interesse. Instruksene og utarbeidelsen av instruksene gir god innsikt i de involvertes tanker og prioriteter. I tillegg finnes det korrespondanse mellom offentlige instanser og private bedrifter som forespør om mulighetene for fangst i Antarktis før og etter signeringen av selkonvensjonen i 1972.

Utenriksdepartementets arkiv inneholder lignende dokumenter med intern korrespondanse mellom de ulike offentlige instansene. Arkivmappene fokuserer på slutten av perioden jeg er interessert i, og dekker perioden i forkant og etterkant av undertegnelsen.

For å finne frem i arkivkatalogene startet prosessen med å lete også i andre arkiver. Miljøverndepartementet, Fiskeridepartementets kommisjoner og råd, selfangstrådet og Norsk Polarinstituttts arkiver har alle blitt undersøkt før fokuset rettet seg mot de tidligere nevnte arkivene til Fiskeridepartementet og Utenriksdepartementet. Søkeprosessen har blitt gjort ved å bruke søkeord i de digitaliserte arkivkatalogene. Av sentrale søkeord er «Antarktis», «Antarktistraktaten», «selfangst», «selkonvensjon», «selfangstkonvensjon» «Sydpolen», «CCAS». Søkeordet «Antarktis» oppga informasjon om alt av tema i Antarktis, disse resultatene måtte sorteres ytterligere for å utelukke irrelevante tema. Resultatet av dette søket var et omfangsrikt kildemateriale som vil være utgangspunktet for min analyse.

3. Analysekapittel – Hvordan spilte kommersielle fangstinteresser en rolle for norske synspunkt i forhandlingene om selkonvensjonen i Antarktis?

Som tidligere oppgitt, er hensikten med oppgaven å utforske den norske rollen i forhandlingene om selkonvensjonen fra 1964 frem til og med 1972. Mer spesifikt er ønsket å se på hvorfor Norge gikk fra utnyttelse til beskyttelse i tilknytning til spørsmålet om selfangst og vern av selen i Antarktis. I dette analysekapittelet vil jeg utforske dette spørsmålet med utgangspunkt i den følgende delproblemstillingen: Hvordan spilte kommersielle fangstinteresser en rolle for norske synspunkt i forhandlingene om selkonvensjonen i Antarktis? Kommersielle fangstinteresser forstås som den norske selfangstnæringen. I løpet av kapittelet vil jeg presentere en kronologisk utvikling av hvordan de kommersielle interessene påvirket hvilken posisjon Norge inntok i forhandlingene om selkonvensjonen i Antarktis. I lys av dette spørsmålet vil jeg også vurdere hvilken rolle de statlige myndighetene inntok i spørsmålet om vern og fangst av sel i Antarktis og hvordan dyrevernsperspektiv etter hvert påvirket norske synspunkt. I den kronologiske presentasjonen vil jeg også inkludere to delkapitler som tar utgangspunkt i endrede tider som påvirker forhandlingene og G.C Rieber & Cos korrespondanse med norske myndigheter.

Det tredje konsultative møtet fant sted i Brussel, etter Antarktistraktatens bestemmelser om å avholde konsultative møter hvert andre år i en alfabetisk rekkefølge med utgangspunkt i medlemslandene. Etter Australia og Argentina stod da Belgia og Brussel for tur. Den norske delegasjonen ble representert av representanter fra ambassaden i Belgia, Norsk Polarinstitutt, Utenriksdepartementet, Havforskningsinstituttet og Fiskeridirektoratet. Representantene måtte ta standpunkt til alle sakene som ble drøftet på det tredje konsultative møtet, altså ikke bare beskyttelse av dyre- og planteliv i Antarktis. Jeg vil selvfølgelig bare ta utgangspunkt i de dokumentene som på en eller annen måte er relevant for min oppgave og ikke presentere all dokumentasjon som omhandler det tredje konsultative møtet.

Antarktistraktatens artikkel IX paragraf 1f la, som tidligere nevnt, til rette for at medlemspartene kunne foreta en vid og substansiell tolkning. Den fastslo bare at bevaring og konservering av levende ressurser i Antarktis skulle være et tema for diskusjon og handling. Som Antonello har konkludert så åpnet dette for at traktaten fikk liv som en konsekvens av at artikkel IX paragraf 1f ble tolket i vid forstand. Forhandlingene under det tredje konsultative møtet i Brussel var sentral i denne utviklingen der traktatpartene blant flere saker diskuterte bevaring og konservering av levende ressurser.

Det tredje konsultative møtet – norske prioriteringer

Det ligger i sakens natur at Norge ut fra sin stilling som fiskeri- og fangstnasjon av hensyn til sin økonomi og kystbefolkning må utnytte de muligheter som foreligger innen fiskeri- og fangstnæringen. Når nå Norge har planer om å gjennomføre en prøveekspedisjon til Antarktis med sikte på fremtidig fangst av krabbeeter-selen og weddel-selen, som oppholder seg på drivisen i dette område, må en se dette på bakgrunn av svikten i hvalfangsten og i selfangsten på de tradisjonelle selfangstfelter.⁴⁵

Dette er en del av vurderingen til fiskeridirektør Klaus Sunnanå i mai 1964, i forkant av det tredje konsultative møtet i Brussel. Vurderingen er en del av flere betraktninger i et dokument som sammenfatter fiskeridirektørens viktigste punkter i forbindelse med utarbeidelsen av en instruks i forkant av det forestående tredje konsultative møtet i Brussel. Beskyttelse av dyre- og plantelivet var et av flere tema som var på agendaen for det tredje konsultative møtet. Et enkelt sitat avslører flere viktige punkter om Norges standpunkt i spørsmålet om beskyttelse av selen i Antarktis. For det første vektlegger fiskeridirektøren Norges hensyn til økonomi og kystbefolkningen som har mulighet og ønske for å utnytte fangstmulighetene. Setningen viser klart at selfangst er en økonomisk mulighet for norske selfangere. Prøveekspedisjonen som nevnes i sitatet er MS *Polarhav*, drevet av Rieber & Co og Martin Karlsen A/S, med Torger Øritsland fra Havforskningsinstituttet som vitenskapelig observatør. MS *Polarhav* satte kurs mot antarktiske farvann i juli 1964, en måned i etterkant av det tredje konsultative møtet. Fra de private selskapene sin side var målet å utforske hvilke muligheter det fantes for selfangst i Antarktis. Rieber & Co utmerker seg som et selskap som vil være tilbakevinnende senere i oppgaven når jeg presenterer korrespondansen mellom dem og norske myndigheter og deres planer om fangst av sel i Antarktis. Fiskeridirektørens betraktninger stammer fra drøftelser i forkant av det tredje konsultative møtet. Den avsluttende setningen i sitatet viser bevisstheten fra fiskeridirektøren om hval- og selfangstens tilstand. De tradisjonelle fangstområdene inkluderer Newfoundland som utpekte seg som det viktigste fra 1950-tallet.⁴⁶ Selv om fangsten fra år til år kunne variere på bakgrunn av usikre faktorer som vær- og isforhold, gjenspeiler fiskeridirektørens konklusjon næringens

---

⁴⁵ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0004 - Selfangst. Antarktistraktaten, 3. konsultative møte. «Fiskeridirektøren, Antarktis-traktaten. -Det III. Konsultative møte. – Beskyttelse av dyre- og plantelivet.» Side 2.

⁴⁶ Fiskeridirektøren, *Selfangsten 1967 – Årsberetning vedkommende Norges fiskerier 1967 NR.10.* (Bergen: Reklametrykk AS, 1967), 7.

problemer. Som eksempel betraktes 1967 som et godt år for selfangsten, der gode vær- og isforhold sørget for et godt fangstår.⁴⁷

Gode enkeltår hindret allikevel ikke den langsiktige svikten, som fiskeridirektøren refererer til. Antarktiske farvann ble da et mulig fangstområde for norske kommersielle interesser. I tillegg til det fiskeridirektøren omtaler som svikt i tradisjonelle fangstområder er det også relevant å påpeke at seler ble inkludert innenfor rammeverket til ICNAF (International Commission for the Northwest Atlantic Fisheries). Her medfulgte potensielle restriksjoner på selfangst, som også kan ha vært en bidragsytende faktor til at fokuset ble rettet sørover.⁴⁸

Mangelen på restriksjoner i Antarktis var på kort sikt fordelaktig for norske kommersielle interesser, dersom de fant det lønnsomt å drive fangst der. Forhandlingene om beskyttelse av dyre- og planteliv sommeren 1964 kunne satt begrensninger for norske fangstmuligheter. Derfor understrekte fiskeridirektøren viktigheten av forhandlingene om beskyttelse av dyre- og plantelivet i Antarktis som en viktig arena for Norge og potensiell norsk næring der. Viktigheten av forhandlingene blir ytterligere forsterket dersom man hensyntar at andre fangstområder allerede var regulert og at Antarktis var på vei mot en reguleringsprosess som beskyttet selen i større grad enn det som var tilfellet uten noen reguleringer og restriksjoner. Forhandlingene ble da en arena der Norge kunne være med på å bestemme over regulering som kunne hindre eller begrense norske fangstmuligheter. For Norges del var det viktig å «utnytte de muligheter som foreligger».

Det at det i det hele tatt var med en vitenskapelig observatør kan alene tolkes som et forsøk på å tilegne seg selv miljømessig autoritet. Selv om det i utgangspunktet er en privat forsøksekspedisjon så medfører den vitenskapelige observatøren fra myndighetene en form for miljømessig autoritet som i seg selv kan brukes som et motargument dersom enkelte parter kritiserte Norge som en grådig fangstnasjon. Ved å i et slikt tilfelle peke på at Norge vektlegger vitenskap og forskning ved å sende en vitenskapelig observatør kan Norge forsvare seg mot slike angrep. Det at ekspedisjonen i utgangspunktet er privat er ikke nødvendigvis et hinder for at ekspedisjonen også kan ha et formål for norske myndigheter. Dette kan også tolkes som et tegn på et nært samarbeid mellom det private og det offentlige. I dette tilfellet var interessene fra det private og det offentlige samstemte. Rieber & Co fikk utforsket fangstmuligheter mens den norske stat fikk gjort undersøkelser i antarktiske farvann samtidig

---

⁴⁷ Fiskeridirektøren, *Selfangsten 1967 – Årsberetning vedkommende Norges fiskerier 1967 NR.10.* (Bergen: Reklametrykk AS, 1968), 8.

⁴⁸ Antonello, *The Greening of Antarctica*, 56.

som de kunne vise til at de hadde gjort nettopp disse undersøkelsene. Norske myndigheter kunne ved hjelp av den vitenskapelige observatøren vise til en miljømessig autoritet ved resultatene av undersøkelsene. I tillegg, ved å vise et initiativ til forskning og vitenskap i form av en vitenskapelig observatør kan det i seg selv tolkes som et bidrag til å tilegne seg miljømessig autoritet.

Fiskeridirektøren argumenterer for å innta en posisjon i forhandlingene som i stor grad prioriterer norske fangstmuligheter, med henvisning til Norges stilling som fiskeri- og fangstnasjon og svikten i tradisjonelle fangstområder. Dette betyr ikke at de så for seg en fangst uten noen rammer og retningslinjer. Fiskeridirektøren hevder i det samme dokumentet at: «Det er imidlertid en åpenbar forutsetning at dersom det skulle vise seg å være grunnlag for kommersiell selfangst i Antarktis, vil denne skje under hensyn til nødvendig bevaring av selbestanden overensstemmende med Norges prinsipielle syn på dette område».⁴⁹ Et relevant spørsmål i denne sammenhengen er hva er Norges prinsipielle syn? Selfangstloven av 1951 la visse begrensinger på norsk selfangst.⁵⁰ Kanskje kan loven betraktes som en del av Norges prinsipielle syn ettersom loven innebærer reguleringer og begrensinger. Loven fastslo blant annet i tredje paragraf at Kongen kan bestemme at selfangst ikke kan drives uten særskilt tillatelse dersom det er fare for overbeskatning av bestanden. Denne loven var gjeldene for norske statsborgere og selskaper også i Antarktiske farvann, før prøveekspedisjonen i 1964. Fiskeridirektoratet ville i slike tilfeller være det faglige organet som avgjorde når og hvor det var fare for overbeskatning. Selfangstloven kan ut ifra dette betraktes som en del av Norges prinsipielle syn. Den kan tolkes som at Norge kontrollerer fangst og ikke lar næringen få frie tøyler til å drive fangst uten begrensninger.

En minst like stor del av det prinsipielle synet dokumenteres i fiskeridirektørens vurderinger i forkant av det konsultative møtet. «Det bør fra norsk side fremholdes at det prinsipielt bør iverksettes fredningstiltak bare når det vitenskapelig er påvist at det foreligger et behov for slike tiltak».⁵¹ Av særlig interesse er rekkefølgen i fiskeridirektørens argumentasjon. Fiskeridirektøren hevder at fredningstiltak er ikke aktuelle før det er vitenskapelig påvist at det er behov for det. I realiteten er dette et prinsipielt syn som

---

⁴⁹ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0004 - Selfangst. Antarktistraktaten, 3. konsultative møte. «Fiskeridirektøren, Antarktis-traktaten. -Det III. Konsultative møte. – Beskyttelse av dyre- og plantelivet.» Side 2.

⁵⁰ Selfangstloven (1951) *Lov om fangst av sel* (LOV-1951-12-14-1). Lovdata. Hentet 11.05.2022 fra <https://lovdata.no/dokument/NLO/lov/1951-12-14-1>.

⁵¹ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0004 - Selfangst. Antarktistraktaten, 3. konsultative møte. «Fiskeridirektøren, Antarktis-traktaten. -Det III. Konsultative møte. – Beskyttelse av dyre- og plantelivet.» Side 2.

vektlegger mulighetene for fangst, ikke selbestanden. Dersom rekkefølgen hadde vært omvendt, der man hadde gjennomført vitenskapelige undersøkelser i forkant av fangsten ville dette vist et prinsipielt syn som i større grad hensyntok selbestanden. Da ville vitenskapelige undersøkelser stadfestet selbestandens generelle tilstand før eventuell fangst.

Fiskeridirektørens tilnærming risikerer å overbeskatte selbestanden før det har blitt foretatt vitenskapelige undersøkelser som tilsier at selfangst er forsvarlig. Dette illustrerer Fiskeridirektoratets vanskelige balansegang der de på den ene siden må hensynta de kommersielle interessene som ønsker å tjene penger, samtidig som de på den andre siden er ansvarlige for reguleringer og restriksjoner som kan være nødvendig for å verne dyrelivet. Over lengre tid kan det også argumenteres for at reguleringer og restriksjoner vedlikeholder de kommersielle interessene til en viss grad fordi de hindrer at deres inntektskilde blir desimert. Dette stemmer også overens med Norges tilnærming til hvalfangst.

I samme avsnitt som forrige sitat er hentet ifra, henvises det også til Norges medlemskap i den internasjonale hvalfangstkommisjonen og samarbeid med Sovjetunionen og Canada der målet har vært å regulere fangsten.⁵² I samarbeidet med Sovjetunionen og Canada peker fiskeridirektøren på vitenskapelig samarbeid for å undersøke selbestanden. Av beskyttelseshensyn ble det derfor innført avtaler om åpningsdato og sluttdato for selfangsten i de aktuelle områdene.⁵³ Fiskeridirektøren gikk ikke nærmere inn på hva som førte til at de gikk inn for vitenskapelige undersøkelser og deretter regulering, en annen rekkefølge enn den fiskeridirektøren argumenterte for i sitatet. Det kan spekuleres i at overfiske og -fangst tvang frem vitenskapelige undersøkelser. Uansett, så er argumentasjonen av interesse fordi den viser hvordan Norge ønsker å peke på samarbeid, vitenskapelige undersøkelser og regulering som positive norske egenskaper som er med på å fremstille Norge som en ansvarlig nasjon. I tillegg innebærer denne argumentasjonen en tanke om at dette er områder der Norge har kunnskap og erfaring og derfor er en viktig stemme i debatten. Sammen vil dette gi større tyngde i deres argumentasjon i forhandlingene om beskyttelse av dyre- og plantelivet i Antarktis. Disse positive egenskapene som Norge prøvde å tilegne seg kan tolkes som miljømessig autoritet, der Norge henviser til disse egenskapene for å fremstille seg selv i et fordelaktig lys. Denne posisjonen gir Norge en politisk tyngde i diskusjonene om fangst og

---

⁵² Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0004 - Selfangst. Antarktistraktaten, 3. konsultative møte. «Fiskeridirektøren, Antarktis-traktaten. -Det III. Konsultative møte. – Beskyttelse av dyre- og plantelivet.» Side 2.

⁵³ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0004 - Selfangst. Antarktistraktaten, 3. konsultative møte. «Fiskeridirektøren, Antarktis-traktaten. -Det III. Konsultative møte. – Beskyttelse av dyre- og plantelivet.» Side 2.

vern av sel ettersom de kan vise til tidligere erfaringer som et bevis på deres hensikter og ansvarlighet. I denne sammenhengen kan det også nevnes at vitenskap har en viktig rolle i norsk fiskeri- og fangsthistorie. Vera Schwach har i sin omfattende bok «Havet, fisken og vitenskapen – fra fiskeriundersøkelser til havforskningsinstitutt 1860 - 2000» undersøkt Havforskningsinstituttets historie. Der har hun blant annet utforsket den norske fiskerivitenskapen som verktøy og argument i seg selv som bidro til å hevde norske posisjoner. En lignende prosess fant sted da Norge blant annet pekte på det vitenskapelige samarbeidet med Sovjetunionen og Canada for å vise at Norge er en ansvarlig fangstnasjon. Denne prosessen kan tolkes som et forsøk på å tilegne seg miljømessig autoritet.

Antarktistraktatens geografiske omfang er et tilbakevennende perspektiv gjennom hele forhandlingsprosessen. Artikkel VI hevder at traktatens bestemmelser skal gjelde for området sør for 60° breddegrad inkludert alle permanente isdannelse, men ikke «[...] prejudisere eller på noen måte innvirke på noen stats rettigheter eller utøvelse av rettigheter i henhold til folkeretten med hensyn til det fri hav innen dette område».⁵⁴ Traktatens geografiske rammer dekker altså ikke området der selen hovedsakelig oppholder seg, i havet. Som tidligere oppgitt, så oppholdt Weddellselen og pelssele seg delvis på land- og isområder dekket av traktaten mens krabbeeterselen, elefantselen, leopardsele og Ross-sele befant seg i de tilknyttede havområdene. Det var en klar forståelse blant alle medlemslandene at dersom selen skulle beskyttes effektivt, måtte reguleringen gjelde der den befant seg, altså i sjøen og i driftende pakkis. En avtale som gikk ut over Antarktistraktatens opprinnelige geografiske rammer var kontroversielt. Brian Roberts, Storbritannias fremste polarekspert påpekte at det var riktig at den mest effektive beskyttelsen av dyrelivet vil være dersom man inkluderte havområdene rundt den antarktiske landmassen. Problemet var at dette ikke var praktisk gjennomførbart som en konsekvens av uenighetene som garantert ville oppstå dersom man foreslo en avtale som prejudiserer andre stater rettigheter på det frie hav.⁵⁵ Antarktistraktatens utforming, som begrenset seg til landområdene sør for 60° breddegrad inkludert alle permanente isdannelse, var et hinder for å regulere sjøen der selen for det meste oppholdt seg.

Norge og fiskeridirektøren var klar over denne realiteten og begrensningene det medbragte. Fiskeridirektøren anbefaler i sine betraktninger at det fra norsk side er best at

---

⁵⁴ Antarktistraktaten (1959) *Antarktistraktaten* (01-12-1959 nr 1 Multilateral). Lovdata. Hentet 11.05.22 fra <https://lovdata.no/traktat/1959-12-01-1>.

⁵⁵ Antonello, *The Greening of Antarctica*, 39.

eventuelle fredningsbestemmelser forholder seg til Antarktistraktatens rammer.⁵⁶ Rammene hevder som nevnt at traktaten ikke kan prejudisere det frie hav. Dersom partene hadde gått inn for en avtale som regulerte fangst i havområdene rundt Antarktis, ville det gått imot traktatens rammer. Det norske synspunktet var det som hadde størst mulighet for å oppnå enighet, ettersom det forholdt seg til traktatens rammer. Samtidig, ved å begrense reguleringens omfang så åpnet det for at norske selfangere kunne operere i antarktiske farvann uten å hensynta restriksjoner på fangsten. De eneste restriksjonene ville i et slikt tilfelle være norsk lovgivning. Fiskeridirektørens anbefaling ivaretar altså mulighetene for norsk selfangst i størst mulig grad ved å ikke gå inn for en avtale som dekker et mer geografisk relevant område. Det at dette i realiteten var den eneste praktiske gjennomførbare muligheten var gunstig for den norske posisjonen ettersom at det var et hinder for at andre parter aggressivt kunne kjempe for regulering som begrenset norske selfangstmuligheter.

I et separat notat fra Utenriksdepartementet overveies også spørsmålet om de geografiske rammene for en ny avtale.⁵⁷ Australia og New Zealand var land som i forkant av møtet signaliserte at de så for seg en omfattende avtale som dekket drivisen i havområdene som innebar en utvidelse sammenlignet med Antarktistraktaten. Fra norsk side ble det hevdet at spørsmålet er av betydelig interesse fordi det arbeides med planer om å begynne norsk selfangst i Antarktis.⁵⁸ Slik fangst ville hovedsakelig foregått på drivisen. Videre i notatet oppgis dette som grunnen til at det norske standpunktet var å holde seg innenfor Antarktistraktatens rammer. Norges fokus på de geografiske rammene kan altså begrunnes med at dersom en avtale hadde fått et videre omfang enn Antarktistraktaten ville det ført til at all selfangst i antarktiske farvann ville blitt underlagt denne avtalen. De norske selfangstmulighetene ville da minket, noe som kan sees på som spesielt uheldig ettersom det på dette tidspunktet, ifølge Utenriksdepartementets notat, forelå planer om å begynne norsk selfangst i Antarktis.

Som Brian Roberts påpekte var den norske tilnærmingen i realiteten den eneste som var praktisk gjennomførbar. Dette var en fordel for Norge som inntok et standpunkt som i

---

⁵⁶ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0004 - Selfangst. Antarktistraktaten, 3. konsultative møte «Fiskeridirektøren, Antarktis-traktaten. -Det III. Konsultative møte. – Beskyttelse av dyre- og plantelivet.» Side 1.

⁵⁷ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0004 - Selfangst. Antarktistraktaten, 3. konsultative møte. «Utenriksdepartementet, Antarktis-traktaten. Notat. Det III konsultative møtet under Antarktis-traktaten.» Side 2.

⁵⁸ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0004 - Selfangst. Antarktistraktaten, 3. konsultative møte. «Utenriksdepartementet, Antarktis-traktaten. Notat. Det III konsultative møtet under Antarktis-traktaten.» Side 2.

størst mulig grad ivaretok potensielle norske kommersielle interesser på bekostning av et standpunkt som ville ha medført en mer omfattende avtale til beskyttelse av dyre- og plantelivet i Antarktis. Ut ifra notatet er det ikke mulig å bekrefte at planene det refereres til er prøveekspedisjonen som ble gjennomført i juli-desember 1964. Notatet ble forfattet i mai 1964, så det er allikevel svært sannsynlig at det er prøveekspedisjonen som det henvises til.

Fiskeridirektørens betraktninger ble i stor grad reflektert i den endelige instruks. Delegasjonen på det tredje konsultative møtet representerte Norge på bakgrunn av det som ble oppgitt i instruks og i de tilfeller der spørsmål av særlig interesse dukket opp uten at det var dekket i instruks så skulle dette forelegges Utenriksdepartementet via telegraf. På denne måten kunne man søke innspill i de tilfeller der det var behov for det. I den offisielle instruks blir det hevdet at man fra norsk side ønsker «[...] effektive forholdsregler til beskyttelse av dyre- og plantelivet i Antarktis».⁵⁹ Samtidig gjentas fiskeridirektørens posisjon om at «[...] fredningsbestemmelsene ikke må få en slik form at norske selfangstmuligheter hindres eller innskrenkes [...]».⁶⁰ Unntaket er dersom det er fare for sterk desimering eller utryddelse av selartene. Fiskeridirektørens prioritet, de norske kommersielle interessene, representeres altså i den endelige instruks. Instruks inneholder ikke noe informasjon om at vitenskapelige undersøkelser er nødvendige før det iverksettes fredningstiltak, slik fiskeridirektøren argumenterte for i forkant av det tredje konsultative møtet i interne dokumenter. Instruks opplyser om at delegasjonen bør gå inn for det samme geografiske området som Antarktistraktaten, i og med at dette følger traktatens retningslinjer og at det er fordelaktig for norske selfangstinteresser. Hva som legges i betydningen av ordene effektive forholdsregler må tolkes i lys av påstanden om at fredningsbestemmelsene ikke må hindre eller begrense norske selfangstmuligheter. Den norske filosofien i spørsmålet om beskyttelse av sel i Antarktis innebar altså regulering så lenge det ikke gikk på bekostning av norske kommersielle interesser med forbehold om å ikke tillate fangst som bidro til desimering av bestander. For selfangstnæringen hjemme i Norge må denne linjen ha blitt sett på som positiv, der norske myndigheter i stor grad ivaretok deres interesser.

---

⁵⁹ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0004 - Selfangst. Antarktistraktaten, 3. konsultative møte. «Utenriksdepartementet, Antarktis-traktaten. Instruks.» Side 1.

⁶⁰ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0004 - Selfangst. Antarktistraktaten, 3. konsultative møte. «Utenriksdepartementet, Antarktis-traktaten. Instruks.» Side 1-2.

Det tredje konsultative møtet – resultater

Under forhandlingene i Brussel mottok fiskeridirektøren et telegram angående fredningsbestemmelser som ble videresendt til Utenriksdepartementet. Telegrammet kunne informere om at det var enighet om at fredningsbestemmelsene skulle få samme gyldighetsområde som Antarktistraktaten. Det kom også et forslag på ordlyden i selve avtalen. Det ble enighet om AMCAFF eller omforente bestemmelser til beskyttelse av antarktisk dyre- og planteliv på det tredje konsultative møtet i 1964. Den ble ikke ratifisert av alle land før i 1982. Det skyldtes vanskeligheter med å inkorporere avtalen i ulike lands lovverk og på grunn av manglende politisk og offentlig vilje.⁶¹ Dyre- og planteliv ble beskyttet, med unntak av selen som i stor grad befant seg utenfor avtalens gyldighetsområde. På tross av dette vedtok partene allikevel tilrådning III – XI. I mangel av reelle muligheter for fastere bestemmelser vedtok partene å frivillig regulere selfangst på drivisen sør for 60° breddegrad. I tillegg ble det vedtatt at saken skulle tas opp igjen ved neste konsultative møte, i Santiago Chile. Det at medlemslandene ble enige om å frivillig regulere selfangst frem til fastere bestemmelser ble vedtatt reflekterer for det første at spørsmålet om avtalens geografiske område var et krevende spørsmål som i realiteten ikke hadde stor mulighet for å få gjennomslag. Antarktistraktatens medlemsland må alle være enige for at nye bestemmelser skal bli vedtatt, det var ikke mulig i dette tilfellet ettersom dette ville medført et utvidet geografisk område som ville krenket staters rettigheter til et frie hav. Dersom forhandlingspartene hadde satt seg fast i dette spørsmålet kunne det ha satt andre forhandlinger i fare og hindret at AMCAFF ble vedtatt. For det andre kan det hevdes at tidlig sommeren 1964 var det ingen forestående trussel om selfangst. Dette kan ha gjort at behovet og presset for en omfattende beskyttelse av selen ble nedvurdert. Dersom mangel på selfangstutsikter på det tredje konsultative møtet sees på som et fravær av hastverk var det en faktor som skulle endre seg før medlemslandene møttes igjen i Santiago i 1966.

Oppsummering – det tredje konsultative møtet

Norges stilling i spørsmålet om kommersiell fangst i Antarktis ble tydelig lagt frem av fiskeridirektøren da han nevnte at Norge måtte utnytte de muligheter som foreligger. Selv om han påpeker at dette i så fall må skje innenfor visse rammer, innebar dette å ikke iverksette reguleringsbestemmelser før det var vitenskapelig bevist at det var behov for det. En risiko i et slikt tilfelle kunne da være å overbeskatte selbestanden ettersom ingen vitenskapelige undersøkelser hadde bevist at det var et behov for vern. Fiskeridirektoratet sin dobbeltrolle ble

---

⁶¹ Antonello, *The Greening of Antarctica*, 45-46.

også illustrert her, der deres arbeidsoppgaver på den ene siden innebar å tilrettelegge for norske kommersielle interesser og på den andre siden samtidig innebar å være et organ med ansvar for å regulere fangsten de gangene det var behov for det. Det geografiske gyldighetsområde var som illustrert et viktig punkt i diskusjonene. For Norge sin del var det viktig at eventuelle vernetiltak ikke gikk utover norske fangstmuligheter. Dette ble oppnådd ved å gå inn for at en avtale som beskyttet dyre- og plantelivet i Antarktis men ikke økte i geografisk omfang sammenlignet med Antarktistraktaten. Antarktiske farvann ble altså ikke innlemmet som en del av de omforente bestemmelser til beskyttelse av antarktisk dyre- og planteliv. Det at denne posisjonen var den mest politisk realistiske var til fordel for det norske synspunktet, som kunne tjene sine interesser ved å argumentere for en avtale som ikke trosset det frie havs rettigheter. Norges miljømessige autoritet ble fremhevet da man påpekte vitenskapelig samarbeid i forbindelse med hvalfangstkommissjonen. Formålet var å henvise til Norges positive egenskaper ved en tidligere anledning som bevis på hvordan de ville handle i Antarktis. Miljømessig autoritet var et verktøy som ble brukt for å vise seg frem som en ansvarlig fangstnasjon. Dette verktøyet skulle brukes ytterligere ved det neste konsultative møte i Santiago.

Det fjerde konsultative møtet

I Fiskeridepartementets arkiver finnes det et drøftingsnotat fra fangstkontoret i 1965 som vurderer behovet for en konsesjonsordning for selfangst. Dette er ikke av umiddelbar interesse, men notatet inneholder allikevel noen relevante observasjoner. Det kommer frem at Torger Øritsland, den vitenskapelige observatøren, i forkant av prøveekspedisjonen i 1964 anså mulighetene for selfangst i Antarktis som minimale. Det henvises også til at hvalfangere kunne vitne om høyst ustabile og vanskelige isforhold.⁶² Allikevel, dersom det var noen som ønsket å satse på selfangst i Antarktis, burde det hilses med glede og ikke hindres av staten. Fangstkontoret, som var underlagt Fiskeridepartementet ønsket altså velkommen norsk kommersiell interesse i Antarktis, selv om de var tvilende til om det økonomiske potensialet var tilstrekkelig for vedvarende norsk selfangst. Videre henvises det også til at Norge har rike fangsttradisjoner i antarktiske farvann. Kanskje kan den norske velvilligheten til norsk kommersiell selfangst i Antarktis sees i sammenheng med nedgangen i selfangstens tradisjonelle fangstfelter i nord. Nye fangstområder i antarktiske farvann kunne bidra til å holde liv i en næring med en viktig historisk og politisk betydning i Norge. I tillegg ville

---

⁶² Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0005 - Selfangst. Antarktistraktaten, 4. konsultative møte. «NOTAT, Spørsmål om endring i selfangstlovens § 3, jfr. Vedlagte dokumenter.» Side 3.

norske selfangstskuter i Antarktis vise norsk tilstedeværelse og engasjement i Antarktis uten at myndighetene måtte investere penger for å oppnå dette målet. Riktignok kan det påpekes at staten kunne gi økonomiske bistand til for eksempel prøveekspedisjoner, men disse kostnadene ville være små sammenlignet med andre former for å vise norsk tilstedeværelse som forskning. De private selskapene kunne altså bidra med en form for norsk tilstedeværelse og ga samtidig myndighetene en anledning til å drive forskning og kontroll ved hjelp av vitenskapelige observatører.

November 1966 ble medlemslandene igjen samlet, denne gang i Santiago. I løpet av de to årene hadde Rieber & Co og Martin Karlsen A/S gjennomført sin prøveekspedisjon, med Torger Øritsland som vitenskapelig observatør. Det var en bidragsytende faktor til at spørsmålet om vern av selen i Antarktis ble behandlet med et større hastverk ettersom prøveekspedisjonen ble tolket som et tegn på at fremtidig selfangst var nært forestående. Det ble vedtatt i Brussel at saken skulle tas opp igjen ved det neste konsultative møtet og den norske prøveekspedisjonen satte ytterligere fart på saken.⁶³

I forrige delkapittel vurderte jeg hvordan en vitenskapelig observatør i seg selv kan være med på å avlede eventuell kritikk om at Norge er en uansvarlig fangstnasjon som driver med fangst i uforsvarlige mengder. En vitenskapelig observatør ombord på prøveekspedisjonen kunne vise at Norge vektla forskning og vitenskap og som en forlengelse av dette tilegnet Norge seg miljømessig autoritet. I tillegg til dette aspektet kunne de vitenskapelige resultatene i seg selv danne grunnlag for faglige argumenter i diskusjonen om fangst og vern av sel i Antarktis. Ved å faktisk ha gjort undersøkelser i områder der det fra før av var et minimalt forskningsgrunnlag, bidro det til å øke Norges miljømessige autoritet. Det minimale forskningsgrunnlaget forsterker viktigheten av Øritslands undersøkelser, og styrker derav også den miljømessige autoriteten.

Øritslands vurdering av selfangstmulighetene i starten av 1964, før prøveekspedisjonen, var negative. Grunnlaget for disse betraktningene vites ikke, men formålet med den vitenskapelige delen av prøveekspedisjonen var å utarbeide et grundigere faglig grunnlag for å undersøke fremtidige selfangstmuligheter. Rapporten er kort og inneholder en talloversikt over antall sel og fordelingen av selarter.⁶⁴ Totalt ble 1127 sel fanget av ekspedisjonen ifølge rapporten. Øritsland fant ifølge sine undersøkelser ut at

---

⁶³ Antonello, *The Greening of Antarctica*, 49.

⁶⁴ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965 – 1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0004 – Selfangst. Antarktistraktaten, 3. konsultative møte. «Torger Øritsland, Report on Norwegian experimental sealing in Antarctic Waters in 1964.» Side 1.

leopardsele var i et mer tallrikt omfang enn det man tidligere hadde gått ut ifra. Krabbeeterselen var mindre tallrik enn det man hadde trodd på bakgrunn av tidligere undersøkelser. Det følger ingen vurdering av om resultatene tyder på at fangst var økonomisk lønnsomt eller om selbestanden var på et faretruende lavt nivå. Rapporten inneholder informasjon om at den ved et senere tidspunkt ville danne grunnlaget for en publisering via Havforskningsinstituttet, men den har jeg ikke klart å lokalisere.

I et dokument fra Fiskeridepartementet til Utenriksdepartementet sommeren 1966 drøftes norske synspunkter i forbindelse med et britisk utkast til en form for regulering av Antarktisk selfangst.⁶⁵ Det britiske utkastet la frem en tilnærming som tilrettela for en regulert selfangst i Antarktis. I utkastet var det tydelig at selen ble sett på som en ressurs som kunne utnyttes økonomisk, uten å bli desimert.⁶⁶ I dokumentet påpekes viktigheten av at utkastet ble drøftet med representanter for norsk selfangstnæring før det var mulig å ta et definitivt standpunkt, selv om utkastet ble vurdert som et «[...] utmerket grunnlag for den videre drøftelse av spørsmålet om tiltak til vern av selbestanden i Antarktis».⁶⁷ Noe av det første som bemerkes om det britiske utkastet er at Norge var enige i at det var nødvendig å intensivere de vitenskapelige undersøkelsene av selbestandene. Dette skyldtes at det vitenskapelige grunnlaget om selbestandene på dette tidspunktet var veldig tynt, og dette burde tas til etterretning ved eventuelle vernebestemmelser. Videre i kommentarene til det britiske utkastet tas det stilling til spørsmålet om det geografiske gyldighetsområdet. Norge kunne i 1966 gå med på at fredningsbestemmelser var gyldige i det samme området som dekkes av Antarktistraktaten, men ville heller ikke vært et hinder for at en avtale strakk seg lenger ut dersom det var nødvendig for at tiltakene skulle virke etter sin hensikt.⁶⁸ Det er i dokumentet ingen kommentarer til de praktiske vanskelighetene ved dette forslaget, vanskeligheter som hadde satt en stopper for en omfattende avtale i 1964. Selv om dette kan tolkes som et skritt i retning av en omfattende avtale, så ville fortsatt artikkel VI hindret regulering som

---

⁶⁵ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0005 - Selfangst. Antarktistraktaten, 4. konsultative møte. «Fiskeridepartementet, Antarktis-traktaten. – Det 4. konsultative møte. Pelagisk selfangst.» Side 1.

⁶⁶ Antonello, *The Greening of Antarctica*, 60.

⁶⁷ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0005 - Selfangst. Antarktistraktaten, 4. konsultative møte. «Fiskeridepartementet, Utkast til kommentarer til "Working Paper for an international agreement on the conservation of fauna on Antarctic floating ice, with special reference to pelagic sealing" av 17.2.1966.» Side 1.

⁶⁸ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0005 - Selfangst. Antarktistraktaten, 4. konsultative møte. «Fiskeridepartementet, Utkast til kommentarer til "Working Paper for an international agreement on the conservation of fauna on Antarctic floating ice, with special reference to pelagic sealing" av 17.2.1966.» Side 2.

prejudiserte staters rettigheter på det åpne hav. Dette punket vil gjentas i instruksen som omtales senere.

Det britiske forslaget foreslo at havområdene ble delt inn i sektorer kunne åpnes og lukkes, i et forsøk på å regulere og variere hvor fangsten ble tatt. På denne måten var det ønsket at eventuell fangst skulle fordeles over ulike områder slik at enkelte bestander og områder ikke skulle risikere overfangst. En relevant norsk kommentar i denne sammenhengen vektlegger at en slik sektorinndeling bør «[...] være basert på de praktiske hensyn som eventuell fangstdeltakelse og bestandenes utbredelse betinger».⁶⁹ I dette så ligger det en forståelse av at en sektorinndeling kan være et dårlig redskap for regulering dersom en stor del av selbestanden oppholder seg innenfor en sektor. Selen fordeler seg ikke nødvendigvis likt over menneskeskapte grenser og dette burde hensyntas i reguleringen. Det britiske utkastet foreslo også å innføre en grense for samlet fangstmaksimum. Det ble foreslått at en grense på ti prosent av selbestanden var en passende grense. Det var da viktig å slå fast hva den totale selbestanden var. De norske kommentarene til utkastet fokuserer på at i de tilfellene det vitenskapelige grunnlaget er tynt, ville det være vanskelig å vurdere hvilket antall sel som tilsvarer ti prosent. Et arbeidsutvalg under Fiskeridepartementet i mai 1966 går enda litt lenger og hevder at man ikke uten videre kan akseptere det engelske utkastets angitte fordeling mellom selartene.⁷⁰ Dette var fordi det vitenskapelige grunnlaget var for tynt til å ta slike avgjørelser på. Angående kvoter var arbeidsutvalget enig med forslaget om en kvotefordeling som ikke oversteg fangstmaksimum. En slik kvotefordeling burde ifølge arbeidsutvalget fordeles på grunnlag av antall skuter.⁷¹ Dette er et interessant forslag som foreslår en kvotefordeling som ville vært fordelaktig for Norge. Forslaget fordelte kvoter på skuter, noe som ville sørget for at de landene med mest interesse ville fått tildelt størst kvoter. Denne fordelingen var den samme som den internasjonale hvalfangstkommissjonen hadde vedtatt.⁷² Samlet sett var det norske inntrykket av utkastet var stort sett positivt, og må bli sett på som et steg mot en avtale sammenlignet med de uforpliktende anbefalingene som ble

---

⁶⁹ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0005 - Selfangst. Antarktistraktaten, 4. konsultative møte. «Fiskeridepartementet, Utkast til kommentarer til "Working Paper for an international agreement on the conservation of fauna on Antarctic floating ice, with special reference to pelagic sealing" av 17.2.1966.» Side 2.

⁷⁰ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0005 - Selfangst. Antarktistraktaten, 4. konsultative møte. «Selfangstrådet, Britisk arbeidsdokument til 4. konsultative møte under Antarktis-traktaten.» Side 2.

⁷¹ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0005 - Selfangst. Antarktistraktaten, 4. konsultative møte. «Selfangstrådet, Britisk arbeidsdokument til 4. konsultative møte under Antarktis-traktaten.» Side 2.

⁷² Antonello, *The Greening of Antarctica*, 61-62.

vedtatt i 1964. I hvilken grad utkastet var omfattende og beskyttende for selen kan derimot diskuteres. Fangstmaksimum, eller maximum sustainable yield (MSY) er i seg selv et omstridt begrep som var viktig i det britiske utkastet. MSY dannet grunnlaget for fangstregulering etter andre verdenskrig, med formål om å regulere fangsten på et nivå som gjorde det mulig å høste havets ressurser på et bærekraftig nivå i overskuelig fremtid. Begrepet har i ettertid fått kritikk for å være et politisk og økonomisk styringsverktøy istedenfor et vitenskapelig et.⁷³ Ifølge Carmel Finley har begrepet i realiteten skapt en falsk trygghet som har lagt til rette for overfiske. Med innføringen av MSY som et vanlig regulerende tiltak etter andre verdenskrig, ble det en standardisert form for regulering av all fiske og fangst. Et mulig problem med MSY som grunnlag for vern av ulike bestander er at fiske og fangst ikke skulle reguleres før det var vitenskapelig bevisst at det var et behov for regulering.⁷⁴ Frem til vitenskapelige undersøkelser viste at det var behov for restriksjoner, var det mulig drive fiske og fangst. Denne problemstillingen dukket opp som tidligere nevnt opp i forhandlingene om fangst og vern av selen i Antarktis.

SCAR-møtet i 1966

For Norges del var selfangst i Antarktis fortsatt en mulig inntektskilde for de kommersielle interessene. I starten av august 1966 så understrekte fiskeridirektøren viktigheten av å ha en norsk sakkyndig representant på det fjerde konsultative møtet og et møte i regi av SCAR. SCAR-møtet skulle blant annet ta opp spørsmålet om fangst og vern av sel. Fiskeridirektøren konstaterer at det kan være vanskelig å spå hvilken betydning og effekt regulering av selfangsten i Antarktis vil ha for norsk fangstnæring.⁷⁵ Videre hevder fiskeridirektøren at på grunn av næringens initiativ og interesse for fangst i antarktisk farvann, er det av vesentlig betydning at Norge kan delta i diskusjoner om vitenskapelige undersøkelser og reguleringssystemer.⁷⁶ Ved å være aktive i disse diskusjonene kunne Norge være med på å forme fremtidig regulering. Det nevnes ikke spesifikke selskaper som har vist interesse, men næringen refereres til på et generelt grunnlag der det er naturlig å tro at Rieber & Co er en del av næringen som har vist interesse. Kommentarene til det britiske utkastet

---

⁷³ Carmel Finley, *All the Fish in the Sea: Maximum Sustainable Yield and the Failure of Fisheries Management* (Chicago: University of Chicago Press, 2011), 6.

⁷⁴ Finley, *All the Fish in the Sea*, 3.

⁷⁵ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0005 - Selfangst. Antarktistraktaten, 4. konsultative møte. «Fiskeridirektøren, Antarktis-traktaten. Det 4. konsultative møte. Pelagisk selfangst.» Side 1.

⁷⁶ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0005 - Selfangst. Antarktistraktaten, 4. konsultative møte. «Fiskeridirektøren, Antarktis-traktaten. Det 4. konsultative møte. Pelagisk selfangst.» Side 1.

viser at Norge ser for seg et reguleringsystem som er omfattende i gyldighetsområde, noe som ville medført visse restriksjoner for eventuell norsk fangst. Samtidig viser fiskeridirektørens betraktninger at de kommersielle interessene er av høy viktighet. Norge var altså interessert i regulering av selfangst, men ville forståelig nok at den reguleringen skulle være så fordelaktig for norske kommersielle interesser som mulig. Derfor var det nødvendig med norske representanter ved forhandlingsbordene.

En av disse representantene var Birger Rasmussen fra Havforskningsinstituttet som var Norges representant ved SCARs møte i forkant av det fjerde konsultative møtet. SCARs funksjon innebar å være et vitenskapelig organ som i dette tilfellet skulle vurdere selbestandens omfang og utbredelse i Antarktis. Deres vitenskapelige vurderinger dannet altså grunnlaget for regulering og kvotebestemmelser. Rasmussen var ekspert på biologi og spesielt sel. I etterkant av møtet produserte han et notat som ble sirkulert til de relevante instanser hjemme i Norge. Hensikten for SCAR-møtet var å ta utgangspunkt i det britiske utkastet, men dette og andre reviderte forslag var kilder til stor uenighet og egnet seg derfor ikke som utgangspunkt for diskusjoner og forhandlinger. Det var ulike synspunkter som var stridende. For det første mente Australia, Sør-Afrika, New Zealand og USA at selfangst i drivisen ikke skulle tillates før flere vitenskapelige undersøkelser var foretatt.⁷⁷ Norge, representert av Rasmussen, gikk imot dette synspunktet og hevdet at det var nok kunnskap om selforekomstene til å kunne foreta en kontrollert fangst.

Det ble i notatet ikke nevnt hvem eller hva som skulle kontrollere fangsten. Britene hevdet at en del selfangst kunne bedrives, så lenge det ble gjort under internasjonal enighet og under kontroll. Utover de nevnte landene deltok også Chile og Sovjetunionen, uten at de ga uttrykk for bestemte meninger. Det var altså uenighet om det vitenskapelige grunnlaget som eventuell regulering og kvotefordeling skulle vurderes ut ifra. Det britiske utkastet tok utgangspunkt i et tallgrunnlag for selbestanden som enkelte parter oppfattet som altfor usikkert. Hovedlinjene var altså at de norske og britiske representantene mente at det vitenskapelige grunnlaget var solid nok til å danne grunnlaget for regulering som siktet på å kontrollere fangst av sel. Australia, New Zealand, Sør-Afrika og USA strittet imot dette synspunktet. I tillegg til denne splittende uenigheten fremhevet Australia også bekymringer

---

⁷⁷ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0005 - Selfangst. Antarktistraktaten, 4. konsultative møte. «Birger Rasmussen, Havforskningsinstituttet, Selfangst i Antarktis.» Side 3.

«[...] mot å forstyrre likevekten i det nåværende dyreliv hvilket ville skje hvis sel ble tatt».⁷⁸ Dette økologiske synspunktet ble argumentert imot fra Birger Rasmussen som hevdet at fangst og fiske ble gjennomført andre steder uten å belaste dyrelivet for mye. Norge var et av landene som drev med fangst og fiske i stor skala og hadde særlig erfaring på området. Videre strittet han imot det han kaller hypotetiske biologiske kriterier, og spør hva som hadde skjedd med matsituasjonen i verden dersom slike kriterier ble stilt for utnyttelse av havets ressurser.⁷⁹ Det australske synspunktet kunne fått negative konsekvenser for norske kommersielle interesser, derfor ble det argumentert imot. Det Rasmussen refererer til som hypotetiske biologiske kriteriene er en kontrast til de håndfaste undersøkelsene som ble foretatt ved prøveekspedisjonen i 1964. Fra norsk side ville det være mulig å kritisere det hypotetiske perspektivet, spesielt tatt i betraktning at Norge hadde gjennomført faktiske vitenskapelige undersøkelser som produserte håndfaste bevis. Rapporten til Øritsland konkluderer som nevnt ikke for eller imot en fremtidig selfangstindustri i Antarktis. Men, det at Norge i det hele tatt hadde utført undersøkelser gir i seg selv en miljømessig autoritet og faglig tyngde sammenlignet med hypotetiske antagelser. Om Australia følte at deres synspunkt var basert på hypotetiske biologiske kriterier nevnes ikke i Rasmussens rapport, men det er naturlig å tro at deres ordbruk vektlegger en forsiktig tilnærming til et usikkert og skjørt miljø istedenfor det Rasmussen kaller hypotetiske biologiske kriterier.

Det er svært bemerkelsesverdig at Norge i møte med andre medlemsland gikk inn for at det vitenskapelige grunnlaget var grundig nok til at man kunne lage retningslinjer ut av dem. Som tidligere nevnt, ved tidligere interne drøftinger bemerket Fiskeridepartementet at det vitenskapelige grunnlaget var for tynt. De går så langt som å si «Så lenge en har så mangelfullt materiale til vurdering av bestanden, er det vanskelig å ta stilling til hvor stor denne totalkvote bør være».⁸⁰ Tilnærmingen til spørsmålet om det vitenskapelige grunnlaget var forskjellig på hjemmebane i drøftelser mellom ulike instanser sammenlignet med det synspunktet Norge inntok på SCAR-møtet i Chile. Dersom Norge, en av de mest aktuelle selfangstnasjonene, hadde vedlikeholdt posisjonen om at det vitenskapelige grunnlaget var for

---

⁷⁸ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0005 - Selfangst. Antarktistraktaten, 4. konsultative møte. «Birger Rasmussen, Havforskningsinstituttet, Selfangst i Antarktis.» Side 4.

⁷⁹ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0005 - Selfangst. Antarktistraktaten, 4. konsultative møte. «Birger Rasmussen, Havforskningsinstituttet, Selfangst i Antarktis.» Side 4.

⁸⁰ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0005 - Selfangst. Antarktistraktaten, 4. konsultative møte. «Fiskeridepartementet, Utkast til kommentarer til "Working Paper for an international agreement on the conservation of fauna on Antarctic floating ice, with special reference to pelagic sealing" av 17.2.1966.» Side 2.

usikkert, ville det dratt forhandlingene i en mer dyrevennlig retning. Ytterpunktene i forhandlingene ville da ligget nærmere hverandre og det hadde vært mer sannsynlig med en avtale som kunne beskytte selen effektivt. På grunn av traktatens regler om enstemmighet for å vedta ny lovgivning kan det hevdes at så lenge Norge vedlikeholdt synspunktet om at selfangst kunne gjennomføres, ville ikke en avtale som foreløpig utelukket selfangst bli godtatt av Norge. Selv om Norge var det landet som i størst grad gikk inn for at selfangst kunne gjennomføres, innebar det fortsatt det de selv kalte en kontrollert fangst. Hvor kontrollert den i realiteten hadde blitt var vanskelig å avgjøre med tanke på det flere omtalte som upålitelig vitenskapelig grunnlag. Det at Norge skiftet synspunkt om verdien av det tilgjengelige vitenskapelige grunnlaget viser at de endret posisjon for å effektivt kunne argumentere til fordel for å regulere ut ifra det vitenskapelige grunnlaget som allerede var til stede. Dersom de hadde bevart posisjonen som de hadde ved det britiske utkastet, om at det vitenskapelige grunnlaget var for mangelfullt, ville det økt sannsynligheten for nye vitenskapelige undersøkelser. Det er mulig at disse undersøkelsene ville nedjustert størrelsen på selbestandene og dermed gitt et mindre antall sel å drive fangst på.

Selv med noen prinsipielle uenigheter prøvde Rasmussen, ifølge sitt notat, å styre diskusjonen mot det han kaller *sakens realiteter*. Det innebar blant annet spørsmålet om avtalens gyldighetsområde, som hadde vært et stort hinder for tidligere fremgang. Norges synspunkt var at havet sør for 60° breddegrad var internasjonalt farvann og derfor ikke mulig å regulere, i henhold til traktatens rammer. For det andre innebar det også å diskutere hvilke råd og retningslinjer SCAR ville lage for å kontrollere fangst av sel. Rasmussen anså altså ikke SCARs rolle som å vurdere hvorvidt selfangst burde vært tillatt, men å danne retningslinjer for å regulere fangsten. Det var delegasjonene på de konsultative møtene som ifølge Rasmussen eventuelt skulle bestemme om selfangst burde være tillatt eller ikke.

Resultatet av SCAR-møtet var at det ble foreslått at to selarter ble fredet og designert som spesielt beskyttede arter. Pelsselen var en av disse artene. Norge sa seg enig i dette på grunnlag av at pelsselen allerede var totalfredet på norske besittelser i Antarktis og derav ville fredningen ikke ha noen konsekvenser på norske fangstmuligheter. Ross-selen ble også foreslått fredet, men her hevdet Rasmussen at den arten sannsynligvis var mer tallrik i omfang enn det man tidligere hadde trodd ved å henvise til den norske forsøksekspedisjonen i 1964. Allikevel var det enighet om at arten var fåtallig sammenlignet med andre arter og det ble derfor enighet om å tillate fangst av et visst antall Ross-sel, men bare for undersøkelse av

bestanden.⁸¹ Norge argumenterte altså med utgangspunkt i det vitenskapelige grunnlaget fra 1964. Her er det mulig å hevde at Norge viser en miljømessig autoritet ved å vise til sine vitenskapelige undersøkelser. I dette tilfellet ble det argumentert for å innføre regulering.

Øritsland sine undersøkelser i 1964 hadde ifølge Rasmussen vist at leopardsele var mer tallrik enn det man tidligere hadde antatt. Dette var fra et norsk ståsted et argument imot fredning av leopardsele, et forslag som ble foreslått av andre representanter på SCAR-møtet. Her gikk altså Norge imot vern av leopardsele ettersom det, ifølge egne undersøkelser, ikke var behov for fredningstiltak for denne arten. Det var denne linjen Norge hadde gått inn for ved det tredje konsultative møtet, og forslaget om å frede leopardsele ble frafalt. Dette er et tydelig eksempel på hvordan Norges miljømessige autoritet ble brukt for å argumentere for sitt synspunkt. På et område der forskningsgrunnlaget var så tynt, var Norges vitenskapelige undersøkelser konkrete og håndfaste. Dette ga Norges synspunkt en faglig tyngde som var vanskelig å argumentere imot for de andre traktatpartene, i det minste så lenge det ikke var gjennomført andre undersøkelser som kunne ha utfordret de norske undersøkelsene.

Som tidligere nevnt var rapporten til Øritsland kort og inneholdt ikke noen vurdering av om selfangst var forsvarlig, fra et økonomisk eller biologisk synspunkt. Øritsland klarte å fastslå at leopardsele var mer tallrik enn tidligere antatt. Det er interessant at en rapport som ikke har en vurdering av potensiell fangst og i tillegg var svært liten i omfang, aktivt ble brukt i Norges argumentasjon. Det er for det første en indikasjon på at det vitenskapelige grunnlaget var tynt og derfor var den norske rapporten et etterlengtet tilskudd i et mangelfullt felt. Det at Norge til stadighet henviste til den vitner om et ønske om å vise at Norges synspunkter er bygget på et vitenskapelig grunnlag. Norge søkte å henvise til sin miljømessige autoritet ved flere anledninger for å fremstå som en ansvarlig fangstnasjon. Den miljømessige autoriteten blir forsterket ved at den norske forskningen er et tilskudd i et fagområde med stor mangel på vitenskapelige undersøkelser.

I starten av SCAR-møtet hadde Rasmussen vektlagt at SCARs rolle var å utarbeide et faglig grunnlag som politiske beslutninger kunne tas ut ifra. Formålet var ikke, som Rasmussen påpekte, at SCAR-møtets representanter skulle vedta politiske beslutninger selv. Selv med noen grunnleggende uenigheter, resulterte møtet i flere anbefalinger som ble fremlagt på det fjerde konsultative møtet. For det første ble det vedtatt at SCAR skulle

---

⁸¹ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0005 - Selfangst. Antarktistraktaten, 4. konsultative møte. «Birger Rasmussen, Havforskningsinstituttet, Selfangst i Antarktis.» Side 8.

fortsette å diskutere selforekomstene i Antarktis og som en konsekvens av dette ble det opprettet en underkomite av eksperter på sel. Deres oppgave var å vurdere de tilgjengelige tallene, undersøke hvordan forskning kunne supplere disse tallene, og å være SCARs rådgivende organ med fokus på sel. I Rasmussens konklusjon sier han at «Norges interesser bør være tjent med at et slikt selpanel opprettes og forslaget bør derfor støttes».⁸² Selpanelet ga Norge et forum til å være aktivt med i forhandlingene og undersøkelsene som ville danne det faglige grunnlaget for fremtidig regulering av selfangsten. Det ble forespeilet som et viktig forum der det var avgjørende at Norge deltok slik at de best mulig kunne ivareta sine interesser, inkludert norske kommersielle interesser.

Rasmussen oppsummerer hovedpunktene i slutten av sitt notat. Der konkluderer han med at selfangst kan drives på lik linje som tidligere, selv om det ikke var blitt gjennomført i nær fortid.⁸³ De frivillige retningslinjene fra det tredje konsultative møte, la heller ikke noe lovmessige hinder for selfangst. I tillegg skulle underkomiteen av eksperter på sel virke som et rådgivende organ for SCAR og medlemslandene i Antarktistraktaten.

I utformingen av en instruks i forkant av det fjerde konsultative møtet presiserer Utenriksdepartementet det norske standpunktet i forbindelse med selfangst i Antarktis. Der Rasmussen hadde utelatt hvem eller hva som skulle sørge for kontroll av fangsten, hevder Utenriksdepartementet at dette bør gjøres på frivillig og nasjonal basis, i samråd med tilråkning III – XI fra det tredje konsultative møtet.⁸⁴ Standpunktet om at sør for 60° breddegrad var internasjonalt farvann gjorde at frivillig og nasjonal regulering var mest hensiktsmessig. Samtidig ville en slik kontroll i realiteten være svært lite håndfast og lite bindene. Dette ville favorisert norske kommersielle interesser i og med at de i en slik situasjon ikke ville behøvd å forholde seg til andre reguleringer enn de norske.

I den offisielle instruksjonen gjenntas utsagnet fra det tredje konsultative møtet om at Norge ønsker seg effektive forholdsregler til beskyttelse av dyre- og plantelivet i Antarktis. Det presiseres at frednings- og kontrolltiltak skal utøves på nasjonal basis.⁸⁵ Ordene effektive forholdsregler er igjen vanskelig å definere. Ved det tredje konsultative møtet hevdet jeg at

---

⁸² Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0005 - Selfangst. Antarktistraktaten, 4. konsultative møte. «Birger Rasmussen, Havforskningsinstituttet, Selfangst i Antarktis.» Side 9.

⁸³ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0005 - Selfangst. Antarktistraktaten, 4. konsultative møte. «Birger Rasmussen, Havforskningsinstituttet, Selfangst i Antarktis.» Side 9.

⁸⁴ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0005 - Selfangst. Antarktistraktaten, 4. konsultative møte. «Utenriksdepartementet, Arbeidsnotat.» Side 6.

⁸⁵ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0005 - Selfangst. Antarktistraktaten, 4. konsultative møte. «Utenriksdepartementet, Instruks.» Side 2.

ordene måtte sees i sammenheng med instruksens budskap i 1964 om å ikke hindre eller innskrenke norske selfangstmuligheter. Dette gjelder fortsatt i 1966. Som i 1964 fremheves viktigheten av at eventuelle fredningsbestemmelser ikke må hindre eller begrense norske selfangstmuligheter. Å kalle denne tilnærmingen for effektive forholdsregler ville nok sperret opp øynene til noen av de andre medlemslandene ettersom effektive forholdsregler bare skulle gjennomføres så lenge de ikke fikk konsekvenser for norske selfangstmuligheter. I hvilken grad det kunne kalles effektive forholdsregler kan debatteres i og med det kom med et stort forbehold.

Det geografiske gyldighetsområde burde være det samme som Antarktistraktaten, der havområdene faller under retten til det frie hav. Instruksen inneholder altså flere fellestrekk sammenlignet med det norske standpunktet i 1964. Samtidig påpeker instruksen at Norge kan overveie et internasjonalt samarbeid med formål om å regulere selfangst i områder som ikke går inn under traktaten, altså i havet sør for 60° breddegrad.⁸⁶ I et slikt tilfelle kunne Norge i stor grad følge de retningslinjene som SCAR vedtok i forkant av det fjerde møtet. SCAR-møtets anbefalinger ble av Rasmussen oppfattet som «[...] så løst formulert at de ikke skulle legge noen direkte hindring i veien for utøvelse av norsk selfangst i Antarktis».⁸⁷ Selv om det ikke var noen direkte hindring i form av fastsatte retningslinjer og lovverk, nevner ikke Rasmussen noen indirekte hindringer. Det kan tenkes at andre traktatparter hadde reagert særdeles negativt dersom Norge hadde gått imot de tilrådingene de tidligere hadde akseptert og at dette var en indirekte hindring for å drive selfangst i Antarktis.

SCARs grunnleggende synspunkt vektla viktigheten av forskning for å fastslå selbestandenens omfang og ut ifra disse tallene anbefale eventuelle retningslinjer og kvoter. De oppfordret også nasjonene til å iverksette slik forskning før kommersiell fangst ble iverksatt, men det var ikke et fastsatt krav. I realiteten var det derfor ingen bindende avtale, men en anbefaling som Norge kunne støtte dersom et internasjonalt samarbeid ble aktuelt. Samlet sett så kan Norges posisjon oppsummeres som å i stor grad ivareta sine kommersielle interesser slik som i 1964. Selfangstnæringens mulige engasjement i Antarktiske farvann var begrunnelse for at Norge i stor grad var restriktive med å gå inn for omfattende reguleringer. Dette ville medført begrensede muligheter for norsk selfangst. Allikevel var det en liten

---

⁸⁶ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0005 - Selfangst. Antarktistraktaten, 4. konsultative møte. «Utenriksdepartementet, Instruks.» Side 3.

⁸⁷ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0005 - Selfangst. Antarktistraktaten, 4. konsultative møte. «Birger Rasmussen, Havforskningsinstituttet, Selfangst i Antarktis.» Side 9-10.

endring i tilnærmingen til avtalens geografiske gyldighetsområde. De fastholdt for så vidt standpunktet om at en avtale burde følge traktatens geografiske rammer, men myknet opp denne posisjonen til en viss grad med å si seg villige til å vurdere å gå med på en avtale med et utvidet geografisk område.

Det fjerde konsultative møtet - resultater

I en rapport fra Utenriksdepartementet i etterkant av møtet ber de Fiskeridepartementet om eventuelle kommentarer til det som ble vedtatt på det fjerde konsultative møtet. Rapporten fastslår at spørsmålet om pelagisk selfangst er av høy interesse for Norge ettersom det foreligger planer for kommersiell fangst fra privat hold.⁸⁸ Det blir ikke spesifisert nærmere hvilke kommersielle interesser det er snakk om. Av størst interesse i selfangstspørsmålet er tilråding IV-21, i tillegg til IV-16 og IV-17 som freder henholdsvis pelsselen og Ross-selen slik det ble enighet om under SCAR-møtet. IV-21 omhandler foreløpige retningslinjer for en frivillig regulering av pelagisk selfangst i Antarktis. Den anbefaler at selfangsten begrenses til et nivå slik at den ikke fører til en reduksjon i bestanden eller forstyrrer det naturlige økologiske system.⁸⁹ IV-21 vektlegger også at selen er en mulig verdifull naturrikdom som bør forskes mer på for å gjøre utnyttelsen mer rasjonell. Det at selen i 1966 blir oppfattet som en mulig verdifull naturrikdom er i seg selv et tegn på hvordan den blir oppfattet. Den var en mulig inntektskilde som skulle reguleres med formål om å oppnå en vedvarende selfangst ved hjelp av MSY. Ordet rasjonell speiler også denne hensikten, der grunnen til å verne selen er en økonomisk beslutning som søker å vedlikeholde selbestanden på et nivå som gjør det mulig å drive fangst. Rasjonalitet innebærer å ta hensyn til fornuften og i denne sammenhengen vitenskap. Ved å tilrettelegge for en rasjonell fangst påpeker traktatpartene at deres beslutninger hviler på et fornuftig og vitenskapelig grunnlag i form av MSY.

I Utenriksdepartementets rapport diskuteres spørsmålet om hva som regnes som fangst som ikke fører til reduksjon i bestanden. Tilrådingen bruker MSY for å beskrive grensen for mengde med sel som kan fanges. I samsvar med det britiske utkastet ble det også enighet om at eventuell fangst skal inndeles i soner og tidsperioder.⁹⁰ Hva som er MSY blir ikke tallfestet, og soneinndeling og tidsperioder ble heller ikke stadfestet. Rapporten gir uttrykk for at «For

---

⁸⁸ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0005 - Selfangst. Antarktistraktaten, 4. konsultative møte. «Utenriksdepartementet, Rapport fra det IV. Konsultative møte under Antarktistraktaten. Santiago. 3-18 november 1966.» Side 2.

⁸⁹ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0005 - Selfangst. Antarktistraktaten, 4. konsultative møte. «Utenriksdepartementet, Foredrag til statsråd.» Side 2.

⁹⁰ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0005 - Selfangst. Antarktistraktaten, 4. konsultative møte. «Utenriksdepartementet, Rapport fra det IV. Konsultative møte under Antarktistraktaten. Santiago. 3-18 november 1966. Side 5.

så vidt må sies at anbefalingen kun har karakteren av en noe vag og foreløpig henstilling til medlemsregjeringene».⁹¹ Samtidig presiseres det at de manglene som førte til en vag og foreløpig henstilling kunne styrkes og spesifiseres ved neste konsultative møte. SCAR ble oppfordret til å fortsette å engasjere seg i spørsmålet, med sikte på å kunne bidra med forskning ved fremtidige forhandlinger. SCARs ekspertgruppe på sel var et naturlig organ for videre behandling. For Norges del kan det tenkes at en slik gruppe ble støttet fordi det fra et norsk synspunkt var en relativt billig måte å bidra i den vitenskapelige forskningen på selen i Antarktis. Ved å ha norske representanter i ekspertgruppen var det en mulighet til å påvirke forslag fra komiteen. I tillegg ville det kanskje ha vært rart at en nasjon som var såpass engasjert i spørsmål om selfangst og vern av sel ikke skulle være en del av et slikt organ. Dette kunne medført kritikk om at Norge oppførte seg som en gratispassasjer i Antarktis, som lot andre traktatparter ta de finansielle byrdene uten å bidra selv.

Oppsummering

Resultatet av det fjerde konsultative møtet er altså en ny anbefaling som ikke fastsetter krav, men baserer seg på frivillig regulering på nasjonal basis. Norge vedtok samtlige tilrådninger ble sommeren neste år. For Norges del så finnes det flere eksempler på at de kommersielle interessene ble ivaretatt og at de var grunnen til at Norge posisjonerte seg som et ytterpunkt i forhandlingene. På SCAR-møtet var de det eneste landet som gikk inn for frivillig og nasjonal regulering og strittet imot forslag som ville sørget for at det vitenskapelige grunnlaget måtte utredes før eventuell fangst kunne begynnes. Før Norge ga tilbakemeldinger på det britiske utkastet vektla Fiskeridepartementet at de måtte få innspill fra representanter fra selfangstnæringen før det var mulig å ta et definitivt standpunkt. De norske kommersielle interessene fikk altså en direkte mulighet til å påvirke Fiskeridepartementets vurderinger og påvirke Norges posisjon om vern av selen i Antarktis.

For å best mulig ivareta de kommersielle interessene var fiskeridirektøren opptatt av at norske representanter og vitenskapsmenn kunne være med i drøftingen og utformingen av eventuelle fredningsbestemmelser. Formålet var at de kunne representere norske interesser, som ble påvirket av selfangstnæringens initiativ og interesse for selfangst i Antarktis. I de interne drøftinger var det enighet om at det vitenskapelige grunnlaget var såpass svakt at det ville vært vanskelig å danne tilfredsstillende og dekkende regler ut ifra dem. Allikevel, da Norge satte seg ned ved forhandlingsbordet på SCAR-møtet i forkant av det fjerde

---

⁹¹ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0005 - Selfangst. Antarktistraktaten, 4. konsultative møte. «Utenriksdepartementet, Rapport fra det IV. Konsultative møte under Antarktistraktaten. Santiago. 3-18 november 1966. Side 5.

konsultative møtet kunne de godta det vitenskapelige tallgrunnlaget som et utgangspunkt for å føre kontroll. Denne endrede holdningen gjorde altså at Norge kunne innta en posisjon som i stor grad ivaretok norske kommersielle interesser. Antarktistraktatens krav om enstemmighet for å innføre lovgivning gjorde også at så lenge Norge hevdet sin posisjon, kunne ikke reguleringer bli vedtatt. Det britiske forslaget om sektorinndeling var et annet eksempel på hvordan Norge i størst mulig grad tok hensyn til norske kommersielle interesser ved å argumentere for at kvotene skulle bli fordelt på antall skip som ville vært fordelaktig for norske selskaper.

I forhandlingsprosessen var det flere eksempler på at Norge henviste til sin miljømessige autoritet. Det skjedde blant annet ved at Rasmussen henviste til Norges vitenskapelige undersøkelser fra 1964 som et argument for hvorfor det ikke var behov for vern av leopardsele. I tillegg til at resultatene fra prøveekspedisjonen ble brukt som argument, kan det også hevdes at Norge økte sin miljømessige autoritet ved å i det hele tatt iverksette forskning på selbestanden. Siden dette var et område med et lite forskningsgrunnlag viste Norges initiativ en miljømessig autoritet i seg selv, uavhengig av resultatene som ble funnet.

Det femte konsultative møtet

Det som fra norsk side ble omtalt som en vag og foreløpig henstilling i etterkant av det fjerde konsultative møtet i 1968 tas opp igjen med formål om en mer omfattende regulering. En av tilrådingene fra Santiago var at SCAR skulle fortsette å interessere seg for spørsmål tilknyttet sel. Hensikten var å utarbeide et stødigere og grundigere forskningsgrunnlag som kunne fastsette maksimal vedvarende fangst og passende soneinndeling, slik det ble vedtatt i Santiago. Der ble det vedtatt at begge tiltakene skulle være sentrale i forsøket på å regulere fremtidig selfangst, men de ble altså ikke ferdig utarbeidet ved det fjerde konsultative møtet. SCAR sin ekspertgruppe på sel hadde som oppgave å utarbeide et godt vitenskapelig grunnlag som reguleringsbestemmelser kunne bli vurdert ut ifra. Tidsrammen for dette arbeidet var frem til det femte konsultative møtet i Paris i 1968. Arkivene for dette konsultative møtet inneholder ikke like mye dokumentasjon som de foregående møtene. Som dette delkapittelet utdyper, kan det handle om at møtet i 1968 på mange måter var en forutsett utvikling som bygget på det som hadde blitt vedtatt i 1966. Derfor kan saken ha blitt behandlet med mindre intensitet enn tidligere og dette har hatt konsekvenser for antallet dokumenter som ble arkivert.

Tilråding IV-21 fra møtet i Santiago hadde vurdert selen som en mulig verdifull ressursrikdom. Dette er illustrerende for hvordan selen ble oppfattet av SCAR og SCARs ekspertgruppe på sel. I forbindelse med det konsultative møtet i Paris ble ekspertgruppen på sel enige om midlertidige retningslinjer. En av konklusjonene til ekspertgruppen var at de vektla vitenskapelig forskning som en viktig grunnmur for å ta beslutninger på. Deres oppgave var å lage denne grunnmuren. Et viktig punkt i deres konklusjoner er at vitenskapelig forskning best ble utført av en tilstrekkelig kontrollert selfangstindustri.⁹² Det var rimelig ut ifra praktiske årsaker, forskningsarbeid i Antarktis var en dyr og tidkrevende affære. Forskningsarbeid som ble gjort samtidig med fangst ville bidratt til å minske disse problemstillingene. Allikevel er det merkverdig at ekspertgruppen på sel så eksplisitt forespeilet en selfangstindustri i Antarktis. Samtidig viser det også hvilken rolleforståelse de hadde. De så på deres oppgave som å danne retningslinjer som for en selfangstindustri, ikke å vurdere i hvilken grad den i det hele tatt burde finne sted. Rolleforståelsen reflekterer også den aktuelle tidsperioden. Selen ble sett på som en mulig verdifull ressurs og prioriteten var å iverksette retningslinjer for fangst slik at fangsten kunne kontrolleres. Retningslinjene ble ikke iverksatt på bakgrunn av selens naturlige egenverdi, men med et formål om å forvalte selbestanden med et hensyn til det økonomiske.

I løpet av sommeren 1968 produserte ekspertgruppen på sel og SCAR et vitenskapelig grunnlag som avgjørelser kunne bli tatt ut ifra. Konkrete forslag til maksimalkvoter, fangstsoner, fredningstider, selreservater og bestemmelser om utveksling av fangstdata ble foreslått.⁹³ I realiteten var dette en konkretisering av de frivillige anbefalingene som ble vedtatt på det fjerde konsultative møtet i Santiago. Denne utviklingen reflekteres også i Utenriksdepartementet sin instruks. Der står det at den norske delegasjonen kunne støtte bestemmelser om selfangst som fulgte SCARs konkretisering av tilråding IV-21. Siden Norge allerede hadde gitt sin støtte til denne tilrådingen i 1966, var det naturlig at Norge støttet bestemmelser som ble foreslått på grunnlag av denne tilrådingen. Instruksen hadde tidligere vært grundigere, blant annet med hensyn til viktigheten av at fredningsbestemmelser ikke skulle hindre eller begrense norske fangstmuligheter. Denne klargjøringen var ikke til stede i 1968, og kan kanskje sees på som et tegn på at Norges hensyn til kommersielle selfangstinteresser i Antarktis ikke var like tilstedeværende som tidligere. Fiskeridirektøren

---

⁹² Antonello, *The Greening of Antarctica*, 67.

⁹³ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0001 - Selfangst. Antarktistraktaten, 5. konsultative møte. «Utenriksdepartementet, Rapport fra 5. konsultative Antarktis-møte, Paris 18. – 29. november 1968.» Side 2-3.

hadde heller ikke noe å bemerke til at Norge sluttet seg til de konkretiserte retningslinjene. Samtidig hadde Norge i 1966 allerede godkjent disse retningslinjene. De oppdaterte retningslinjene i 1968 var en forventet utvikling som Norge hadde forutsett da de godtok tilråding IV-21. Den mest sannsynlige forklaringen på den korte og lite innholdsrike instruksen er da at forhandlingene i Paris var en forventet utvikling som ikke behøvde like mye fokus sammenlignet med tidligere år.

Instruksen innebar å godkjenne tilføyinger i samråd med den tidligere vedtatte tilrådingen IV-21. Alle medlemslandene ga uttrykk for at de kunne støtte SCARs anbefalinger. Under forhandlingene dukket det allikevel opp nye momenter. Det dukket opp forslag om å åpne en avtale for tiltredelse av land som ikke var tilknyttet Antarktistraktaten.⁹⁴ Dersom dette ikke hadde blitt gjort, ville land som ikke var medlemmer av Antarktistraktaten fritt kunne drive fangst av sel i antarktiske farvann ettersom medlemmene av traktaten bare kunne regulere seg selv. Ved å åpne en eventuell avtale for utenforstående land var håpet da at avtalen skulle få større effekt ved at flere sluttet seg til den. Standpunktet om at en eventuell avtale måtte forholde seg til 60° grader sør som operasjonsområde, uten å prejudisere staters rettigheter på det frie hav, ble som ved tidligere anledninger fastholdt med bakgrunn i at det var dette området partene hadde jurisdiksjon over som en konsekvens av Antarktistraktaten.

Øritsland, som var en del av Norges delegasjon, oppgir i sin rapport om pelagisk selfangst i antarktiske farvann at spørsmålet om kvotefordeling ble vurdert.⁹⁵ Der forteller han om at «[...] det ble uttalt at den endelige konvensjon måtte inneholde bestemmelser som kunne sikre en rimelig fordeling».⁹⁶ Hvem som kom med denne uttalelsen ble ikke oppgitt, men i samme avsnitt er det mulig å forestille seg hva som regnes som rimelig fordeling. Rapporten oppgir at det, som i 1966, ble tatt opp at totalkvotene måtte bli fordelt mellom de nasjonene som var interessert i fangst. Rapporten til Øritsland er uklar på hvem som er avsenderen for disse betraktningene, men synspunktet stemmer overens med det Norge hadde ved det fjerde konsultative møtet i Santiago. Som da ville dette forslaget vært fordelaktig for norske kommersielle interesser, i og med at en kvote ville bli fordelt mellom de som var

---

⁹⁴ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0001 - Selfangst. Antarktistraktaten, 5. konsultative møte. «Torger Øritsland, Pelagisk selfangst i antarktiske farvann.» Side 1.

⁹⁵ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0001 - Selfangst. Antarktistraktaten, 5. konsultative møte. «Torger Øritsland, Pelagisk selfangst i antarktiske farvann.» Side 2.

⁹⁶ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0001 - Selfangst. Antarktistraktaten, 5. konsultative møte. «Torger Øritsland, Pelagisk selfangst i antarktiske farvann.» Side 2.

interesserte. Ut ifra dette er det naturlig å tro at Norge kan ha vært opphavet til disse betraktningene, eller i det minste støttet dem. En rimelig fordeling antas altså å være en fordelaktig fordeling for Norge. Delegationene diskuterte også hvordan endringer til en selfangstkonvensjon skulle foretas, her ble det antydning et ønske om at de nasjonene med direkte fangstinteresser burde få størst innflytelse. Igjen oppgis det ikke hvem som kom med dette ønsket, men det er naturlig å tro at Norge ville vært en naturlig avsender siden dette synspunktet ville tjent eventuelle norske kommersielle interesser ettersom de var en sannsynlig selfangstnasjon som hadde vært tjent med størst mulig påvirkningsmulighet.

Ved enighet om det som omtales som en selfangstkonvensjon, var partene samstemte i at den burde tre i kraft så fort som mulig. Flere, uspesifiserte, delegasjoner var for at en slik selfangstkonvensjon skulle bli ratifisert etter tilslutning fra bare fem nasjoner.⁹⁷ Dette ville vært et steg bort i fra den praksisen om enstemmighet som Antarktistraktaten fulgte. Ved å gå inn for en avtale som ikke krevde enstemmighet ville det gjøre det enklere å ratifisere avtalen. Dette må etter all sannsynlighet sees i sammenheng med AMCAFFs trege ratifiseringsprosess, som ikke ble til offisiell lovgivning under Antarktistraktaten før i 1982. Samtidig kan det kanskje også sees på som et ønske for partene i traktaten å vise handlekraft. Ved å ratifisere en avtale med fem signaturland ville det vise at traktatpartene var ansvarlige og besluttsomme i deres forhandlinger.

Under møtet i Paris var de frivillige retningslinjene som var vedtatt i 1966 gjeldene. De konkretiserte bestemmelsene som skulle legge grunnlaget for en fremtidig avtale ble også innført som nye frivillige retningslinjer fra 1968. På denne måten oppdaterte traktatpartene de frivillige retningslinjene til å verne selen ved eventuelle selfangstekspedisjoner før en omfattende selfangstkonvensjon ble vedtatt. I 1968 var det utarbeidet vitenskapelig forskning som kunne danne grunnlaget for kvoter, noe som manglet i 1966. I den forbindelse delte Norge ifølge Øritsland sin rapport at «[...] en gjorde oppmerksom på at aktuelle planer om selfangst i Antarktiske farvann ville gjøre det nødvendig å gjennomføre norsks [sic] fangstregulerende bestemmelser så snart som mulig, [...]»⁹⁸. Dette indikerer at norske kommersielle interesser hadde planer om å sende en eller flere selfangstekspedisjoner til Antarktis. Den eller disse blir ikke nevnt ytterligere i rapporten eller andre dokumenter fra det

---

⁹⁷ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0001 - Selfangst. Antarktistraktaten, 5. konsultative møte. «Torger Øritsland, Pelagisk selfangst i antarktiske farvann.» Side 2.

⁹⁸ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0001 - Selfangst. Antarktistraktaten, 5. konsultative møte. «Torger Øritsland, Pelagisk selfangst i antarktiske farvann.» Side 3.

femte konsultative møtet. I et senere delkapittel vil jeg presentere dokumentasjon som viser planlegging av en norsk selfangstekspedisjon. Om akkurat den ekspedisjonen Øritsland rapport omtaler er inkludert i dokumentasjonen er vanskelig å etablere, ettersom så få detaljer nevnes i rapporten.

Resultatet fra det femte konsultative møtet var en fastsetting og konkretisering av det som hadde blitt vedtatt i 1966. I Santiago hadde de frivillige retningslinjene blitt henvist til som en foreløpig og vag henstilling ifølge en norsk rapport. Selv om denne konkretiseringen av de frivillige retningslinjene var et steg i retning mot en komplett avtale, så var det fortsatt bare frivillige retningslinjer etter 1968. I en rapport om forhandlingene i Paris betraktes de nye anbefalingene som mer av «[...] å ha karakteren av en henstilling til regjeringene enn en direkte bindende folkerettslig forpliktelse».⁹⁹ Innholdet i de oppdaterte retningslinjene var altså en utvikling sammenlignet med 1966, men formen var fortsatt ikke like forpliktende som en egen selfangstkonvensjon.

Oppsummering

For Norges del innebar konkretiseringen av de frivillige retningslinjene liten reell endring. De hadde allerede godtatt tilrådning IV-21 og resultatene av Parismøtet var en ventet utvikling. De norske kommersielle interessene ble ivaretatt på lik linje som tidligere, selv om en undertegnelse av en egen konvensjon nærmet seg. Norske myndigheter forhørte seg med de kommersielle interessene i 1966, men to år senere var utviklingen forutsett fra norsk hold så det er tvilsomt om det i det hele tatt var nødvendig i 1968. Arkivene gir ingen indikasjoner på det. Det at instruksen for det femte konsultative møtet var så lite omfattende kan tolkes som at spørsmålet om selfangst ikke var av like stor interesse for norske myndigheter og selfangstnæringen. Allikevel må det tas med i betraktningen at da instruksen ble utarbeidet var det allerede klart at SCAR hadde produsert et vitenskapelig grunnlag i tråd med deres oppgave. Dette var en forespeilet utvikling som samsvarte med det Norge hadde gått inn for ved det fjerde konsultative møtet i Santiago. I realiteten var derfor behovet for en grundig instruks ikke like stort som tidligere. Dette ble også gjenspeilet i arkivets størrelse og mengde for det femte konsultative møtet. I forhandlingene ble det argumentert på vegne av Norges kommersielle interesser da man ønsket seg en rimelig fordeling av kvoter. Denne fordelingen innebar å fordele kvotene mellom de nasjonene som var interessert i selfangst i

---

⁹⁹ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0001 - Selfangst. Antarktistraktaten, 5. konsultative møte. «Utenriksdepartementet, Rapport fra 5. konsultative Antarktis-møte, Paris 18. – 29. november 1968.» Side 3.

Antarktis, noe som Norge ville være tjent med. De frivillige retningslinjene hadde i løpet av to år blitt mer konkretiserte og var et steg i retning av en selfangstkonvensjon.

Det sjette konsultative møtet

Høsten 1970 sto Tokyo klar for å være vertskapsby for det sjette konsultative møtet. De tidligere årene hadde møtene resultert i frivillige retningslinjer med mål om å kontrollere fremtidig selfangst i Antarktis. Den norske prøveekspedisjonen i 1964 hadde to år senere lagt et press på partene til å vedta restriksjoner og reguleringer før en selfangstindustri kom i gang. Det som i 1966 ble sett på som en nær forestående mulighet var fire år senere en usannsynlig utvikling. For Norge opplevde selfangstindustrien i nordligere strøk en vedvarende nedgang.¹⁰⁰ Møtet i Tokyo var det siste konsultative møtet før det ble vedtatt en konvensjon for bevaring av antarktisk sel.

I forkant av møtet inntok amerikanerne en mer aktiv forhandlingsposisjon ved å sirkulere et eget utkast til en selkonvensjon. Dette var basert på det britiske utkastet fra 1968 og det vitenskapelige grunnlaget som ble vedtatt av SCAR. Det britiske og amerikanske utkastet hadde relativt lik substans, basert på det vitenskapelige grunnlaget som SCAR hadde fremlagt i 1968. Forskjellen på utkastene lå i selve utformingen. Det amerikanske ble favorisert fra Norge på bakgrunn av at det stemte med lignende internasjonale konvensjoner der selve konvensjonen angir rammene som gis og et anneks med spesifiseringer kommer i tillegg.¹⁰¹

I et notat fra et møte med representanter fra Fiskeridepartementet, Utenriksdepartementet og Fiskeridirektoratet drøftes det amerikanske utkastet. Et av forslagene i utkastet innebar at medlemslandene i Antarktistraktaten ville ha vetorett angående endringer i en eventuell avtale. Land som ikke var medlemmer av traktaten kunne altså signere avtalen, men de hadde mindre bestemmelsesgrad. På møtet med representanter fra norske myndigheter ble det drøftet om dette kunne føre til at færre nasjoner sluttet seg til avtalen og som en konsekvens være mindre effektiv enn det som var mulig.¹⁰² Vetoretten ville gitt norske myndigheter god kontroll på å begrense nye forslag om endringer i en selkonvensjon. Det kunne vært av interesse for norske kommersielle interesser, ved å hindre

---

¹⁰⁰ Statistisk sentralbyrå, «Selfangst. 1821-1999».

¹⁰¹ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0002 - Selfangst. Antarktistraktaten, 6. konsultative møte. «Utenriksdepartementet, 6. konsultative Antarktis-møte. Selfangstkonvensjon.» Side 2.

¹⁰² Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0002 - Selfangst. Antarktistraktaten, 6. konsultative møte. «Utenriksdepartementet, Notat, Referat av møte i Utenriksdepartementet 10. februar 1970 om dagsorden for 6. konsultative møte under Antarktistraktaten fra 19. oktober 1970.» Side 2.

endringer som var mer restriktive enn det som allerede hadde blitt avtalt. Norges frykt var at dersom medlemslandene i traktaten var i en for sterk posisjon sammenlignet med utenforstående land, ville dette minnet sannsynligheten for at andre land ville ønske å signere avtalen. Det kan tenkes at en vetorett kunne være nyttig med tanke på norske kommersielle interesser. Norge prioriterte allikevel viktigheten av at andre land også kunne delta i avtalen ved å argumentere mot vetoretten. For norske kommersielle interesser kan det argumenteres for at dette var viktig fordi det minnet sannsynligheten for at Norge forpliktet seg til et avtaleverk som andre land ville være tjent med å unngå. I et slikt tilfelle ville muligens norske kommersielle interesser være bundet av traktatens lovverk, men land som ikke var medlem av Antarktistraktaten ikke var bundet av de samme restriksjonene.

I møtet mellom ulike deler av norske myndigheter kom det også frem at Norge burde være representert på et forberedende møte i forkant av det sjette konsultative møtet med selfangstinteresser som begrunnelse. Det var enighet om at ambassaderepresentantene i Tokyo ikke hadde stor nok kunnskap og bakgrunn om de aktuelle tema og at man derfor burde sende en representant med faglig og diplomatisk tyngde. Ulempen med denne overenskomsten var store reiseutgifter.¹⁰³ Det kan virke som at den økonomiske børen ble for stor, i rapporten fra det sjette konsultative møtet henvises det til at ambassadesekretær Jon A. Gaarder deltok fra norsk side.¹⁰⁴ Myndighetene ga tidligere uttrykk for nytten av å sende en representant med faglig tyngde, men valgte tilsynelatende ikke å gjøre det. Dette aspektet ble ikke tatt opp igjen ifølge tilgjengelig dokumentasjon. Hva som var årsaken til man valgte å ikke sende en representant med faglig og diplomatisk tyngde vites altså ikke. En mulig forklaring er at man var trygg på at det forberedende møtet ville konsentrere seg om det amerikanske utkastet som man allerede hadde tatt stilling til. Det hadde det samme faglige grunnlaget Norge allerede hadde godtatt i 1966 og så i 1968. I tillegg kunne man instruere ambassadesekretæren om norske synspunkt slik at Norge ble representert. Den økonomiske begrunnelsen kan også ha spilt en rolle. Det er allikevel et skifte fra den originale posisjonen, som vektla selfangstinteresser som begrunnelse til å sende en representant med mer erfaring og kunnskap om sakene det ble forhandlet om.

---

¹⁰³ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0002 - Selfangst. Antarktistraktaten, 6. konsultative møte. «Utenriksdepartementet, Notat, Referat av møte i Utenriksdepartementet 10. februar 1970 om dagsorden for 6. konsultative møte under Antarktistraktaten fra 19. oktober 1970.» Side 4.

¹⁰⁴ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0002 - Selfangst. Antarktistraktaten, 6. konsultative møte. «Utenriksdepartementet, Rapport fra 6. konsultative møte under Antarktis-traktaten i Tokyo fra 19. oktober til 1. november 1970.» Side 1.

I arkivene er dette møtet den første anledningen der norske fagmyndigheter eksplisitt tok opp dyrevern da de foreslo å inkludere ordene «humane killing» i det amerikanske utkastet.¹⁰⁵ Dette er et perspektiv som gjenspeiler de endrede tidene forhandlingene befant seg i. Forslaget om å nevne humane avlivningsmetoder ble begrunnet med igangværende internasjonale anti-selfangstkampanjer.¹⁰⁶ Dette punktet vil bli ytterligere utforsket i neste delkapittel. Grunnen til at representantene ble enige om å nevne humane avlivningsmetoder var altså som et forsvar mot pågående motstand mot selfangst. Ved å nevne og innføre humane avlivningsmetoder var det et ledd i å hindre deler av kritikken mot selfangst. Selv om dette er den første anledningen der dyrevernsperspektiv eksplisitt blir nevnt, ville nok norske fagmyndigheter hevde at deres tilnærming til forhandlingene gjennom alle år var dyrevennlig. Det at Norge vernet om kommersielle interesser utelukket ikke vern av selen. Norges oppfatning av selfangst og vern av sel innebar at selene kunne vernes samtidig som det foregikk en viss selfangst. I argumentasjonen ville henvisningen til vitenskapelige undersøkelser lagt grunnlaget for en miljømessig autoritet, slik som i selve forhandlingene. Fangstgrenser basert på vitenskapelige undersøkelser og MSY ville fra norske fagmyndigheters perspektiv i seg selv vist at Norge inntok en dyrevernssinnstilt holdning. I tillegg har hver instruks, i forskjellig form, inneholdt formuleringer som har gått imot desimering eller utrydding av selartene. Selfangstmotstanderne var sterkt uenig i denne oppfattelsen av dyrevern og fraværet av humane avlivningsmetoder var bare ett av flere punkter de kritiserte. Sammenlignet med andre land var Norge gjennom forhandlingene et av landene som gikk mest imot omfattende fredningsbestemmelser og vernetiltak, så hvor dyrevennlig deres tilnærming i realiteten var kan nok diskuteres. Sammenlignet med andre traktatparter var Norge et av landene som i størst grad var innstilt på å utnytte selen som en økonomisk ressurs.

Det var ikke mulig å finne en instruks til det sjette konsultative møtet i Tokyo i arkivet. Det var mulighet til å se nærmere på et utkast til instruks forfattet av Torger Øritsland, en av de sentrale skikkelsene fra 1964 frem til og med 1972. Der skriver han at det

---

¹⁰⁵ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0002 - Selfangst. Antarktistraktaten, 6. konsultative møte. «Utenriksdepartementet, Notat, Referat av møte i Utenriksdepartementet 10. februar 1970 om dagsorden for 6. konsultative møte under Antarktistraktaten fra 19. oktober 1970.» Side 2.

¹⁰⁶ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0002 - Selfangst. Antarktistraktaten, 6. konsultative møte. «Utenriksdepartementet, Notat, Referat av møte i Utenriksdepartementet 10. februar 1970 om dagsorden for 6. konsultative møte under Antarktistraktaten fra 19. oktober 1970.» Side 2.

er enighet om at selbestanden skal beskyttes ved å regulere all selfangst i området og at SCARs retningslinjer utgjør et hensiktsmessig rammeverk for regulering.¹⁰⁷

Spørsmålet om avtalens gyldighetsområde var igjen aktuelt. Dersom man åpnet for en frittstående konvensjon, for å inkludere land utenfor Antarktistraktaten, kunne Norge vurdere å utvide konvensjonens gyldighetsområde til 55° og 50° grader sør.¹⁰⁸ Årsaken var at avtalen ville ha en større rekkevidde og ikke trengte å forholde seg til traktatens grense på 60° breddegrad. Dette ville innebære at flere seler i teorien ble beskyttet, men også at en større del kontrollert fangst kunne skjedd innenfor avtalens rammer. Fra amerikansk side ble dette initiativet nedstemt på bakgrunn av at de ikke ønsket en konvensjon som fikk problemer med Chiles og Argentinas fiskerigrense.¹⁰⁹ Både tilnærmingen og problemet er det samme som ved tidligere forhandlinger.

Et av punktene i utkastet handler om fordeling av fangstkvoter. Den norske posisjonen er uendret, kvotefordelingen skal gjøres mellom de nasjonene som kan dokumentere reelle fangstinteresser i området.¹¹⁰ Dette standpunktet reflekterte, som tidligere, et ønske om en kvotefordeling som var tilfredsstillende for Norge. Dette er ikke nødvendigvis en indikasjon om at Norge så for seg en selfangstindustri i nær fremtid. Det er kanskje mer sannsynlig at det er et prinsipielt synspunkt som vedlikeholdes ved flere forhandlingsbord. Norge som fiskeri- og fangstnasjon ville være tjent med en slik tilnærming også i andre situasjoner. I tillegg kan det tenkes at denne posisjonen inntas som en forsikring, dersom det i fremtiden skulle dukke opp muligheter for fangst.

Ved slutten av det sjette konsultative møtet i Tokyo hadde partene ikke undertegnet en egen selfangstkonvensjon. Det var enighet om de fleste punkter i og med at retningslinjene til SCAR utgjorde grunnlaget for avtalen. Det amerikanske utkastet, som Norge hadde favorisert, dannet grunnlaget for videre forhandlinger. En av grunnene til at en selfangstkonvensjon ikke ble undertegnet i Tokyo skyldtes uenighet om hvem eller hva som skulle utgjøre

---

¹⁰⁷ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0002 - Selfangst. Antarktistraktaten, 6. konsultative møte. «Torger Øritsland, utkast til instruks.» Side 1.

¹⁰⁸ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0002 - Selfangst. Antarktistraktaten, 6. konsultative møte. «Utenriksdepartementet, Notat, Referat av møte i Utenriksdepartementet 10. februar 1970 om dagsorden for 6. konsultative møte under Antarktistraktaten fra 19. oktober 1970.» Side 2.

¹⁰⁹ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0002 - Selfangst. Antarktistraktaten, 6. konsultative møte. «Utenriksdepartementet, Referat, Det 6. konsultative møtet under Antarktistraktaten fra 19. oktober 1970. – Det 5. og utvidede forberedende møte 24. og 25. juni d.å.» Side 3.

¹¹⁰ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0002 - Selfangst. Antarktistraktaten, 6. konsultative møte. «Torger Øritsland, utkast til instruks.» Side 4.

konvensjonens vitenskapelige organ.¹¹¹ Norge så for seg at SCARs ekspertgruppe på sel kunne ha denne funksjonen.¹¹² Det ble også sluttresultatet i 1972. Dette var naturlig ut ifra samme begrunnelse som to år tidligere. Det var et relativt billig initiativ fra norsk side som samtidig ga Norge mulighet til å være med å påvirke forhandlingene. For Norges del var det naturlig å støtte SCAR og samtidig delta i organet fordi det var også en mulighet til å tilegne seg miljømessig autoritet ved å bidra i et organ med ansvar for vitenskapelig forskning på et område der Norge over lang tid hadde vært engasjerte. Norge hadde tilegnet seg miljømessig autoritet i forbindelse med prøveekspedisjonen i 1964 da de viste initiativ og resultater på et område med behov for utforskning. Siden ekspertkomiteen på sel ble opprettet i 1966 er det naturlig at den miljømessige autoriteten ble forbeholdt deltakerne i ekspertkomiteen. Å støtte og delta i dette internasjonale samarbeidet var da en mulighet til å tilegne seg, eventuelt vedlikeholde, en miljømessig autoritet.

I tillegg til noen få gjenstående uenigheter så var Japan negative til å undertegne en konvensjon i sitt eget hjemland. Som en fiskeri- og fangstnasjon ville de ha indrepolitiske problemer med å tilsynelatende innføre reguleringer på fangst av sel.¹¹³ ¹¹⁴ Som en konsekvens av dette ble det besluttet å fullføre forhandlingene i London 1972 med et eget møte frittstående fra andre konsultative møter.

Skiftende tider

Et økt globalt fokus på dyrevern og miljø endret på rammene for forhandlingene om fangst og vern av sel i Antarktis. USA var stedet der denne utviklingen i stor grad startet å spre seg. Denne utviklingen fant også sted, i større og mindre grad, i andre deler av verden. Det er den samme utviklingen som Samuel P. Hays henviser til når han nevner den økende interessen for arters mulige utryddelse.¹¹⁵ Denne interessen resulterte i en større utvikling i samfunnet som påvirket dagsordenen for politikk og satte et større fokus på dyrevern og et sårbart miljø. Etter mange år med det Dag O. Hessen har kalt uavbrutt utviklingsoptimisme, økte bekymringen for hvilke konsekvenser menneskers handlinger hadde for kloden.¹¹⁶

---

¹¹¹ Antonello, *The Greening of Antarctica*, 70.

¹¹² Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0002 - Selfangst. Antarktistraktaten, 6. konsultative møte. «Torger Øritsland, utkast til instruks.» Side 3.

¹¹³ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0002 - Selfangst. Antarktistraktaten, 6. konsultative møte. «Utenriksdepartementet, Referat, Det 6. konsultative møtet under Antarktistraktaten fra 19. oktober 1970. – Det 5. og utvidede forberedende møte 24. og 25. juni d.å.» Side 2.

¹¹⁴ Antonello, *The Greening of Antarctica*, 69.

¹¹⁵ Hays, *Environmental Politics*, 43.

¹¹⁶ Dag O. Hessen, «Klodens helse – sett fra polene» i *Norsk Polarhistorie: Vitenskapene*, red. Einar-Arne Drivenes og Harald Dag Jølle (Oslo: Gyldendal, 2004), 429.

Denne utviklingen satte også sitt preg på ved forhandlingsbordene på de ulike konsultasjonsmøtene. Antonello har vurdert hvorvidt USAs økte engasjement i spørsmålet om fangst av sel i Antarktis skyldtes at den globale utviklingen påvirket USAs representanter.¹¹⁷ Både akademia og samfunnet mer generelt opplevde det Antonello kaller «[...] a shift in sensibilities regarding marine mammals. They were no longer legitimate resources for use, but animals that could think and feel».¹¹⁸ Det var altså en endret oppfattelse av selens rolle i naturen. Tidligere ble den oppfattet som en legitim økonomisk ressurs, og det var denne grunntanken som var med på å føre diskusjonen om selfangst i Antarktis fremover. Før den endrede oppfattelsen, var selfangst en helt legitim inntektskilde. Det økte fokuset på natur- og miljøvern førte til at oppfattelsen av dyr, og i dette tilfellet selen, endret seg. For selen i Antarktis og andre steder så gikk dyrene fra å være en ressurs med økonomisk verdi til et dyr med en egenverdi utover det økonomiske. Britene hadde i flere år vært lederne av produksjonen av en selfangstkonvensjon. Deres utgangspunkt i flere år var at selen var en økonomisk ressurs der fangsten av den måtte reguleres. Som Antonello forklarer i *The Greening of Antarctica*, illustrerte konvensjonens navneendring et skifte i de britiske prioritetene som en konsekvens av denne utviklingen. Det som i 1968 og tidligere hadde blitt omtalt som «Draft Convention for the Conservation of Antarctic Pelagic Sealing» ble i 1970 referert til som en ulykke.¹¹⁹ Det var et feilsteg som ble begrunnet med at tidligere var fokuset å regulere en industri som på daværende tidspunkt var mer sannsynlig. En mer passende tittel ville være «a Convention for the Conservation of Antarctic Seals». Denne utviklingen kan ikke sees på som et plutselig skifte, men istedenfor være resultatet av en lengre prosess. Konvensjonens navneendring er et håndfast resultat av endrede oppfattelser om selens plass i Antarktis. På engelsk hadde navneendringen ført til at fokuset ble tatt vekk fra kontrollert fangst og rettet mot bevaring av sel. Innholdet i konvensjon var fortsatt basert på retningslinjene som ble konkretisert i 1968, men navneendringen reflekterer uansett et skifte i medlemslandenes prioriteter. Navneendringen er et tydelig eksempel på det skillet Antonello har mellom «reinterpretation» og «development». Navneendringen kan ikke forklares med en planlagt intensjonell utvikling. Istedenfor er det en ny tolkning av hva avtalen har som formål som danner grunnlaget for beslutningen om å endre avtalens navn. Denne tolkningen blir gjort i samspill med de endrede tidene og meningene forhandlingene befant seg i. Navneendringen

---

¹¹⁷ Antonello, *The Greening of Antarctica*, 68.

¹¹⁸ Antonello, *The Greening of Antarctica*, 68.

¹¹⁹ Antonello, *The Greening of Antarctica*, 70.

speilte et samfunn i endring som dyttet traktatpartene, deriblant Norge, i retning av en ny tolkning av avtalens formål.

I hvor stor grad Norge direkte ble påvirket av denne utviklingen er mer usikkert. Da navneendringen ble vedtatt i 1970 ble ikke denne endringen reflektert i det norske navnet på avtalen. Selfangstkonvensjonen var det navnet som gjennomgående ble brukt i den norske omtalen av avtalen. Som det første engelske navnet på avtalen reflekterte det at den skulle kontrollere fangst av sel, ikke vern av sel. Avtalen ville uansett inneholdt retningslinjer om begge deler, men avtalens navn reflekterte uansett partenes hensikt. Etter Tokyomøtet i 1970, der det engelske navnet ble endret, fortsatte norske myndigheter i umiddelbar ettertid å kalle avtalen for en selfangstkonvensjon. Et eksempel er i Utenriksdepartementets «Foredrag til statsråd» der selfangstkonvensjonen er det brukte navnet.¹²⁰ Det kan argumenteres for at det tar tid å innarbeide et nytt og mer representativt navn i terminologien som ble brukt. Selfangstkonvensjonen var det forespeilede navnet over flere år og det kan tenkes at en tilvenningsperiode var nødvendig før man begynte å bruke navn som selkonvensjonen eller konvensjonen for bevaring av antarktisk sel. Totalt sett var avtalens endrede fokus et symbol på endrede tider som i mindre grad la til rette for kommersiell fangst av sel i Antarktis.

Som et ledd i den globale utviklingen økte motstanden mot selfangst og utviklingen bidro til å endre offentlighetens bilde av næringen. Dette fikk også direkte konsekvenser på forhandlingene der Norge argumenterte for å inkludere ordene «humane killing», slik jeg viste i forrige delkapittel. Selfangere hadde gjennom flere år blitt fremstilt som tøffe arbeidskarere som trosset farlige arbeidsforhold. I tillegg bidro selfangere til bildet om en norsk polar identitet ved å drive fangst i polare strøk.¹²¹ Fra midten av 1960-tallet begynte dette bildet å endre seg. Kritikken var tredelt, der et punkt handlet om at fangsten var så stor at selbestandene risikerte å bli utryddet.¹²² Selve avlivningsmetodene ble også kritisert som brutale. Et tredje punkt handlet om moraliteten ved å drepe dyr for å få pels til luksusvarer.

Moderne massemedia var ifølge forfatterne Åsa Elstad og Bjørn-Petter Finstad en medvirkende faktor til at selfangstmotstanden vokste i størrelse.¹²³ Video og bilder viste brutale bilder som overbeviste folk om å kjempe imot selfangstnæringen. De var sentrale

---

¹²⁰ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0002 - Selfangst. Antarktistraktaten, 6. konsultative møte. «Utenriksdepartementet, Foredrag til statsråd.» Side 2.

¹²¹ Elstad og Finstad, «Ein grådig fangstnasjon?» 376.

¹²² Elstad og Finstad, «Ein grådig fangstnasjon?» 376.

¹²³ Elstad og Finstad, «Ein grådig fangstnasjon?» 378.

verktøy for å skape det en av grunnleggerne av Greenpeace har kalt «mindbombs».¹²⁴ Formålet med slike «mindbombs» var å overbevise folk om at selfangst og dens metoder var galt.¹²⁵ Selfangstmotstanden innad i Norge var ikke av samme størrelse som i andre vestlige land. Selfangstmotstanden var ikke rettet spesifikt mot selfangst Antarktis, ettersom en moderne selfangstnæring aldri kom i gang der. Istedenfor var motstanden rettet mot den generelle næringen. Ettersom handelen med selprodukter var med andre land, fikk industrien oppleve konsekvensene av selfangstmotstanden også på hjemmebane da inntektene sank som følge av mindre etterspørsel. I 1972 resulterte motstanden i et eget lovverk i USA som beskyttet marine pattedyr.¹²⁶ Det at motstanden ikke var av samme størrelse innad i Norge sammenlignet med andre land kan begrunnes med at selfangstnæringen hadde en annen posisjon i samfunnet i Norge. Det var en tradisjonsrik næring som til en viss grad også kunne oppfattes som «norsk». Motstanden fikk uansett konsekvenser, for eksempel ved at Torger Øritsland utarbeidet en instruks for selfangst.¹²⁷

Konferanse for selkonvensjon for Antarktis

Flere års forhandlinger kulminerte i 1972 med enighet om en konvensjon for bevaring av sel i Antarktis. I 1972 ble Miljøverndepartementet opprettet i Norge og samme år ble den første store internasjonale miljøkonferansen i Stockholm avholdt. Den globale utviklingen, med et økt engasjement for miljø og natur hadde satt spor i Norge og i resten av verden. Forhandlingene om selkonvensjonen i Antarktis fikk selv merke denne utviklingen på flere måter.

For delegasjonene var undertegnelsen av selkonvensjonen i 1972 et bevis på at Antarktistraktatens medlemsland hadde inntatt en selvennlig posisjon som begrenset mulighetene for en fremtidig selfangstindustri. Som store deler av offentligheten, hadde partene gått fra å se på selen som en økonomisk ressurs til å vurdere den som et dyr med en særegen verdi utover det økonomiske. I forkant av møtet ble det stor oppstand da det ble kunngjort at en selkonvensjon skulle undertegnes i London.¹²⁸ Flere miljøvernengasjerte grupper protesterte mot det de trodde var en konvensjon der medlemslandene i Antarktistraktaten skulle dele opp ressursene i Antarktis. Selv om konvensjonen endte opp

---

¹²⁴ Peter Dauvergne og Kate J. Neville, «Mindbombs of right and wrong: cycles of contention in the activist campaign to stop Canada's seal hunt,» *Environmental Politics* 20, 2 (2011): 192. <https://doi.org/10.1080/09644016.2011.551024>.

¹²⁵ Dauvergne og Neville, «Mindbombs of right and wrong» 192.

¹²⁶ Elstad og Finstad, «Ein grådig fangstnasjon?» 378.

¹²⁷ Elstad og Finstad, «Ein grådig fangstnasjon?» 378.

¹²⁸ Antonello, *The Greening of Antarctica*, 72.

med å tillate en viss fangst, ble partene i traktaten overrasket over at det var denne mottakelsen konvensjonen fikk. For dem var konvensjonen et bevis på sterk regulering av fremtidige interesser som i det store og hele var et miljøvernmessig tiltak. Den negative mottakelsen fra miljøvernsgupper gikk ut ifra at konvensjonen skulle sette rammer for fordelingen av en ressurs, selv om dette ikke var medlemslandenes intensjon. Den negative mottakelsen kan muligens også tolkes som en reaksjon på det som ble oppfattet som kolonialisme. Som tidligere nevnt, har Dodds og Scott stilt kritiske spørsmål til Antarktistraktaten. Da avtalen ble oppfattet som et forum hvor rike, velstående nasjoner skulle fordele en ressurs, er det naturlig at dette perspektivet også var gjeldende til en viss grad.

Et ytterligere bevis for hvordan endrede tider påvirket forhandlingspartene sees ved USAs delegasjon. Det vanlige hadde vært et fåtall representanter med faglig og eller diplomatisk bakgrunn. Ved forhandlingene og undertegnelsen av selkonvensjonen i 1972 var USAs delegasjon massiv. I et resyme av forhandlingene skrevet av Norges delegat forteller han om USAs tallrike delegasjon som besto av «[...] representanter for kongress-grupper, dyre- og naturvernorganisasjoner».¹²⁹ I etterkant av konvensjonen mottok Utenriksdepartementet opplysninger fra Finn Sollie ved Fridtjof Nansen-stiftelsen. Om den amerikanske delegasjonen skriver han at 50 prosent var aktive naturvernfolk, som i realiteten representerte forskjellige private naturvernorganisasjoner.¹³⁰ Dette på tross av at de sto oppført som representanter fra akademiske eller offentlige kontorer. Beslutningen om å ta de med i delegasjonen ble tatt av det amerikanske Utenriksdepartementet uten at de organene som opprinnelig arbeidet med de aktuelle spørsmålene ble konsultert. Finn Sollie beskriver også de aktive naturvernfolkene som radikale i deres syn med tanke på vernetiltak og hadde forskjellige standpunkt enn det Sollie omtaler som de egentlige forhandlerne.¹³¹ Miljøvernbevegelsen i USA hadde vokst seg så sterk at den fikk seg en plass ved forhandlingsbordet i London. Avslutningsvis i Sollies opplysninger hevder han at «Hverken deres opptreden under forhandlingen eller deres senere kommentarer var uttrykk for de

---

¹²⁹ Riksarkivet/Utenriksdepartementet, hovedarkiv (S-6794), stykke L1739, mappe 0004 - Vern om selen i Antarktis (Spørsmål om internasjonal konvensjon) 1970 – 1972. «Utenriksdepartementet, Resymè av drøftelser i London 3. – 11 februar 1972 om avtale om beskyttelsestiltak for antarktisk sel.» Side 3.

¹³⁰ Riksarkivet/Utenriksdepartementet, hovedarkiv (S-6794), stykke L1740, mappe – 0001 Vern om selen i Antarktis (Spørsmål om internasjonal konvensjon) (1 mappe + vedlegg) 1972 – 1979. «Fridtjof Nansen-stiftelsen på polhøgda, Konvensjon om bevaring av selen i Antarktis.» Side 1.

¹³¹ Riksarkivet/Utenriksdepartementet, hovedarkiv (S-6794), stykke L1740, mappe – 0001 Vern om selen i Antarktis (Spørsmål om internasjonal konvensjon) (1 mappe + vedlegg) 1972 – 1979. «Fridtjof Nansen-stiftelsen på polhøgda, Konvensjon om bevaring av selen i Antarktis.» Side 1.

offisielle amerikanske oppfatninger». ¹³² Sollies opplysninger til Utenriksdepartementet skyldes en artikkel i en amerikansk avis der enkelte amerikanske representanter hadde gitt uttrykk for sine synspunkt i forbindelse med konvensjonen. Sollies formål var altså å klargjøre at de egentlige representantene var fornøyde med utformingen av konvensjonen, selv om mediaoppmerksomhet om de private naturvernfolkene hadde indikert noe annet. Fra norsk side kan det ha oppstått en bekymring dersom avtalen ble oppfattet som utilstrekkelig fra en viktig part i form av USA. Det kunne ha stilt spørsmål ved avtalens prestisje og effekt dersom en så viktig part åpenlyst hadde gitt uttrykk for sin misfornøyelse. Denne frykten ble beroliget av Sollies opplysninger da han informerte om at de egentlige representantene var fornøyde med resultatet.

Samlet sett så illustrerer USAs økte og tallrike delegasjon sammen med den offentlige mottakelsen av konvensjonens forespeilede undertegnelse hvordan dyre- og miljøvernstanken påvirket samfunnet. Denne innflytelsen påvirket også forhandlingene.

I forkant av selve konvensjonen fikk delegasjonen utdelt en instruks fra Utenriksdepartementet, som i hadde utarbeidet den i samarbeid med Fiskeridepartementet og Øritsland fra Havforskningsinstituttet. I forkant av møtet i 1972 hevder instruksene i innledningen at det primære mål for norsk deltakelse i forbindelse med utformingen av selkonvensjonen var å sikre selbestandens bevaring i Antarktis. ¹³³ Dette kan sees på som et tegn på at Norge har gått i en retning som i større grad bevarer selen. Samtidig vektlegges det at «[...] konvensjonen bør imidlertid søkes gitt en form som sikrer aktuelle og potensielle norske selfangstinteresser i Antarktis». ¹³⁴ En nærmere forklaring på hva som menes med aktuelle og potensielle norske selfangstinteresser vil bli utforsket i neste delkapittel. Innledningen representerer et lite holdningsskifte fra norske myndigheter. Tilbake i 1964, inneholdt instruksene en beskjed om å ikke gå inn for bestemmelser som kunne hindre eller innskrenke norske selfangstmuligheter. Åtte år senere var hovedmålet å sikre selbestandens bevaring. Det kom ikke uten forbehold, med beskjed om å sikre norske aktuelle og potensielle selfangstinteresser. Allikevel må det sies at norske selfangstmuligheter definitivt risikerte å bli

---

¹³² Riksarkivet/Utenriksdepartementet, hovedarkiv (S-6794), stykke L1740, mappe – 0001 Vern om selen i Antarktis (Spørsmål om internasjonal konvensjon) (1 mappe + vedlegg) 1972 – 1979. «Fridtjof Nansenstiftelsen på polhøgda, Konvensjon om bevaring av selen i Antarktis.» Side 1.

¹³³ Riksarkivet/Utenriksdepartementet, hovedarkiv (S-6794), stykke L1739, mappe 0004 - Vern om selen i Antarktis (Spørsmål om internasjonal konvensjon) 1970 – 1972. «Utenriksdepartementet, Konferanse om selkonvensjon for Antarktis, London 3.-10. februar 1972. Instruks for den norske delegasjon.» Side 1.

¹³⁴ Riksarkivet/Utenriksdepartementet, hovedarkiv (S-6794), stykke L1739, mappe 0004 - Vern om selen i Antarktis (Spørsmål om internasjonal konvensjon) 1970 – 1972. «Utenriksdepartementet, Konferanse om selkonvensjon for Antarktis, London 3.-10. februar 1972. Instruks for den norske delegasjon.» Side 1.

hindret eller innskrenket i form av en fastere og mer omfattende avtale enn de tidligere midlertidige frivillige anbefalingene. Det norske standpunktet innebar altså å verne selbestanden, men samtidig å ikke lukke døren helt for norske kommersielle selfangstinteresser. Selv om denne posisjonen kan virke motstridende, hadde Norges standpunkt i flere år vært at det var mulig å gjennomføre fangst innenfor visse rammer og samtidig verne selbestanden. Disse rammene ble lagt i 1966 og 1968 som midlertidige retningslinjer. Standpunktet om at en viss fangst var mulig hadde vedvart, men i 1972 gikk Norge inn for et mindre vindu for fangst enn det de hadde argumentert for ved tidligere anledninger. Prioriteten var i større grad vern av selen enn vern av de potensielle kommersielle interessene, selv om begge fikk oppmerksomhet fra norsk side.

Spørsmålet om konvensjonens verneområde hadde over flere år vært et av de sentrale spørsmålene i forhandlingene. På dette punktet hadde Norges standpunkt endret seg fra å forholde seg til Antarktistraktatens rammer på 60° grader sør for så å være i favør av at en avtale til beskyttelse av selen strakk seg utover denne grensen. I 1972 favoriserte Norge at selkonvensjonens gyldighetsområde skulle strekke seg til 50° grader sør.¹³⁵ Som før var det mistenkt at dette ville møte motstand blant de andre partene på grunn av jurisdiksjonskrav. Derfor inneholder instruksen et punkt som sier at de kan akseptere en avtale som forholder seg til havområdene sør for 60° grader sør. Begrunnelsen er at Norge på dette tidspunktet ønsket å få i land en avtale istedenfor nye utsettelse. Norges villighet til å utvide konvensjonens gyldighetsområde i 1972 og tidligere kan sees på som et ønske om å bevare selbestanden i stor grad, ved rett og slett å øke konvensjonens område. En mer kynisk tilnærming kunne argumentert for at Norge gikk inn for et større område som potensielt kunne hatt større tilgang på sel, og at fangstgrensene kanskje kunne bli oppjustert som en følge av det. Som en av få historisk aktuelle selfangstnasjoner kunne dette vært til fordel for norske kommersielle interesser. Som sagt ville dette vært en kynisk tilnærming, men selv i 1972 argumenterte Norge for en viss fangst i antarktiske farvann og dersom konvensjonen dekket et større geografisk område kunne det være fordelaktig for norske kommersielle interesser.

På selve konferansen presenterte diplomaten Tore Bøgh Norges åpningsinnlegg. Etter å ha takket den britiske regjeringen for å holde konferansen starter Bøgh med å hevde at

---

¹³⁵ Riksarkivet/Utenriksdepartementet, hovedarkiv (S-6794), stykke L1739, mappe 0004 - Vern om selen i Antarktis (Spørsmål om internasjonal konvensjon) 1970 – 1972. «Utenriksdepartementet, Konferanse om selkonvensjon for Antarktis, London 3.-10. februar 1972. Instruks for den norske delegasjon.» Side 1.

Norges ønske med konferansen er å gjøre nettopp det konferansens navn henter til.¹³⁶ Navnet var en konferanse for konvensjonen for bevaringen av antarktisk sel. Navnene Norge frem til dette hadde brukt for å beskrive en fremtidig avtale hadde variert og samtidig vist Norges intensjon med avtalen. Selfangstkonvensjonen hadde mangfoldige ganger blitt brukt og samtidig indikert at selfangst var en prioritet. Navn som selkonvensjonen eller konvensjonen for bevaring av antarktisk sel henspiller på en annen prioritet som i større grad verner om selen. Videre i åpningsinnlegget påpeker Bøgh at Norge er opptatt av seler, ikke utnyttelsen av den eller territorial jurisdiksjon.¹³⁷ Åpningsinnlegget tyder altså på en endring i norsk holdning sammenlignet med prioritetene tilbake i 1964. Da skulle alle reguleringer som innskrenket norske selfangstmuligheter kjempes imot. I 1972 fremhever Norge viktigheten av å bevare selen noe som signaliserer at den norske politikken skiftet fra å prioritere potensielle kommersielle interesser til å prioritere vern av selen.

Samtidig, senere i åpningsinnlegget viser Bøgh at holdningsendringen ikke er total. «If, at the same time, we can allow for a certain global catch of the seals without risking a depletion of the stocks and without upsetting ecological balance in the area, so much the better».¹³⁸ Norges holdning var altså at det var mulig å verne selen samtidig som en viss fangst ble tillatt så lenge denne hensyntok selbestanden og en økologisk balanse. Initiativet om å tillate en viss fangst kan tolkes som en handling som ivaretar fremtidige norske kommersielle interesser uten å fravike et større mål om å innta en vernevennlig posisjon. I et slikt tilfelle kan det hevdes at norske myndigheter tilsynelatende ivaretok selfangstnæringen til en viss grad, samtidig som den generelle utviklingen blant andre medlemsland og den globale, og til en viss grad nasjonale utviklingen presset Norge til å argumentere for vern av selen. Den generelle nedgangen i selfangstnæringen hadde over tid bidratt til at viktigheten av norsk selfangst som industri var på en nedadgående kurve.¹³⁹ For norske myndigheter var det i 1972 mindre grunner til å kjempe for norske kommersielle interesser enn tidligere. Hva som tilsvarte en fangst som hensyntok selbestanden og den økologiske bestanden blir ikke videre nevnt. Det ble et tema ved selve forhandlingsbordet.

---

¹³⁶ Riksarkivet/Utenriksdepartementet, hovedarkiv (S-6794), stykke L1739, mappe 0004 - Vern om selen i Antarktis (Spørsmål om internasjonal konvensjon) 1970 – 1972. «Utenriksdepartementet, Opening statement.» Side 1.

¹³⁷ Riksarkivet/Utenriksdepartementet, hovedarkiv (S-6794), stykke L1739, mappe 0004 - Vern om selen i Antarktis (Spørsmål om internasjonal konvensjon) 1970 – 1972. «Utenriksdepartementet, Opening statement.» Side 1.

¹³⁸ Riksarkivet/Utenriksdepartementet, hovedarkiv (S-6794), stykke L1739, mappe 0004 - Vern om selen i Antarktis (Spørsmål om internasjonal konvensjon) 1970 – 1972. «Utenriksdepartementet, Opening statement.» Side 1.

¹³⁹ Statistisk sentralbyrå, «Selfangst. 1821-1999».

I Tore Bøghs resyme av forhandlingene i London står det skrevet at Norge inntok en klart fredningsvennlig holdning. Den norske delegasjonen kjempet for å utvide det geografiske gyldighetsområdet til nord for 60° breddegrad, selv om den endelige avtalens gyldighetsområde ble sør for 60° breddegrad. Fangstmetodene ble også diskutert, der Norge gikk inn for strenge bestemmelser. Akkurat dette punktet kan sees i lys av selfangstmotstanden internt i Norge. Der var et av ankepunktene avlivningsmetodene som ble oppfattet som brutale.¹⁴⁰ Selkonvensjonen satte fangstgrenser for krabbeetersel, leopardsel og Weddellsel mens Ross-sel, elefantsel og pelssel ble totalt beskyttet. Norge argumenterte for at fangstgrensene burde basere seg på vitenskapelige beregninger, slik som ved tidligere anledninger. Ved å henvise til vitenskapelige undersøkelser kan det, som tidligere, sees på som et ønske om å henvise til en miljømessig autoritet. Resultatet av forhandlingene var at fangstgrensene ble redusert sammenlignet med de vitenskapelige beregningene fra SCAR. Hvor sterkt den norske delegasjonen kjempet er uvisst, men det kan tenkes at selv om de i utgangspunktet gikk inn for fangstgrenser som stemte overens med de vitenskapelige undersøkelsene var det en kamp som de ikke var villige til å ta. Den generelle nedgangen i selfangstnæringen gjorde at Norge kunne nedprioritere de kommersielle interessene sammenlignet med tidligere år. Dersom Norge hadde kjempet med nebb og klør for sitt synspunkt, kunne det hatt konsekvenser for om en selkonvensjon ble vedtatt. Som tidligere beskrevet, var det et mål for Norge å få en avtale i havn etter flere års forhandlinger. Samtidig hadde det fremstilt Norge som en nasjon som ikke var like fredningsvillige som andre. Norges anseelse i diplomatiske sirkler og en internasjonal opinion kunne lidd i et slikt tilfelle. Det norske standpunktet om å basere fangstgrenser på vitenskapelige undersøkelser var nok et prinsipp som Norge i dette tilfellet kunne vike ifra. I andre fiskeriforhandlinger kunne dette prinsippet forsvares med å henvise til en miljømessig autoritet. I slike forhandlinger var mulighetene for norsk fangst og fiske større og som en konsekvens av dette kan det tenkes at norske myndigheters villighet til å kjempe for sitt standpunkt var sterkere der. I tillegg til fangstgrenser ble det også vedtatt sesonger for fangst i skiftende selfangstsoner. SCAR fikk rollen som det vitenskapelige rådgivende organet.

Norge gikk ifølge Bøgh inn for en fredningsvennlig holdning samtidig som de ønsket muligheten for en viss fangst. Bøghs omtale av Sovjetunionen reflekterer denne

---

¹⁴⁰ Elstad og Finstad, «Ein grådig fangstnasjon?» 376-377.

holdningen.¹⁴¹ Sovjetunionen hadde ifølge Bøgh tydelige planer om selfangst i Antarktis, men ble samtidig beskrevet som å ha spilt en konstruktiv rolle der de ønsket å oppnå enighet om en avtale. Sovjetunionen hadde altså planer om selfangst, men gikk allikevel inn med en hensikt om å få i land en avtale. Deres konstruktive rolle kan sammenlignes med den norske posisjonen, som gikk inn for vern av selen, men samtidig opprettholdt muligheten for fangst. Ved å snakke om den sovjetiske posisjonen i slike ordelag, reflekterer det også den norske posisjonen som anså sin egen posisjon som en fredningsvennlig holdning som samtidig innebar en mulighet for begrenset fangst.

Bøghs betraktninger oppsummeres med at Norge har grunn til å være fornøyd med resultatet av forhandlingene ettersom «Tryggingsbestemmelsene i avtalen er så mange at selartene i området skulle være effektivt beskyttet i overskuelig fremtid».¹⁴² Tidligere i analysekapittelet har jeg vurdert bruken av ordet effektive forholdsregler. Da vurderte jeg de i lys av en norsk posisjon om at effektive forholdsregler ikke måtte gå utover norske selfangstmuligheter. Spørsmålet var da i hvilken grad forholdsreglene kunne være effektive så lenge de ikke kunne gå utover norske selfangstmuligheter. Bruken av ordet effektiv i Bøghs oppsummering tyder på en bruk av ordet som stemmer bedre overens med tanken om effektiv beskyttelse, slik Norge hevdet de gikk inn for. Japan og Sovjetunionen nevnes som sannsynlige fangstnasjoner med det første, men det presiseres at «[...] det skulle være god plass for en norsk innsats om våre selfangere har interesse for det og har ledig fangstkapasitet».¹⁴³ Selv om den kommersielle interessen ikke kan sies å ha vært en prioritet for Norge i forhandlingene i 1972, ser vi at de selv vektlegger at det er en mulighet for selfangst fra norske interesser i fremtiden. Det avhenger av selfangstredernes interesse og eventuell ledig fangstkapasitet. Bøgh hevder at det er god plass for en norsk innsats, selv om Japan og Sovjetunionen betraktes som sannsynlige fangstnasjoner. Kanskje kan Norges posisjon sees på som et forsøk på å virke fredningsvennlige på den internasjonale scenen samtidig som de gir små tegn til den gjenværende selfangstindustrien om at deres interesser har blitt ivaretatt. Som eksempel på dette kan det i tillegg vises til Bøghs åpningsinnlegg som

---

¹⁴¹ Riksarkivet/Utenriksdepartementet, hovedarkiv (S-6794), stykke L1739, mappe 0004 - Vern om selen i Antarktis (Spørsmål om internasjonal konvensjon) 1970 – 1972. «Utenriksdepartementet, Resymè av drøftelser i London 3.-11 februar 1972 om avtale om beskyttelsestiltak for antarktisk sel.» Side 3.

¹⁴² Riksarkivet/Utenriksdepartementet, hovedarkiv (S-6794), stykke L1739, mappe 0004 - Vern om selen i Antarktis (Spørsmål om internasjonal konvensjon) 1970 – 1972. «Utenriksdepartementet, Resymè av drøftelser i London 3.-11 februar 1972 om avtale om beskyttelsestiltak for antarktisk sel.» Side 3.

¹⁴³ Riksarkivet/Utenriksdepartementet, hovedarkiv (S-6794), stykke L1739, mappe 0004 - Vern om selen i Antarktis (Spørsmål om internasjonal konvensjon) 1970 – 1972. «Utenriksdepartementet, Resymè av drøftelser i London 3.-11 februar 1972 om avtale om beskyttelsestiltak for antarktisk sel.» Side 3.

hevder det hadde vært bra om noe fangst hadde blitt tillatt. På denne måten inntar Norge en overordnet fredningsvennlig posisjon samtidig som man signaliserer til kommersielle interesser på hjemmebane at de ikke er glemt selv om en omfattende avtale ble undertegnet.

Finn Sollie vurderer resultatene av selkonvensjonen som gode.¹⁴⁴ Han hevder allikevel at det er ergerlig at konvensjonens grenser bare gjelder Antarktistraktatens opprinnelige gyldighetsområde, ettersom selen også befinner seg utenfor disse grensene. Norge ønsket seg et større område for vern av selen, men fikk motstand fra andre land og gikk med på å benytte seg av traktatens opprinnelige gyldighetsområde. Til gjengjeld fikk Norge gjennomslag for at det var rapporteringsplikt også på fangst fanget i området nord for konvensjonens gyldighetsområde.¹⁴⁵ På denne måten søkte Norge å innføre en viss kontroll også i området som ikke ble dekket av konvensjonen. Dette må sees på som et dyrevernsvennlig initiativ, selv om blant annet USA tidligere hadde hevdet at selbestanden nord for traktatens gyldighetsområde var marginal.¹⁴⁶ Sollie anerkjente også de praktiske fordelene med at konvensjonen forholdt seg til traktatens gyldighetsområde som for eksempel gjorde at konvensjonen kunne brukes som inspirasjon for andre reguleringstiltak i antarktiske farvann.¹⁴⁷ Norge ratifiserte selkonvensjonen 26. Januar 1973.

Oppsummering

I 1972 ble det altså endelig enighet om en selkonvensjon etter flere års forhandlinger. For Norges del var konvensjonen et tegn på et skifte i prioriteter. Tidligere år hadde potensiell kommersiell selfangst vært av høy viktighet, men i 1972 var hovedfokuset på vern av selen. Det utelukket riktignok ikke fremtidig selfangst totalt, ettersom konvensjonen åpnet for en begrenset fangst. Den norske instruksjonen inneholdt også beskjed om å sikre aktuelle og potensielle norske selfangsinteresser i Antarktis. Det ble av en av Norges representanter i London hevdet at konvensjonen åpnet opp for norsk innsats, dersom det var interesse for det.

---

¹⁴⁴ Riksarkivet/Utenriksdepartementet, hovedarkiv (S-6794), stykke L1739, mappe 0004 - Vern om selen i Antarktis (Spørsmål om internasjonal konvensjon) 1970 – 1972. «Fridtjof Nansen-stiftelsen på polhøgda, Konvensjonen om beskyttelse av selbestanden i Antarktis.» Side 2.

¹⁴⁵ Riksarkivet/Utenriksdepartementet, hovedarkiv (S-6794), stykke L1739, mappe 0004 - Vern om selen i Antarktis (Spørsmål om internasjonal konvensjon) 1970 – 1972. «Fridtjof Nansen-stiftelsen på polhøgda, Konvensjonen om beskyttelse av selbestanden i Antarktis.» Side 2.

¹⁴⁶ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0002 - Selfangst. Antarktistraktaten, 6. konsultative møte. «Utenriksdepartementet, Referat, Det 6. konsultative møtet under Antarktistraktaten fra 19. oktober 1970. – Det 5. og utvidede forberedende møte 24. og 25. juni d.å.» Side 3.

¹⁴⁷ Riksarkivet/Utenriksdepartementet, hovedarkiv (S-6794), stykke L1739, mappe 0004 - Vern om selen i Antarktis (Spørsmål om internasjonal konvensjon) 1970 – 1972. «Utenriksdepartementet, Konvensjonen om beskyttelse av selbestanden i Antarktis.» Side 2.

Norges miljømessige autoritet ble aktuell da de ønsket at fangstgrensene skulle forholde seg til vitenskapelige undersøkelser, et lignende synspunkt som tidligere. Fangstgrensene ble nedjustert fra de vitenskapelige tallene, imot Norges opprinnelige hensikt. Nedgangen i selfangstindustrien i Norge sammenlignet med de tidligere årene i forhandlingene var en årsak til at Norge i 1972 hadde beveget seg i en mer vernevennlig retning. Samtidig med denne nedgangen opplevde verden og Norge en global utvikling som satte fokuset på miljø- og dyrevern. Selfangstmotstanden økte fra slutten av 60-tallet og videre og fikk konsekvenser for selfangerne. Denne motstanden illustreres blant annet ved USAs delegasjon, som inneholdt flere aktive naturvernfolk som ble inkludert etter politisk press i USA. Det at konvensjonen delvis ble oppfattet som et forsøk på å fordele selfangst og ikke å verne selen kan også sees på som et tegn på at selfangstmotstanden var stor. Den globale utviklingen skjøv deltakerlandene i en mer dyrevernvennlig retning og politikken i 1972 viste dette. De norske kommersielle interessene ble ikke glemt i 1972, men de fikk en mindre betydning enn det Norge hadde gått inn for ved tidligere år. Viktigheten av dyrevern hadde mot slutten av forhandlingene tatt en større plass blant de norske prioritetene, blant annet som en følge av et skifte i den offentlige opinionen der selfangst ble oppfattet i et negativt lys.

Aktuelle og potensielle selfangstinteresser

Overskriften er ordene som blir brukt i 1972 for å beskrive norske kommersielle interesser på det daværende tidspunkt og i fremtiden. Ordene ble brukt i instruksen til konvensjonen for bevaring av antarktisk sel i 1972. Tidligere i analysedelen har jeg presentert en kronologisk utvikling av forhandlingene fra et norsk perspektiv. I dette delkapittelet vil jeg presentere korrespondanse mellom norske offentlige myndigheter og G.C Rieber & Co i forkant av selkonvensjonen. Intensjonen er å belyse hvordan norske myndigheter håndterte og argumenterte for og imot norsk selfangst i Antarktis, der forhandlingene danner en viktig bakgrunn for de avgjørelsene som ble tatt.

I mars 1969, i etterkant av Parismøtet der de frivillige retningslinjene ble konkretisert, forhørte Rieber & Co seg med fiskeridirektøren om muligheten for en ny forsøksekspedisjon til Antarktis.¹⁴⁸ Etter å ha henvist til forsøksekspedisjonen i 1964 og hvordan datidens fangst ikke dekket omkostningene ved ekspedisjonen, ønsker Rieber & Co et nytt forsøk. «Den ga imidlertid så mange oppmuntrende opplysninger at vi mener en ny ekspedisjon bør

---

¹⁴⁸ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0005 - Selfangst. Selgangstekspedisjon til Antarktis. «G.C Rieber & Co, Ekspedisjon til Antarktis i 1970.» Side 1.

forsøkes». ¹⁴⁹ Det argumenteres med at produktene i Antarktis er interessante og at de tror at de finnes et marked for produktene de produserer ved å fange sel. Som i 1964 tilbyr de myndighetene å sende vitenskapsfolk som kan foreta seg undersøkelser og observasjoner samtidig. Dette stemte også godt overens med det som hadde blitt vedtatt av ekspertgruppen på sel i 1968, at vitenskapelig arbeid best ble utført av en kontrollert selfangstindustri. ¹⁵⁰ Riktignok kan en forsøksekspedisjon ikke kalles en fullverdig industri, men forslaget fra Rieber & Co stemmer uansett godt med de bestemmelsene som ble vedtatt i Paris.

Kostnaden ble beregnet til å bli rundt 2 millioner kroner og dersom det ikke var mulig å få balanse i regnskapet ved hjelp av fangsten som ble gjennomført, søkte Rieber & Co om å få finansieringsstøtte opptil 75% av netto utgifter. ¹⁵¹ Initiativet begrunnes med behovet for å finne frem til nye fangstfelt dersom de allerede eksisterende fangstfeltene skulle trues. Avslutningsvis påpeker Rieber & Co viktigheten av at andre nasjoner ikke kommer først til fangstfeltet i Antarktis. ¹⁵²

Senere den marsmåneden deler fiskeridirektøren planen om forsøksekspedisjonen med Fiskeridepartementet. I innledningen forteller fiskeridirektøren om hvorfor det er forståelig at næringen søker nye fangstfelt. ¹⁵³ Begrunnelsen for dette er utviklingen på de tradisjonelle fangstfelt. Fiskeridirektøren tar ikke et endelig standpunkt til om norsk fangstvirksomhet i Antarktis skal tillates, men henviser til retningslinjene fra det femte konsultative møtet som skulle sikre en forsvarlig utnyttelse av selforekomstene. Ordbruken forsvarlig utnyttelse gjenspeiler det som er analysert ved tidligere anledninger, at Norges posisjon var at selen var en ressurs som absolutt kunne utnyttes så lenge det ikke var fare for å utrydde selbestandene. Det var også denne forståelsen som la grunnlaget for avtalens forespeilede navn frem til det sjette konsultative møtet i Tokyo. En medvirkende årsak til at fiskeridirektøren ikke ville ta et endelig standpunkt til søknaden begrunnes med vanskelighetene næringen befant seg i på grunn av opinionen mot selfangst. Dette utdypes i følgende sitat.

Selv om en ikke kan akseptere at denne opinion er basert på et saklig grunnlag, kan en ikke se bort fra at forsøk på å utstrekke fangstvirksomheten til nye felt, kan gi ny næring til den kampanjen som har pågått

---

¹⁴⁹ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0005 - Selfangst. Selgangstekspedisjon til Antarktis. «G.C Rieber & Co, Ekspedisjon til Antarktis i 1970.» Side 1.

¹⁵⁰ Antonello, *The Greening of Antarctica*, 67.

¹⁵¹ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0005 - Selfangst. Selgangstekspedisjon til Antarktis. «G.C Rieber & Co, Ekspedisjon til Antarktis i 1970.» Side 2.

¹⁵² Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0005 - Selfangst. Selgangstekspedisjon til Antarktis. «G.C Rieber & Co, Ekspedisjon til Antarktis i 1970.» Side 3.

¹⁵³ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0005 - Selfangst. Selgangstekspedisjon til Antarktis. «Fiskeridirektøren, Ekspedisjon til Antarktis i 1970.» Side 1.

mot selfangsten i noen tid. Fiskeridirektøren tenker da særlig på det syn som gjør seg mer og mer gjeldene at det er ønskelig med en sterkere og mer effektiv naturfredning. En kan gå ut fra at dette syn har en betydelig appell hos mange mennesker som ser med skepsis på selfangsten slik som den drives i dag. Fangst i drivisen kommer ikke direkte inn under Antarktistraktaten. En må likevel regne med muligheten av at de hensyn til vern av dyrelivet i Antarktis som traktaten legger stor vekt på, kan motivere en reaksjon mot nye fangsttiltak i dette område.¹⁵⁴

Samlet sett gir sitatet innblikk i at selfangstmotstanden var en viktig betraktning som myndighetene hensyntok i sine vurderinger. Videre i korrespondansen etterspør fiskeridirektøren synspunkter fra Industridepartementet, Norsk Polarinstitut og Utenriksdepartementet. Selfangst og opinionen mot selfangst var en sak av politisk interesse som rettet et negativt fokus mot Norge. Ved å legge til rette for norske kommersielle interesser fryktet fiskeridirektøren at dette kunne fyre opp flammene til kampanjen mot selfangst. Bruken av ordet kampanje er også røpende, spesielt når det settes sammen med utsagnet om at opinionen ikke var basert på et faglig grunnlag. Kampanjen oppfattes altså som en urettferdig vurdering som går ut over den norske selfangstnæringen. Avslutningsvis hevder fiskeridirektøren at selve Antarktistraktaten legger stor vekt på vern av dyrelivet, og at fangsttiltak kan føre til reaksjoner. Som jeg har nevnt tidligere har Antonello vist hvordan Antarktistraktaten ikke var særlig omfattende når det kom til dyre- og naturvern i traktatens opprinnelige form. Fiskeridirektøren kan sikte til hvordan paragraf 1f i artikkel IX i etterkant av traktatens undertegnelse ble tolket og brukt som utgangspunkt for en videre tolkning og forståelse som for eksempel ved inngåelsen av AMCAFF.

I september samme år drøftes saken igjen i korrespondanse med Fiskeridepartementet. Der nevnes det at Industridepartementet og Polarinstuttet ikke har bidratt med noen uttalelser. Videre hevdes det at det er viktig for planene til Rieber & Co å vite om staten kan støtte ekspedisjonen, slik Rieber & Co hadde bedt om. Fiskeridirektøren hevder selv også at «Fiskeridirektøren har tidligere gitt uttrykk for stor interesse for å utvikle en regningsvarende fangstvirksomhet i Antarktis selv om en er klar over at det kan reise visse problemer».¹⁵⁵ Selv om visse problemer er relativt upresist, er det rimelig å anta at fiskeridirektøren henviser til selfangstmotstanden når han skriver om visse problemer. I tillegg kan Norges anseelse i diplomatiske sammenhenger bli kompromittert dersom de tilrettela for fangst i Antarktiske

---

¹⁵⁴ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0005 - Selfangst. Selgangstekspedisjon til Antarktis. «Fiskeridirektøren, Ekspedisjon til Antarktis i 1970.» Side 1-2.

¹⁵⁵ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0005 - Selfangst. Selgangstekspedisjon til Antarktis. «Fiskeridirektøren, Ekspedisjonen til Antarktis.» Side 1.

farvann samtidig som de satt ved et forhandlingsbord der mange beveget seg i en politisk retning med formål om å beskytte selen så godt som mulig.

Polarinstituttets leder, Tore Gjelsvik kommer med sine betraktninger om saken, også i september. Han hevder at det ikke er noe innvendinger mot en slik ekspedisjon, så lenge retningslinjene overholdes. Dette er det samme som fiskeridirektøren hevdet i korrespondansen fra mars. Gjelsvik vektlegger at ekspedisjoner slik Rieber & Co foreslår er de beste anledningene til å tilegne seg nærmere kunnskap om selens populasjonsdynamikk og biologi.¹⁵⁶ Gjelsvik påpeker at dette samstemmer med konklusjonene fra SCARs drøftelser i 1968, som også kom frem til at vitenskapelige undersøkelser best ble gjennomført i samarbeid med en kontrollert selfangstindustri. Som tidligere belyser dette også en norsk mulighet til å henvise til sin miljømessige autoritet, der de kan hevde at ekspedisjonen er viktig for vitenskapelige undersøkelser.

Etter at Rieber & Co forhørte seg med myndighetene for en selfangstekspedisjon i mars 1969, mottok fiskeridirektøren en offisiell søknad i desember samme år. Der søkte de om å gjennomføre en ekspedisjon i en sektor som var stengt det året i henhold til SCARs retningslinjer som ble vedtatt i 1968.¹⁵⁷ Argumentet for at dette kunne tillates selv om det var en stengt sektor, var at retningslinjene hadde som hensikt å regulere regulær selfangst. Derfor ville en forsøksekspedisjon, som også hadde et vitenskapelig formål, ikke falle inn under disse rammene. Søknaden ble behandlet av fiskeridirektøren i februar neste år.

En henvisning til Norges forpliktelser som medlem av Antarktistraktaten innleder en begrunnelse til å ikke tillate det fiskeridirektøren kaller alminnelig fangst. Før dette blir aktuelt, bør det «[...] være tilstrekkelig klarlagt hvilke fangstmuligheter som er til stede og i hvilket omfang det er forsvarlig og hensiktsmessig å utnytte disse».¹⁵⁸ På bakgrunn av dette ansees Rieber & Cos ekspedisjon som tjenlige til dette formålet. Ekspedisjonen ble ikke oppfattet som alminnelig fangst, men en forsøksekspedisjon som også hadde et vitenskapelig formål. Ekspedisjonen tillates altså fordi den oppfattes som en ekspedisjon som undersøker fangstmulighetene og graden av forsvarlighet og hensiktsmessighet.

---

¹⁵⁶ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0005 - Selfangst. Selgangstekspedisjon til Antarktis. «Norsk Polarinstitutt, Selfangstekspedisjon til Antarktis-farvann.» Side 1.

¹⁵⁷ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0005 - Selfangst. Selgangstekspedisjon til Antarktis. «G.C Rieber & Co, Søknad.» Side 1.

¹⁵⁸ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0005 - Selfangst. Selgangstekspedisjon til Antarktis. «Fiskeridirektøren, Ekspedisjonen til Antarktis. Søknader fra Rieber & Co. A/S om fangstillatelse.» Side 1.

Søknaden søkte om fangstillatelse i en sektor som var stengt i det aktuelle fangståret, ifølge retningslinjer vedtatt på det femte konsultative møtet. Selv om ekspedisjonen fikk tillatelse til å drive forsøksfangst i henhold til de vedtatte retningslinjene, tok fiskeridirektøren ikke stilling til om å tillate fangst i den stengte sektoren. Dette ble gjort tidlig i mars 1970.¹⁵⁹ Etter å ha påpekt at selv om bestemmelsene fra det femte konsultative møtet er frivillige, «[...] kan en vanskelig skjønne at Norge som har akseptert anbefalingen, ensidig kan sette seg ut over en så positiv bestemmelse som sektorinndelingen representerer».¹⁶⁰ Søknaden om å drive fangst i den stengte sektoren ble avslått, selv om fiskeridirektøren trekker frem at retningslinjene forutsetter en regulær selfangstindustri og at søknaden dreier seg om en forsøksekspedisjon som faller utenfor den opprinnelige hensikten. Dette begrunnes på følgende måte: «Det er imidlertid grunn til å anta at de øvrige interesserte land ikke vil legge slike synspunkter til grunn og at en fangstvirksomhet i sektor 2 i strid med SCAR's anbefalinger kan bli betraktet som et brudd på norsk aksept av disse anbefalinger».¹⁶¹

Avslutningsvis påpekes det at ekspedisjonen fortsatt kunne dra i henhold til det som tidligere ble godkjent og at ekspedisjonen kunne drive vitenskapelige undersøkelser i sektor 2, som var stengt. Begrunnelsen baserte seg på det som av Fangstkontoret, underlagt Fiskeridepartementet, ble beskrevet som en moralsk og politisk forpliktelse til å følge de frivillige retningslinjene.¹⁶² Dersom søknaden om fangst i sektor 2 hadde blitt godkjent hadde det av andre land kunne blitt oppfattet som et brudd på intensjonene i retningslinjene Norge selv hadde vært med på å utforme.

Fiskeridepartementet mottok sent i juni 1970 Rieber & Cos betraktninger om saksbehandlingen og sakens utfall. Der hevder de at de har forståelse for at Norge må ta hensyn til internasjonale forhold og traktater. «På den annen side synes det urimelig at paragrafer skal hindre at forholdene vurderes fra en praktisk synvinkel».¹⁶³ En praktisk

---

¹⁵⁹ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0005 - Selfangst. Selgangstekspedisjon til Antarktis. «Fiskeridirektøren, Ekspedisjonen til Antarktis.- G.C Rieber & Co. A/S.» Side 2.

¹⁶⁰ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0005 - Selfangst. Selgangstekspedisjon til Antarktis. «Fiskeridirektøren, Ekspedisjonen til Antarktis.- G.C Rieber & Co. A/S.» Side 2.

¹⁶¹ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0005 - Selfangst. Selgangstekspedisjon til Antarktis. «Fiskeridirektøren, Ekspedisjonen til Antarktis.- G.C Rieber & Co. A/S.» Side 2.

¹⁶² Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0005 - Selfangst. Selgangstekspedisjon til Antarktis. «Fangstkontoret, Notat - G.C Riebers ekspedisjon til Antarktis.» Side 2.

¹⁶³ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0005 - Selfangst. Selgangstekspedisjon til Antarktis. «G.C Rieber & Co, Ekspedisjon til Antarktis.» Side 2.

synsvinkel er utvilsomt en tilnærming som hadde tillatt fangst i den stengte sektoren. Avslutningsvis peker Rieber & Co på Norges spesielle tradisjoner i Arktis og Antarktis. Det hevdes at myndighetene burde satt pris på et initiativ som kunne bidra til en videreføring av disse tradisjonene og ikke bli hindret av «[...] en uforståelig saksbehandling».¹⁶⁴ Avslaget på søknaden om fangst i en stengt sektor var en begrensning på ekspedisjonens inntektspotensiale, men Rieber & Co hadde fortsatt tillatelse til å drive forsøksfangst i henhold til retningslinjene fra det femte konsultative møtet i Paris.

Oppsummering

Dette delkapittelet har hatt som formål å presentere korrespondansen mellom norske myndigheter og et privat norsk selskap for å se på hvordan de kommersielle interessene ble håndtert av de norske myndighetene. Dette var ikke nødvendigvis en enkel prosess ettersom forhandlingene om midlertidige retningslinjer for vern av selen i Antarktis og intensjonen om en handfast avtale var et hinder for de kommersielle interessene til G.C. Rieber & Co A/S. Innledningsvis i prosessen påpeker fiskeridirektøren at selfangstmotstanden er et hinder for å godkjenne forsøksekspedisjonen. Selv om fiskeridirektøren tydelig sa seg uenig med kampanjens argumentasjon, la han ikke skjul på at den økte oppmerksomheten var en negativ konsekvens. I tillegg til den negative oppmerksomheten fra selfangstmotstanden fryktet fiskeridirektøren også reaksjoner fra medlemsland i Antarktistraktaten dersom Norge tilsynelatende tilrettela for fangst av sel samtidig som de satt i forhandlinger for å verne nettopp selen. Fiskeridirektøren hadde gitt uttrykk for å iverksette det som ble kalt for en regningsvarende industri i Antarktis, selv om det medførte visse problemer. Ved å vektlegge forsøksekspedisjonens vitenskapelige side hadde Norge muligheten til å påpeke en miljømessig autoritet, der de fremhevd viktigheten av forskning i Antarktiske farvann. Dette samsvarte også godt med SCARs bestemmelser. Det ble gitt tillatelse til å utføre ekspedisjonen ifølge søknadens hensikt med unntaket av at de ikke fikk lov til å drive fangst i sektor 2, som var stengt etter bestemmelsene fra det femte konsultative møtet. En moralsk og politisk begrunnelse ble gitt for at Norge holdt fast ved sektorinndelingen fra de midlertidige retningslinjene. Myndighetenes tilnærming kan oppsummeres som å være velvillig innstilt til aktuelle og potensielle selfangstinteresser selv om de var klar over mulige negative konsekvenser. I dette tilfellet måtte ekspedisjonen forholde seg de retningslinjene Norge hadde forpliktet seg til, selv om de var av en midlertidig og frivillig form.

---

¹⁶⁴ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0724, mappe 0005 - Selfangst. Selgangstekspedisjon til Antarktis. «G.C Rieber & Co, Ekspedisjon til Antarktis.» Side 2.

4. Fra utnyttelse til beskyttelse?

Formålet med dette kapittelet er å vurdere min fremgangsmåte og å drøfte og presentere de resultatene jeg har funnet. Drøftingen av resultatene vil kort ta i bruk begrepet myk makt, som er presentert tidligere i oppgaven. Etter en drøfting av fremgangsmåten vil kapittelet hovedsakelig dreie seg om resultatene av min analyse.

Metodebruken i denne oppgaven har hatt som formål å være en kildekritisk tilnærming. Dette er en hensiktsmessig metode ettersom oppgavens format og omfang innebærer å dykke ned i arkivene og å lete frem viktige dokumenter og informasjon. Disse skal så presenteres og analyseres grundig. Utvalget av empirimaterialet ble gjort ved hjelp av ulike søkeord som filtrerte de viktigste arkivene og gjorde det enklere å få en oversikt over hvilke deler av disse arkivene det var verdt å rette fokuset mot. De digitale arkivkatalogene spilte en helt uvurderlig rolle som det er vanskelig å komme utenom. Det er mulig at viktige dokumenter finnes i arkiver utenfor den empirien jeg har brukt. Allikevel mener jeg at mitt innledende søk var den mest fornuftige tilnærmingen for å snevre inn det aktuelle søkeområdet. Resultatet ble at jeg undersøkte arkiver fra Fiskeridepartementet og Utenriksdepartementet. Dette var hovedinstansene for behandlingen av spørsmål om vern og fangst av sel i Antarktis. Selv om jeg forholdt meg til disse arkivene, inneholdt disse arkivene også mangfoldige dokumenter fra andre offentlige myndigheter, som for eksempel Norsk Polarinstitutt.

Som beskrevet i metodedelen i innledningen, var det embetsmennene som hadde ansvaret for organiseringen av arkivene og hva som ble inkludert i disse. Det var også deres synspunkter som formet beslutninger og drøftelser som er gjenspeilet i empirien. Derfor har det vært viktig å være klar over at den historien som blir fortalt i de dokumentene jeg har undersøkt, kan reflektere den historien som norske myndigheter har ønsket å fremstille i sin tid. Formålet med denne oppgaven har vært å utforske nettopp de norske perspektivene og der det har vært nødvendig har jeg forsøkt å stille meg kritisk til de synpunktene som har blitt presentert av arkivene. En kritisk, men rettferdig fremstilling har altså vært målet for oppgaven.

Opgaven har rettet fokuset mot hvordan norske myndigheter, innenfor visse grenser, endret sitt synspunkt på i hvilken grad myndighetene skulle arbeide for norske kommersielle interessers mulige utnyttelse av sel i Antarktis sammenlignet med slutten av undersøkelsesperioden der Norge var mer innstilt på beskyttelse. Forklaringen på dette har

vært vurdert underveis i den kronologiske utviklingen. Formålet med dette drøftelsesavsnittet er å vurdere disse grunnene samlet før en konklusjon avgjør om det er riktig å si at norske myndigheter gikk fra 'utnyttelse til beskyttelse'.

Den generelle nedgangen i selfangstnæringen er en viktig faktor som har blitt vurdert ved flere ulike anledninger i oppgaven. Som en næring med en viktig historisk tilstedeværelse i norsk kultur var myndighetene i starten av den aktuelle perioden særlig innstilt på å i størst mulig grad «[...] utnytte de muligheter som foreligger [...]».¹⁶⁵ En begrunnelse for denne argumentasjonen fra fiskeridirektøren i 1964 var svikten i de tradisjonelle fangstfeltene. Antarktis ble da vurdert som et aktuelt område som kunne bøte på denne svikten. Ettersom næringen opplevde en vedvarende nedgang fra 1964 og frem til selkonvensjonens undertegnelse er det sannsynlig at behovet for nye fangstområder gikk nedover da det var en mindre næring som etterspurte slike muligheter. De gjenværende kommersielle interessene kunne da nøye seg med de tradisjonelle fangstområdene i nord. Allikevel, som jeg har vist, forsvant ikke all interesse for å drive selfangst i Antarktis. Rieber & Cos søknader viste interesse for å undersøke potensielle fangstmuligheter i Antarktis. En vitenskapelig forsøksekspedisjon ble godkjent, selv om søknaden om å drive fangst i et lukket område ble avslått.

Endringen i opinionsklimaet var en medvirkende årsak til nedgangen i selfangstnæringen og også en mulig forklaring på Norges politiske endring. I løpet av perioden fra 1964 til 1972 opplevde store deler av den vestlige verden en endring i forståelsen av selens plass i naturen. Som tidligere nevnt beskrev Antonello det som «[...] a shift in sensibilities regarding marine mammals».¹⁶⁶ Denne endrede oppfattelsen gjorde at selen ikke lenger i like stor grad ble oppfattet som ressurser som kunne utnyttes for deres skinn, spekk og oljer. Denne økonomiske verdien som hadde vært gjeldene i all tid måtte til en viss grad vike for den verdien selen hadde i kraft av å være et naturlig vesen. Denne holdningsendringen fikk konsekvenser for forhandlingene da avtalens forespeilede navn ble endret til å bedre reflektere at avtalen beskyttet selen, i motsetning til å sette opp regler for å utnytte den. En direkte konsekvens av holdningsendringen har blitt analysert da USAs delegasjon inneholdt et stort antall naturvernfolk som tidligere ikke hadde hatt innvirkning på de fysiske forhandlingene. Endringen i opinionsklimaet ble også vist i form av

---

¹⁶⁵ Riksarkivet/Fiskeridepartementet, hovedarkiv 1965-1974 (S-2534), stykke L0723, mappe 0004 - Selfangst. Antarktistraktaten, 3. konsultative møte. «Fiskeridirektøren, Antarktis-traktaten. -Det III. Konsultative møte. – Beskyttelse av dyre- og plantelivet. Side 2.»

¹⁶⁶ Antonello, *The Greening of Antarctica*, 68.

selfangstmotstanden. Selfangstmotstanden ble av norske myndigheter i seg selv et argument som talte imot at man burde godkjenne en selfangstekspedisjon til Antarktis. Den endrede oppfattelsen av selens egenverdi utover det økonomiske bidro til å endre bildet av norsk selfangst fra noe som hadde hatt en positiv polar identitet til noe som istedenfor fikk negative konnotasjoner.

Endringen i opinionsklimaet hadde direkte konsekvenser på forhandlingene om vern av selen i Antarktis. For Norge var denne endringen ikke bare en medvirkende årsak til at selfangstnæringen slet, men i seg selv et argument for å gå i en mer vernevennlig retning ettersom selfangstmotstanden rettet et negativt fokus mot Norge. Dette skjedde på tross av at dette fokuset ble oppfattet som urimelig fra norske myndigheter.

Sammen danner disse to årsakene et viktig grunnlag til hvorfor Norge i 1972 hadde en posisjon som i større grad vernet om selen i Antarktis. Det er også viktig å påpeke at Norge ikke opererte i et vakuum, men som en av flere parter innenfor Antarktistraktaten. Da andre land endret posisjon på bakgrunn av en fornyet forståelse av dyr og miljø, tvang dette Norge til å forholde seg til nye forhold. Med flere land som i større grad fokuserte på dyrets egenverdi og ikke den økonomiske var det naturlig at Norge til en viss grad fulgte denne utviklingen for å ikke bruke politisk kapital på en sak med mørke fremtidsutsikter. Dette er kanskje best eksemplifisert ved navneendringen på den forespeilede avtalen. For Norge tok det riktignok litt tid, men etter hvert reflekterte også deres interne dokumenter navneendringen som i større grad symbolisert en avtale som vernet om selen.

I oppgaven har jeg ved flere anledninger benyttet meg av begrepet miljømessig autoritet for å forklare hvordan Norge brukte kunnskap om vitenskap og miljø til å fremstille seg selv i en fordelaktig posisjon. Ved å henvise til vitenskap og miljø, og Norges handlinger innenfor disse områdene, var ønsket å skape et forsvar mot angrep som hevdet at Norge ikke tok hensyn til selen. Denne prosessen har blitt analysert ved flere anledninger i teksten, blant annet ved det fjerde konsultative møtet da Birger Rasmussen henviste til Norges ekspedisjon i 1964 som et argument til hvorfor leopardsele ikke behøvde vern. Norge pekte på sine erfaringer og sin miljømessige autoritet som begrunnelse for sine initiativ. Ved alle anledningene har den miljømessige autoriteten vært et redskap som har blitt, eller kunne ha blitt, brukt for å argumentere på vegne av norske kommersielle interesser.

Ved slutten av forhandlingsprosessen var det ikke lenger aktuelt å bruke den miljømessige autoriteten til å støtte norske kommersielle interesser. Med denne prioriteten av mindre viktighetsgrad enn tidligere kan det allikevel vurderes om Norge kunne bruke miljømessige autoritet til andre formål. Som tidligere vist, hevdet Tore Bøgh ved sin

åpningstale ved konferansen for selkonvensjonen i 1972 at Norges prioritet var bevaringen av Antarktisk sel. Riktignok ville Norge vedlikeholde muligheten for en viss fangst så lenge den ikke forstyrret den økologiske balansen i området.¹⁶⁷ Det at Norge hevdet at deres hovedmål med konvensjonen var bevaringen av Antarktisk sel kan sees på som en fremheving av deres miljømessige verdier og autoritet. Formålet ved denne anledningen var ikke å argumentere for norske kommersielle interesser, men heller å øke Norges internasjonale anseelse ved å fremheve seg selv som en forkjemper for selen. Ved å fremheve seg selv som en forkjemper for selens bevaring i Antarktis kan målet ha vært å øke sin internasjonale anseelse.

Selfangsten vedvarte i nord, selv om omfanget fortsatte å synke i tiden etter 1972. Norge gikk altså inn for å verne selen i Antarktis, men ikke i egne nærområder. Dette kan begrunnes med at Antarktis var et spesielt område, under internasjonal i motsetning til nasjonal kontroll. Å være et hinder for omfattende reguleringer i Antarktis ville fått konsekvenser for den internasjonale anseelsen. Samtidig var det også kanskje lettere å gå inn for regulering i et område der arbeidsplassene var potensielle, ikke reelle som i nord. Den negative responsen fra den gjenværende selfangstnæringen hadde nok vært svært omfangsrik dersom lignende reguleringer ble gjort på hjemmebane.

I teori og metodekapittelet ble konseptet myk makt kort tatt opp. Det kan defineres som evnen til å oppnå et ønsket resultat ved hjelp av at andre parter utfører ønskede handlinger uten bruk av tvang eller betaling. Myk makt har ikke vært et bærende perspektiv for denne oppgaven, men kan gi enkelte nyttige perspektiver.

Sammen kan den endrede bruken av miljømessig autoritet og ønsket om internasjonal anseelse knyttes til konseptet om myk makt. I starten av forhandlingene hadde Norge vært et hinder for en mer omfattende avtale som beskyttet selen i større grad enn det som ble resultatet. De var aktive i forhandlingsprosessen for å ivareta de norske kommersielle interessene, riktignok med forbehold om å gå inn for effektive forholdsregler, selv om disse effektive forholdsreglene har blitt problematisert. Da forholdene for fremtidig selfangst i Antarktis endret seg, kan det ha blitt oppfattet som en mulighet til en endring i prioritet som kunne brukes til å øke Norges internasjonale anseelse. Formålet med dette skiftet er at de nye forholdene la til rette for en mulighet til å øke sin myke makt og derav øke sin innflytelse. Ved å presentere seg selv på en positiv måte som selens beskytter, slik Tore Bøgh gjør i åpningstalen, ønsket Norge å opparbeide en politisk kapital basert på at Norge ønsket å være

---

¹⁶⁷ Riksarkivet/Utenriksdepartementet, hovedarkiv (S-6794), stykke L1739, mappe 0004 - Vern om selen i Antarktis (Spørsmål om internasjonal konvensjon) 1970 – 1972. «Utenriksdepartementet, Opening statement.» Side 1.

en nasjon som var en leder på miljøvernaker, i Antarktis og også på andre internasjonale scener. Dette samstemmer med Stokkes betraktninger om norsk Antarktispolitikk. Synlighet, prestisje og miljøvern hensyn er alle rammer som dekker den norske endringen i politikk. Sammen bidrar dette til å gi Norge økt myk makt. Denne myke makten kan oppfattes som en kreditt som kreves inn i andre forhandlinger, både i Antarktis og på andre internasjonale scener. Norge kunne ikke konkurrere mot noen av stormaktene i de tilfeller det gjaldt naturvitenskap og logistikk, selkonvensjonen ble da en slags arena der Norge kunne konkurrere på lik linje med andre nasjoner og samtidig tilegne seg myk mykt uten en stor økonomisk innsats.

Selkonvensjonen var altså en billig måte å vise norsk tilstedeværelse og engasjement. Da selfangstnæringen gikk nedover ga det økte muligheter for å velge denne ruten ettersom norsk selfangst virket mindre sannsynlig. I tillegg til myk makt var reguleringen av fremtidig selfangst var en billig mulighet for Norge å stadfeste styringsretten sin i Antarktis samtidig som de viste seg som gode forvaltere. Etter at traktaten hadde lagt territorialkravene på is var reguleringsbestemmelser en aktivitet som kunne vise frem en norsk tilstedeværelse. Det er mulig å forestille seg at eventuell norsk selfangst i Antarktis hadde vist en lignende norsk tilstedeværelse, men med næringens lite sannsynlige fremvekst i nær fremtid kunne Norge gripe muligheten til å vise tilstedeværelse på en annen måte.

Fiskeridirektoratets rolle innebar å ha ansvar for å åpne eller lukke fangstområder avhengig av bestanders antall og langsiktige levedyktighet. Dette kan ha store konsekvenser for kommersielle interesser, som har økonomisk interesse av å drive fangst i stor grad. Fiskeridirektoratets oppgave innebar å ivareta kommersielle interesser og samtidig å regulere fangstområder for å hindre overfangst. Dette var en balansegang som ved det tredje konsultative møtet favoriserte kommersielle interesser. Fiskeridirektørens synspunkt vektla at fredningstiltak ikke skulle bli iverksatt før det var bevist at et slik behov fantes. Det medførte at fangst kunne foregå før eller samtidig med forskning som beviste et slikt behov. En rekkefølge som hadde innebåret vitenskapelige undersøkelser før fangst hadde i større grad satt de kommersielle interessene på vent i favør av regulering. I tillegg bør det gjentas at de kommersielle interessene sine innspill ble vektlagt som viktige før norske myndigheter kunne ta stilling til et britisk utkast i forbindelse med det fjerde konsultative møtet. Disse faktorene, sammen med utsagn om at reguleringsforsøk ikke burde innskrenke norske fangstmuligheter viser at hovedprioriteten til Fiskeridirektoratet og andre myndigheter var å ivareta mulige norske kommersielle interesser.

Dersom denne kritikken hadde blitt forelagt Fiskeridirektoratet og andre myndigheter ville det vært naturlig å tro at kritikken hadde blitt avist med henvisning til at instruksene inneholdt forbehold som gikk ut på at eventuell fangst måtte forholde seg til effektive forholdsregler. Hva som regnes som effektive forholdsregler har blitt problematisert tidligere i oppgaven. Det er riktig at norske myndigheter ikke ville tillate fangst dersom det førte til desimering eller utryddelse av arter, men deres balansegang favoriserte uansett kommersielle interesser i størst grad. Dette illustreres for eksempel ved spørsmålet om rekkefølgen på vitenskapelige undersøkelser og fangst.

Den norske tilnærmingen reflekterer at forholdet mellom fangst og regulering, etter deres mening, var en balansegang som var mulig å oppnå. Dette ble også vist ved konvensjonens undertegnelse i 1972 da Bøgh hevdet Norge gikk for en fredningsvennlig holdning samtidig som de ville tillate en viss fangst. På dette tidspunktet var riktignok omfanget av fangst mindre enn det som hadde blitt forespeilet i de innledende forhandlingsårene.

Dyrevernsperspektiver tok en større plass i norske instruksjoner og drøftinger ettersom årene gikk. Forslaget om å nevne humane avlivningsmetoder i lys av anti-selfangstkampanjer i forkant av det sjette konsultative møtet er et eksempel på dette. Ved avtalens undertegnelse i 1972 fremhevet Bøgh at tryggingsbestemmelsene effektivt ville beskytte selen i overskuelig fremtid. Dette er en kontrast sammenlignet med 1964 der norske kommersielle interesser var hovedprioriteten. Ved begge årstallene var det forbehold, i 1964 skulle fangst ikke føre til desimering av selbestanden og i 1972 ble en viss fangst tillatt. Selv med disse forbeholdene er det mulig å spore et skifte i prioriteringer, med nedgangen i selfangstnæringen og endringen i opinionsklimaet som hovedårsaker. Endringen i opinionsklimaet og selens rolle i naturen hadde direkte ringvirkninger som påvirket norsk politikk og forhandlingene om selkonvensjonen. De kommersielle interessene hadde stor påvirkning på norsk politikk ettersom myndighetene i stor grad ivaretok deres interesser. De nevnte årsakene bidro dog til at de kommersielle interessene måtte vike for selens interesser.

5. Konklusjon

Oppgaven har tatt utgangspunkt i arkiver fra Fiskeridepartementet og Utenriksdepartementet der formålet har vært å utforske hvorfor og i hvilken grad Norge gikk fra *utnyttelse til beskyttelse* i spørsmålet om fangst og vern av selen i Antarktis. For å besvare min problemstilling har jeg benyttet meg av en delproblemstilling som undersøkte hvordan kommersielle fangstinteresser spilte en rolle for norske synspunkt i forhandlingene. Den aktuelle tidsperioden har hovedsakelig vært mellom 1964 til 1972 der spørsmålet ble tatt opp i lys av Antarktistraktaten.

I løpet av perioden mellom 1964 og 1972 er det klart at Norge foretok et skifte i sin tilnærming til vern av sel i Antarktis. Dette skiftet har jeg beskrevet som å ha gått fra utnyttelse til beskyttelse. Jeg har søkt å finne ut hvorfor Norge foretok denne endringen der norske kommersielle interesser har vært et viktig undersøkelsesområde. Miljømessig autoritet har vært et faglig perspektiv som har belyst den norske tilnærmingen. Norske kommersielle interesser var i 1964 en prioritet som gikk på bekostning av omfattende vern av selen i Antarktis. Dette ble kanskje best illustrert ved fiskeridirektørens konklusjon om å utnytte de muligheter som foreligger. Det var også tydelig at Fiskeridirektoratet nærmest hadde en dobbeltrolle, der de på den ene siden hadde ansvaret for regulering og på den andre siden for å åpne eller lukke fangstområder for norske kommersielle interesser. Dette innebar en balansegang som i starten av forhandlingsperioden innebar at kommersielle interesser hadde forrang.

Ettersom årene gikk endret Norge sin tilnærming gradvis og i 1972 hadde omfattende vern av selen tatt over som den viktigste prioriteten istedenfor kommersielle interesser. En av årsakene til at Norge gikk fra utnyttelse til beskyttelse var at den generelle nedgangen i selfangstnæringen gjorde at fremtidsutsiktene for selfangst i Antarktis var små. Det var da ikke noe poeng i å være en bremsekloss for en utvikling som blant andre USA presset for. Hvordan selens rolle ble oppfattet var også en årsak til at Norge gikk i en vernevennlig retning. I starten av forhandlingsperioden ble selen oppfattet som en økonomisk ressurs, men et økt globalt fokus på dyrevern og miljø endret forståelsen av selen og dens verdi. Fra å ha vært en økonomisk ressurs gikk den til å i større grad bli forstått som et vesen med en naturlig egenverdi. Selfangstmotstanden vokste også i lys av denne endrede forståelsen. Dette var faktorer som presset Norge i en mer vernevennlig retning angående selen i Antarktis.

Det er flere tilfeller hvor Norge tilegnet seg miljømessig autoritet som ble brukt for å fremme kommersielle interesser ved å fremstille Norge som en ansvarlig fangstnasjon. Da Norge gikk i retning av beskyttelse mot slutten av forhandlingsperioden ble miljømessig

autoritet et mål i seg selv. Formålet med dette var å fremstille Norge som en nasjon som vernet om selen og med dette øke sin internasjonale anseelse. Selkonvensjonen var også en mulighet til å vise norsk tilstedeværelse og engasjement i Antarktis som ble benyttet ved å understreke Norges ønske om å verne selen og dermed fremstå som en ansvarlig forvalter av det sørligste kontinentet.

Det er tydelig at Norge foretok et skifte på bakgrunn av de årsakene jeg har presentert. Men, selv i 1972 gikk Norge inn for en tilnærming som tillot en liten mengde fangst. Dette viser at selv om Norges endring i tilnærming kan beskrives som å gå fra utnyttelse til beskyttelse så innebar ikke dette skiftet en total utelukkelse av fremtidig selfangst. Jeg har også vurdert om denne lille åpningen kan sees på som et nikk til den gjenværende selfangstindustrien i Norge, der budskapet var at norske selfangere ikke var glemt fra myndighetenes side.

Oppgaven belyser hvordan norske prioriteter og politikk endret seg i en periode der «grønne» politiske mål påvirket norsk utenrikspolitikk. Dette skjer i konteksten av Norge som et medlem av Antarktistraktaten og også i konteksten av hvordan Norge brukte denne arenaen til å fremme norsk politikk. Forhandlingene om selkonvensjonen er et tidlig eksempel på et ønske om å fremstå som en ansvarlig miljønasjon. I dagens samfunn er dette fortsatt en viktig del av norsk utenrikspolitikk. Oppgaven belyser altså prosesser som fortsatt er aktuelle i et moderne samfunn. Ved å utforske fortiden vil det, som i dette tilfellet, gi innsikt i de samme prosessene som vi har i dagens samfunn. Dette er viktig fordi det gir samfunnet en anledning til å kritisk vurdere argumentasjonen og beslutningene våre politikere tar. Denne oppgaven søker å bidra i denne kritiske vurderingen.

Dette er en historie som ikke tidligere har vært utforsket innenfor disse rammene. Selkonvensjonen har vært utforsket fra et internasjonalt perspektiv, men det har ikke blitt forsket på norsk politikk og bakgrunnen for de valgene som ble tatt i denne sammenhengen. For videre forskning vil det være interessant å se på i hvilken grad miljømessig autoritet har vært et redskap for å fremme kommersielle interesser på lik linje som i tilfellet jeg har illustrert. Det vil også være nyttig å stille spørsmål ved andre forhandlinger der kommersielle interesser og dyre- og miljøverninteresser står imot hverandre. Svarene på disse spørsmålene kan avsløre norske hensikter og prioriteter på en måte som ikke nødvendigvis alltid kommer frem i dagslyset. Miljømessig autoritet er en verdi som den norske stat søkte å oppnå i forhandlingene jeg har undersøkt. Siden den gang har Norge opptrådd som et land som på den internasjonale scenen ønsker å fremstå som et foregangsland innenfor miljøpolitikk. Miljømessig autoritet kan her være et sentralt perspektiv som belyser disse prosessene i en

mer moderne kontekst. Der denne oppgaven fokuserte på selkonvensjonen i Antarktis vil det for fremtidig forskning være mulig å bruke det samme teoretiske rammeverket for å utforske andre, inkludert antarktiske, områder og forhandlinger.

Kilder

Riksarkivet i Oslo

S-2534 – Fiskeridepartementet, hovedarkivet 1965 – 1974

Serie: D – Saksarkiv ordnet etter arkivnøkkel

Stykke: L0723

Mappe:

0004 – Selfangst. Antarktistraktaten, 3. konsultative møte

0005 – Selfangst. Antarktistraktaten, 4. konsultative møte

Stykke: L0724

Mappe:

0001 – Selfangst. Antarktistraktaten, 5. konsultative møte

0002 – Selfangst. Antarktistraktaten, 6. konsultative møte

0004 – Selfangst. Antarktistraktaten, diverse

0005 – Selfangst. Selgangstekspedisjon til Antarktis

S-6794 – Utenriksdepartementet, hovedarkiv

Serie: D – Saksarkiv ordnet etter organets hovedsystem

Serie: Db – Sakarkiv – Utenriksdepartementets hovedsakarkiv 1970 – 1979

Serie: Dbb – Hovedklasse 25 - 37

Stykke: L1739 – Ishavsinteresser. Antarktis (Sydpolen)

Mappe:

0004 – Vern om selen i Antarktis (Spørsmål om internasjonal konvensjon)

1970 – 1972

Stykke: L1740 – Ishavsinteresser. Antarktis (Sydpolen)

Mappe:

0001 - Vern om selen i Antarktis (Spørsmål om internasjonal konvensjon) (1 mappe + vedlegg) 1972 – 1979

Offentlige rapporter og dokumenter

Fiskeridirektoratet. *Selfangsten 1971-1976: Årsberetning vedrørende Norges fiskerier 1971-1976 NR. 10*. Bergen: Fiskeridirektoratet, 1977. <http://hdl.handle.net/11250/118912>

Fiskeridirektøren. *Selfangsten 1967: Årsberetning vedrørende Norges fiskerier 1967 NR. 10*. Bergen: Reklametrykk AS, 1968.
https://fdir.brage.unit.no/fdir-xmloi/bitstream/handle/11250/118932/1967_Aarsb_10.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Statistisk Sentralbyrå (u.å) *Selfangst. 1821-1999*. Hentet 11. mai 2022 fra <https://www.ssb.no/a/histstat/aarbok/tab-2000-09-06-03.html>

Utenriksdepartementet. «Meld. St. 32 (2014–2015)». Stortingsmelding. Regjeringa.no. regjeringen.no, 12. juni 2015. <https://www.regjeringen.no/nn/dokumenter/meld.-st.-32-20142015/id2415997/>.

Lowverk

Antarktistraktaten. (1961). *Antarktistraktaten*. (01-12-1959 nr 1 Multilateral). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/TRAKTATEN/traktat/1959-12-01-1>

Secretariat of the Antarctic Treaty, *The Antarctic Treaty*, (u.å) Hentet 11.05.22 fra <https://www.ats.aq/e/antarctictreaty.html>

Lov om fangst av sel. (1953). *Selfangstloven*. (LOV-1951-12-14-1). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NLO/lov/1951-12-14-1>.

Litteratur

- Antonello, Alessandro. «Nature conservation and Antarctic diplomacy, 1959–1964.» *Polar Record* 4, 2 (2014): 335–53. <https://doi.org/10.1080/2154896X.2014.954882>.
- Antonello, Alessandro. *The Greening of Antarctica: assembling an international environment*. New York, NY: Oxford University Press, 2019.
- Bakalov, Ivan. «Whither soft power? Divisions, milestones, and prospects of a research programme in the making.» *Journal of Political Power* 12, 1 (2019): 129–51. <https://doi.org/10.1080/2158379X.2019.1573613>.
- Barr, Susan. «*Norway, a Consistent Polar Nation?: Analysis of an Image Seen Through the History of the Norwegian Polar Institute*». Oslo: Kolofon, 2003.
- Beck, Peter. «Twenty years on: the UN and the ‘Question of Antarctica,’ 1983–2003.» *Polar Record* 40, 3 (2004): 205–12. <https://doi.org/10.1017/S0032247403003371>.
- Berntsen, Bredo. *Grønne linjer natur- og miljøvernets historie i Norge*. Oslo: Unipub, 2011.
- Bones, Stian. «SCAR as a Healing Process? Reflections on Science and Polar Politics in the Cold War and Beyond: The Case of Norway.» I *Antarctica and the Humanities*, redigert av, Peder Roberts, Lize-Marie Van der Watt og Adrian Howkins, 231-249. London: Palgrave Macmillan, 2016.
- Bulkeley, Rip. «The political origins of the Antarctic Treaty.» *Polar Record* 46, 1 (2010): 9–11. <https://doi.org/10.1017/S0032247409990234>.
- Carson, Rachel. *Silent Spring*. 50th anniversary edition. London: Penguin Classics, 2012.
- Cronon, William «Foreword.» I *DDT, Silent Spring, and the Rise of Environmentalism*, redigert av Thomas R. Dunlap, ix–xii. Classic Texts. University of Washington Press, 2008. <http://www.jstor.org.ezproxy.uis.no/stable/j.ctvcwnrw5.3>.

- Dauvergne, Peter, og Kate J. Neville. «Mindbombs of right and wrong: cycles of contention in the activist campaign to stop Canada's seal hunt.» *Environmental Politics* 20, 2 (2011): 192–209. <https://doi.org/10.1080/09644016.2011.551024>.
- Dodds, Klaus. «Post-colonial Antarctica: an emerging engagement.» *Polar Record* 42, 1 (2006): 59–70. <https://doi.org/10.1017/S0032247405004857>.
- Elstad, Åsa og Finstad, Bjørn-Petter. «Ein grådig fangstnasjon?.» I *Norsk polarhistorie - Rikdommene*, redigert av Einar-Arne Drivenes og Harald Dag Jølle, 319-387. Oslo: Gyldendal, 2004.
- Finley, Carmel. *All the Fish in the Sea: Maximum Sustainable Yield and the Failure of Fisheries Management*. Chicago: University of Chicago Press, 2011.
- Gilbert, Neil. «A continent for peace and science: Governance in Antarctica.» I *Exploring the last continent: An introduction to Antarctica*, redigert av Daniela Ligett, Veronika Meduna, Yvonne Cook og Brian Storey, 327-360. Cham: Springer, 2016. https://doi.org/10.1007/978-3-319-18947-5_16.
- Hays, Samuel P. *A history of environmental politics since 1945*. Pittsburgh: Pittsburgh University Press, 2000.
- Hessen, Dag O. «Klodens helse – sett fra polene.» I *Norsk Polarhistorie - Vitenskapene*, redigert av Einar-Arne Drivenes og Harald Dag Jølle, 421-491. Oslo: Gyldendal, 2004.
- Hofman, Robert J. «Sealing, Whaling and Krill Fishing in the Southern Ocean: Past and Possible Future Effects on Catch Regulations.» *Polar Record* 53, 1 (2017): 88–99. <https://doi.org/10.1017/S0032247416000644>.
- Lord, Thomas. «The Antarctic Treaty System and the peaceful governance of Antarctica: the role of the ATS in promoting peace at the margins of the world.» *The Polar Journal* 10, 1 (2020): 3–21. <https://doi.org/10.1080/2154896X.2020.1757821>.
- Mossop, Joanna. «Marine Mammals in the Antarctic Treaty System.» I *The Law of the Sea and the Polar Regions: Interactions Between Global and Regional Regimes*, redigert av Erik J. Molenaar, Alex G. Oude Elferink og Donald R. Rothwell, 267-292. Leiden: Brill | Nijhoff, 2013. https://doi.org/10.1163/9789004255210_013.

Nye, Joseph S. «Soft power: the evolution of a concept.» *Journal of Political Power* 14, 1 (2021): 196–208. <https://doi.org/10.1080/2158379X.2021.1879572>.

Nye, Joseph S. *Soft Power: the means to success in the world of politics*. New York: Public Affairs, 2004.

Schwach, Vera. *Havet, fisken og vitenskapen: fra fiskeriundersøkelser til havforskningsinstitutt 1860-2000*. Bergen: Havforskningsinstituttet, 2000.

Scott, Shirley V. «Ingenious and innocuous? Article IV of the Antarctic Treaty as imperialism.» *The Polar Journal* 1, 1 (2011): 51–62. <https://doi.org/10.1080/2154896X.2011.568787>.

Stokke, Olav S. «The making of Norwegian Antarctic policy.» I *Governing the Antarctic: the effectiveness and legitimacy of the Antarctic Treaty system*, redigert av Olav S. Stokke og Davor Vidas, 384-408. Cambridge: Cambridge University Press, 1996.

Tønnesen, Johan N., og Arne O. Johnsen. *The History of Modern Whaling*. Canberra: Hurst & Company ; Australian National Univ. Press, 1982.